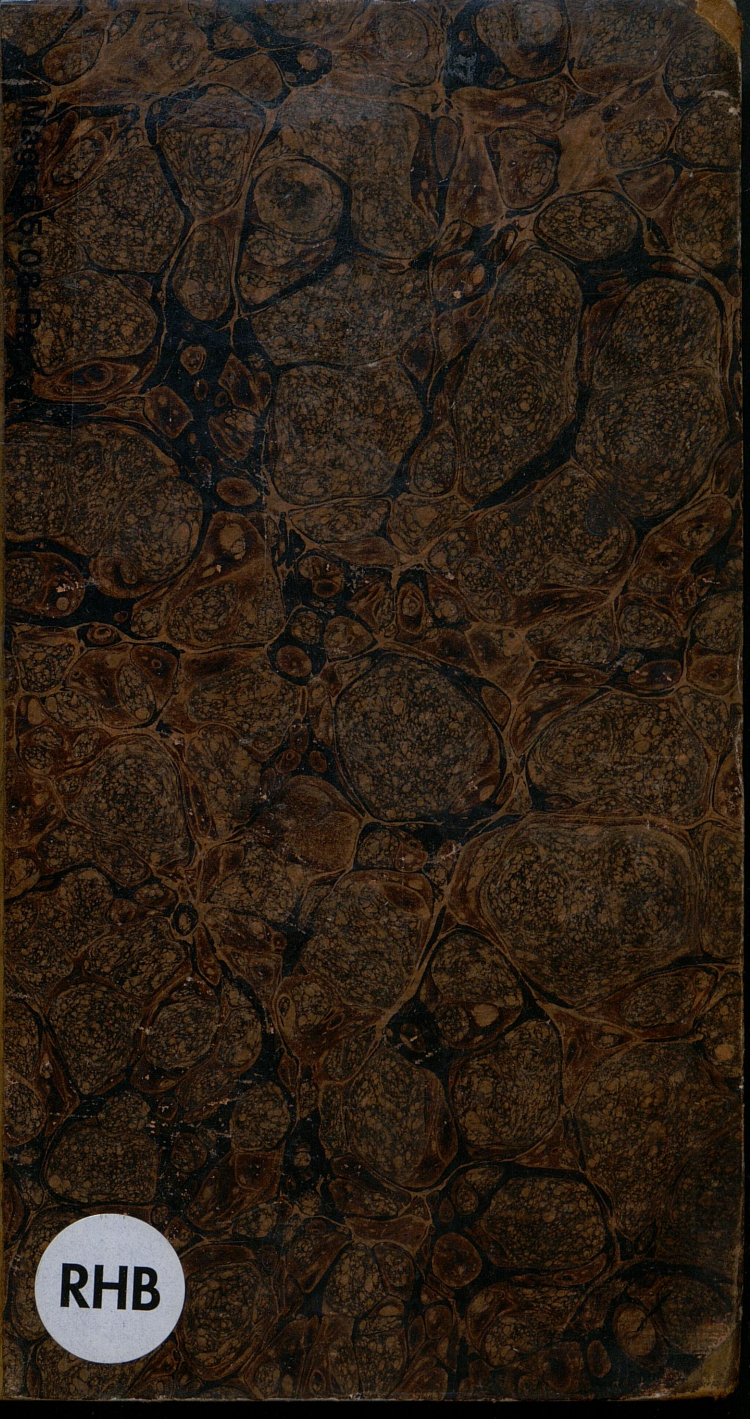

086551705

101 KØBENHAVNS
KOMMUNES
BIBLIOTEKER

RHB

Mag

6508

Ra

Ligodanens Bibliotek

Det

under Kong Frederik den Femte

oprettede

Danske Afrikaniske

Kompagnies Historie,

af Arkivdokumenter udarbejdet

ved

Dr. J. L. Rasmussen,

Professor i det østerlandske Sprog ved Kiøbenhavn's
Universitet.

Kiøbenhavn.

Førlagt af Fr. Brummer.

1818

Statsraad, Professor

Lauritz Engelstoft

helliges

dette Skrivt

taknemmeligt

af Forfatteren.

رايت احق الحق حق المعلم

F o r t a l e.

Erfaring er den bedste Læremester. Derfor giver Historien den sikreste Veiledning til at bedømme Theoriens, Maximers eller Fremgangsmåders Værd. Kun Skade, at dens Lærdomme i Almindelighed komme Nationerne saa lidet tilgode.

Handelens Historie aabner en viid, hidtil ei noksom dyrket, Mark for oeconomisk-politisk Underviisning. Men det gaaer med denne Deel af Historien, som med enhver anderee Underretningerne ikke paalidelige, have de

intet Værd, skade endog meer end de gavne. Ingensteds hersker saa megen Ufetterrettelighed og Modsigelse som i Handelshistorien. Selv de officiellste Angivelser ere, af noksom bekiendte og længst indseete Aarsager, her usikre og næsten altid skuffende.

Dg dog har Handelen en saa vigtig Indflydelse paa Staternes oeconomiske Liv, at man ikke nok kan ønske, at Regieringer og Private heri stedse maae ledes af de meest oplyste Grundsætninger.

Authentiske Efterretninger om, hvad vigtigt i Handel er foretaget, efter hvilke Principer, paa hvilken Maade, under hvilke Omstændigheder, med hvilket Udfald, ere en sand Binding saavel for den private Handelsklogskab som for Statsoeconomien, forsaavidt

benne betragter Handel som en af Rilderne til National- og Statsformue.

Egentlig er det kun ved saadanne authentiske Efterretninger om de enkelte Handelsforetagender, at en paalidelig Handelshistorie opstaaer. Enhver almindelig Fremstilling, der ikke grunder sig paa et tilstrækkeligt Forraad af enkelte Kiendsgierninger, er, her som andensheds, for det meste Blandværk, og bliver dette i saa meget høiere Grad, jo mere Phantastie, adopteret System ic. ville erstatte Mangel af Forsten og Viden.

Vort Fædreland ligner flere Lande i det nordlige Europa deri, at det først for et Par Sekler siden har begyndt at give Stof til nogen egentlig Handelshistorie, nemlig først fra den Tid af, da dets Handelsvirksomhed

blev af noget betydeligere Omfang. Og saa dette har det tilfælles med hine, at dets Handelshistorie er i det Hele ufuldstændig, upaalidelig og fuld af Modsigelser.

Enhver authentiff Dplysning i denne Deel af vort Fædrenelands Historie bør derfor være os saa meget mere velkommen, allermeest, naar den opklarer nogen vigtig Handelsæpoche og meddeler sammenhængende Kundskab om dikhørende Foretagender og Anstalter.

Det er bekiendt, med hvilken Iver der under Christian 6 og Frederik 5 blev fra Regjeringens Side arbeidet paa Handelens Opkomst hos os. Man sluttede Handelstractater, udvidede Commercecollegiet, anviste Fonds, oprettede Compagnier, gav Forordninger, Decretor, Privilegier, laante, forstrakte, skien-

fede Penge til Handelsentrepriser. Magthaverne opmuntrede, understøttede, deltog. De lærde skrev om Handel som de Danstes Hovedvei til Magt og Held. Vor berømte Kosod Ancher beviiste 1759 i sin Fortale til Melons bekiendte Værk, at Handel, men især udenlandsk Handel, ikke blot var den vigtigste Kilde til Statens Rigdom, men endog et væsentligt Middel til at befordre Religion, Dyd og gode Sæder (S. 52), og troede, at, ligesom "intet kan være mere patriotisk hos en Konge, end at udbrede sit Lands Handel" (S. 104), saaledes maatte enhver Patriot ønske af Hjertet, at den store Tver for Handelsens Opkomst og Flor, som Regieringen lod see, ikke maatte "blive staaende hos Kongen allene og hans høie Raad, men udbrede sig

fom en overflødig Strøm over alle Undersaatterne i Almindelighed" (S. 99).

Alligevel ere de historiske Efterretninger, vi hidtil have om denne handelsivrige Epoches Virksomhed, hvad enten vi ville søge dem i statistiske eller historiske Skrifter, saare magre og utilfredsstillende, tildeels upaalidelige og urigtige.

Til den ommeldte Handelsivers mærkeligste Ytringer høre de Bestræbelser, Regjeringen fra 1751 indtil 1766 anvendte, og de Opoffelser, den gjorde, for at skaffe Danmark en fast Handel paa Marokko. Til dette Foretagendes og det i Anledning deraf oprettede Handelscompagnies Historie eier den africanste Consulatdirections Archiv en betydelig Samling af Documenter og originale Brevstaber i for-

stjellige Sprog, tildeels ogsaa i det arabiske, og det manglede blot paa disses historiske Bearbejdelse for at denne hele Sag kunde sættes i fuldstændigt Lys.

Vor lærde Landsmand, min meget ærede Collega og Ven, Hr. Professor J. L. Kas-
mussen, hvis Opmærksomhed hine Mate-
rialier havde tildraget sig og hvis udbredte
orientalske Sprogkundskab satte ham mere end
nogen anden i Stand til deraf at gjøre Brug,
var heldig nok til, i den kongl. africanke Consu-
latdirections Præsæs og øvrige Medlemmer at
finde Mænd, der med ligesaa megen Bel-
villie som Liberalitet aabnede ham Udgang til
de hidtil skjulte Skatte. Disse Mænd have
derved erhvervet sig en saa meget større For-
dring paa offentlig Tak, jo interessantere

Udbyttet er blevet af den Tilladelse, de meddeelte.

Det vilde være overflødigt at rose et Arbejde, som dets eget Værd har stemplet. Det er fra Begyndelsen til Enden en Binding for vor Kundskab og et vigtigt Bidrag for den practiske Handelspolitik. Historien er her, som overalt, hvor den taler Sandhed, i høj Grad undervisende.

Man seer fra 1751 til 1766 Capitaler, Handelsflaader, Krigsskibe, og en heel Diplomati i Bevægelse for at iværksætte, fremme og beskytte et Project, som var blevet til Indlingsidee hos enkelte Mægtige. Man smigrer Barbarer, taaler deres Wilkaarligheder, Chicancer og Overmod. Man kjober deres Ven- skab, yder dem Tribut paa hundrede Maader,

beqvemmer sig til næsten slaviske Føieligheder og fornædret sig til at bruge de foragteligste Medskaber. Man blænder sig selv med skuffende Beregninger, og gjør allerede som Forskud paa den forventede Gevinst saa store Opofrelser, at Handelsfordelen maatte blive meget betydelig endog kun for at erstatte disse. Man lader sig i aabne Dine bedrage af Maurer og Christne, af Fremmede og Egne; altid har man Underbalance; det evige Deficit, som skal dækkes, tærer paa Commercecollegiet, paa Financerne, paa Extraskats-, ja selv paa Slavecassen, og Resultatet er et uhyre Tab, om ikke for det af Regieringen opmuntrede og besknyttede Compagnie, saa for Statens Casse, hvis, i Tønder Guld opløbende, directe Tilskud for at holde Compagniet skadesløst maatte

endda vare dens mindste Dpofrelser. Man
 seer Magthavere, virksomme i, næsten hidfige
 paa at fremtvinge et Project, hvori de elske
 eget Foster. Man seer Enkelte, mindre føie-
 lige mod Dieblikkets Yndlingsideer, maaskee
 derfor anseete for indstrænkede Hoveder, at
 tale et fornuftigere System's Sag, men, saa
 længe Omstændighederne ere de samme, forgiæ-
 ves. Man har endelig i dette Foretagendes
 hele Historie et saare lærerigt Bilag til hvad en
 mere oplyst og mere betænkksom Statsoeconomie
 ved saadanne Organer som en Adam Smith,
 Say, Büsch, Sartorius, og blandt os selv en
 Stampe, Dlussen, Stoud, have dømt og
 dømme om Handels Forhold til andre Vel-
 standskilder, især til Agerdyrkning, om in-
 denlandst og udenlandst Handel, om Handels-

foretagender i det Fierne, om Capitalers naturligste og ønskeligste Anvendelser og Ordenen, hvori disse bør følge paa hverandre, om Handels eller andre Industriegrenes Fremtvingelse, om Statens umiddelbare Deeltagelse i Handels- og andre Entrepriser, om de væsentlige Betingelser for Handelsforetagenders Gavnlighed og Held, om privilegerede Compagnier, Monopoler &c. Aldrig kunde en ægte Statsøconomies Grundsætninger, hvad Handelen angaaer, oplyses ved noget mærkeligere Exempel paa de modsatte Bildfarelser, end det, nærværende Skrift forelægger enhver agtsom og eftertænkende Læser.

Ogsaa i andre Henseender vil Skriftet findes baade behageligt og nyttigt. Det leverer mangent interessant Træk til dalevende mær-

kelige Mænds Characteristik, mangent Bidrag
 til nærmere Bekiendtskab med den Tids Aand
 og Virken, mangent Stof til Reflexion for
 den philosophiske Betragter af Tingenes Gang
 i Verden. Rapporter skrives fra Marokko af
 danske Embedsmænd til den danske Regiering
 paa Lydst, for desmere at behage, og en
 dansk Mand i ophøiet Embedsstilling nær Thro-
 nen gjør Undskyldning for, at han forklarer
 sine Tanker i sit "Modersmaal". Efterat flere
 Aars uophørlige Tab og alle Omstændigheders
 Bessaffenhed ikke lade mindste Tvivl tilbage
 om, at det eeneste Kloge var, at ophæve en
 Handel, der ruinerede Staten (hvis i faa Aar
 spildte Spofreller det maaskee er for lavt at an-
 slaae til to Millioner), bestaaer Deconomie- og
 Commercecollegiet endnu paa dens Fortsættelse,

uagtet ingen bedre end det selv kunde vide, hvor store Dpofreller hiin Chimære allerede havde kostet saavel Statens Financer i Almindelighed, som dets egne Fonds i Særdeleshed. Ikke snarere er Frederik 5 død og derved det hidtil herskende Partie blevet mindre formaaende, før man faaer Hast med at beslutte Dp-løsningen af et Compagnie, for hvilket Statens Casser kunde befrygtes nu ikke længere at ville staae aabne. Læseren vil selv finde Anledning til flere Betragtninger af dette Slags. Et maa dog aldrig glemmes, hvor Talen er om statsoeconomiske Feiltagelser under femte Frederiks eller hans Forgængers Regiering. Man troede rettelig, at Landets Velstand burde grundes paa dets Borgers Bindfælibelighed og paa Fred; forsaavidt man tog feil, var det mere i Henseende til

Maaden end til Tingen. Saadan Statskunst var selv i sine Misgreb langt agtværdigere end den, der viser sin Virksomhed i at forstyrre Folkenes Ro og gjøre deres Eiendom til Bytte. Ei heller kunde de ved slige Misgreb spildte Opofrelser, særskilt betragtede, i nogen høi Grad vorde følelige for et heelt Monarchies, saafremt i øvrigt vel ordnede, Financer, eller med nogen mærkelig Bægt falde tilbage paa det Offentlige. Hvad var det hele Beløb af alle giennem Frederik den femtes Regiering paa saadan Maade anvendte, om end tildeels spildte, Summer imod hvad den eene, nødvtungne, Krigsrustning i Aaret 1762 kostede?

De nærværende Skrift tilføiede tvende Bilage ere en Tilgift, der forhøie dets historiske Værd, især det første, der kaster saa meget

Lys paa enkelte Partier af Bogens Indhold. At Consul Creboes Stil ikke er bedre, kunde, da den dog er tydelig, ikke berettigede Forfatteren til at gjøre nogen Forandring i et originalt Document, hvis Indhold paa den anden Side er et agtværdigt Bidnesbyrd om Consulens Retsskaffenhed og utrættelige Sver i at rygte de ham betroede Grender. At skrive et godt dansk Sprog, var dengang ikke almindeligt hos Forretningsmænd, og, naar Consul Creboe som dansk Mand skriver om danske Sager paa Dansk saa godt han kan, maa man altid holde mere deraf, end om han for at hylde Dagens Tone havde skrevet det samme paa endnu slettere Tydsk.

Disse ere de Bemærkninger, med hvilke jeg har troet det passende at indlede dette historiske Skrift, i det jeg ablød en Opfordring,

hvori Forfatterens Bønskab og Agtelse maatte
have langt mere Deel end Tanke om en Unbes-
faling, der saa lidet behøvedes.

Kjøbenhavn d. 12 Octbr 1818.

L. Engelstoft.

Anledningen til den Danske Handels Begyndelse 1749. i Marokko og det Afrikanske Kompagnies Stiftelse var denne: Aar 1749 ankom fra Frankerige en Marokkanskt Jøde, Josef Buzaglo de Paz *), til Kiøbenhavn, som gav nogle Kiøbmænd der at forstaae, at de kunde drive en fordeelagtig Handel med Stæderne Saffy og St. Crux i Marokko. Hans Foresillinger vandt Bifald, og nogle Kiøbmænd (uden Tvivl Statsraaderne Fabritius, v. Hemmert og Weber) besluttede at giøre et Forsøg; de affendte altsaa til Marokko et Skib

*) Han var født i Marokko, og havde i Aaret 1746 ladet sig af en anden Magt hverve til Spion i Frankerig, men opdagedes snart og fattedes af den franske Minister Maurepas i Bastillen, af hvilken han atter efter tyve Maaneders Fængsel ved en Kongelig fransk Ordre af 4de August 1749 slap ud, med den Bestemmelse aldrig at maatte sætte sin Fod i Frankerig mere. Derpaa reiste han til Kiøbenhavn.

med adskillige Europæiske Produkter, for hvilke de fik hjem igien andre Afrikanske Varer. Det første Forsøg opmuntrede til flere; desaaarsag ind-
 1750. gav Buzaglo de Paz Mar 1750 en Plan til Op-
 rettelse af en Handelstraktat med Marokko, i hvilken han viste, hvor tilbøvelig den Marokkan-
 ske Regiering vilde være til at slutte en saadan Traktat, baade fordi den derved forsøgede sine Toldindtægter, saa og, fordi den da kunde faae Krigsammunition, Vaaben og Kanoner for Landets Produkter, uden at behøve at kiøbe disse for den saa vigtige Sager for rede Penge. Paa den anden Side glemte han naturligviis ikke at vise, hvor fordeelagtig Handelen paa Marokko vilde være. De vigtigste Artikler, som udførtes derfra, vare: fin Uld (vigtig til de Fabriker, man søgte at drive i Danmark), Vox, Olivenolie, Mandler, Arabisk Gummi, Karduan, Strudsfiere, Elfenbeen og Salpeter. I Marokko kunde igien affattes: Klæde og andre Forarbejdelser af Uld, Lærred, Lin, Jern, Staal, Allun, Thee, Sukker, Peber, Negliker, Ingefær, Papiir, alle Slags Vaaben o. s. v. *). At denne Jøde ikke stod til at troe, og at han med sit Handels-

*) See videre herom Høfts Efterretninger om Marokko, S. 252.

forflag alleneſte havde ſin egen Fordeel til Hensigt, ſkulle vi i det følgende tilſtrækkelig overbevies om. At han nu, da han til Regieringen indgav i November Maaned 1750 ſit Forſlag, blev troet, uagtet hans hidtil førte Liv neppe ſynes at have kunnet anbefale ham, og at hans Plan, ſom man kunde vente ſig af den Tids ſtore Lyſt til at oprette Handelskompagnier, antoges, og endog lagdes til Grund ved den beſluttede Miſſion til Marokko, viſer Følgen; thi ſtrax i¹⁷⁵¹. Foraaret 1751 beſluttede Regieringen, ſaaſnart Vinteren tillod det, at ſende en Expedition til Marokko. Engländerne ſluttede i Januar Maaned 1751 Fred med Keiſeren af Marokko, i hvilken Fredſtraktat den forhen, Aar 1721 imellem Georg den første og Muley Iſmael i femten Artikler ſluttede gientoges og bekræftedes med Tillæg af nogle yderligere Beſtemmelſer; den ratificeredes derefter af Kongen af England den 31 Juli 1751. Man haabede derfor ogsaa i Kiøbenhavn det bedſte Udfald af Expeditionen, ſom man af alle Kræfter ilede med at udruſte. Allerede i Enden af Februar fiſkhaledeſe tvende Fregatter, Falſter og Dokken, ſom det i de Danſke Poſttidender for 1751, No. 18 hedder, ”for at gaae til Middelhavet, og bedække de Danſkes Handel imod dem

af de Barbariske Forsfarers Regieringer, som ikke staae i Traktater med Danmark^{*)}). Man seer heraf, at Expeditionens egentlige Diemed ho dtes hemmeligt.

Under 22de Marts udfærdigedes Instruxen for Oberstlieutenant af Ingeniørkorpset Johan Baptist Longueville, som var udnævnt til Gesandt, for at slutte Freds- og Handelstraktaten. I denne beordredes han at slutte en Traktat med Marokko efter samme Regler, hvorefter den, som bestod med Algier, var sluttet, saa at der tilstoddes de Danske samme Fordele, som andre Nationer, der handlede paa Marokko, samt Frihed til at oprette der et Faktori og Magazin for Kjøbmændene: I Presenter — thi tomhændet indsaae man, at han hos en Marokkanskt Fyrste intet kunde udrette — maatte han give 1000 til 1500 Ducater, Ja endog, om det skulde ansees nødvendigt, indtil 4000 Ducater, som den høieste Sum, der ikke maatte overskrides: Buzaglo de Paz skulde geleide ham, være ham behjælpelig ved Underhandlingerne, og uddele Presenterne til de Personer, som formeentes at formaae noget; (man erindrede ikke, hvor foragtede

*) Med Algier var der allerede sluttet Fredstraktat Mar 1746.

Jøderne ere i Marokko); for disse Tjenester lovetes der Buzaglo de Paz en aarlig Pension.

Under samme Dato udfærdigedes et paa fransk skrevet Brev fra Frederik 5te til Keiseren af Marokko Mulej Abdallah, af Indhold, at Kongen ønskede Fred og god Forstaaelse med Keiseren, og i den Hensigt sendte som Gesandt Longueville, hvilken var forsynet med Fuldmagt til at slutte en Freds- og Handelstraktat. Brevet, som er fuldt af Complimenter, var undertegnet af Kongen og paraferet: C. N. C. de Berkentin.

Den sextende April lagde de to Fregatter ud paa Reiden: Falster under Anførsel af Kapitain Simon Hogland, der tillige var høifkommanderende over Eskadren, og Dokken, som kommanderedes af Kapitain Schindel. Den attende April kom de til Helsingør, hvor de maatte kaste Anker, for at vente paa tvende Handelskibe Neptunus og Ebenezer, som skulde følge med Krigskibene til Marokko, men endnu ikke vare færdige. Lørdagen den 24de April gik alle fire Skibe*) til Seils, havde en meget lykkelig Rejse**), og ankom den femte Juni paa Saffys

*) Med disse forenede sig endnu et tredie Handelskib.

**) De mistede paa Rejsen til Saffys ikkun syv Mand, iblandt hvilke var en Søn af Geheimeraad von der Osten. Danske Posttidender s. A. 1751, No. 55.

Rede. Buzaglo de Paz havde i Kiøbenhavn fortalt meget om den store Anseelse, han stod i hos Regjeringen og de fornemme i Marokko, men jo nærmere han kom dette Land, desto mere formindskede hans Anseelse sig, i den Grad, at saasnart han kom i Land i Saffy, maatte han henvende sig til en derboende fransk Kiøbmand, Stefen Rey, for af ham at faae Understøttelse. Rey havde boet i Saffy og handlet der i elleve Aar og kiendte derfor nøie Handelen, Landet og Regjeringen, ligesom han og hos denne sidste stod i fortrinlig Anseelse, og var altsaa i den Henseende fortrinlig skicket til af Louguwille, som var ubekiendt med alt, at tages paa Raad med i Underhandlingerne. Men paa den anden Side var han ligesaa nedrig og egennyttig i Tænkemaade, som Jøden Buzaglo, dertil meget mere forslagen og listig, og forstod langt bedre at indsmigre sig og at skiule sine egennyttige Hensigter, end den anden, som om søye Tid røbede sig selv, efterdi han ei forstod at bedrage paa en fin Maade. Nødvendigheden havde budt Buzaglo at tage Rey i Ledtog med sig, men da han kiendte sin Mand, og vidste, at han var endnu mindre at troe, end han selv, saa, for at Rey ikke skulde tage al Profiten allene, uden at dele

lod han denne give sig en Forskrivning, hvori han lovte at dele lige med Jøden den Profit, som faldd af "de la part de sa Majesté Danoise, et des particuliers, par commission ou autrement". Paa denne Maade var da Longueville i egentligste Forstand solgt til disse to Skielmer, og stod imellem dem som et trostyldigt Faar mellem to graadige Ulve.

Saaledes vare Sagerne foreløbigen ordnede imellem Buzaglo og Rey, da Longueville den trettedende Juni steg i Land; og holdt med megen Høitidelighed sit Indtog i Saffy. Longueville mærkede snart, at alt det, hans Ledsager havde fortalt om de Forbindelser, han stod i med Jøder, som vare i Kredit hos Regieringen, var tom Snak, at han derimod ingen havde, til hvem han kunde adressere sig uden til Rey. Naturligt var det altsaa, at han tabte sin Agt for hiin, og holdt sig mere til denne, som den, der formaaede mere. Dette mærkede Rey, og det varede ikke længe, førend der gaves en Lejlighed for ham til at sværte og styrte de Paz, som han nu ikke længere behøvte og derfor ønskede af Halsen, for selv at kunne beholde Magten og Profitten allene. Kasserne nemlig med Presenterne til det Marokkaniske Hof, hvis Indkjøb var betroet til Buzaglo,

bragdes i Land og aabnedes. Man fandt, hvad man kunde vente sig, slette Sager for det meste i Stedet for de gode og dyrere, som der vare leverede Penge til: grovt og sædvanligt Klæde, iblandt Porcelainet ikke en eneste Terrin, smaae Edelstene i Mængde, men ikke en eneste stor af Værdie: ifkun Speilene, som de Paz ei havde kjøbt, vare gode, og Uhrene fra England gif an. Key forsømte nu ikke Leiligheden. Han stændte stærkt paa Buzaglo for hans Bedrageri, nedsatte Presenterne uden Tvivl endog mere, end de virkelig fortiente, overbeviste Longueville om at slige Presenter umuelig kunde bydes Hoffet, og lod isvrigt, som han tog sig det meget nær, at de vare faa slette, eftersom han havde indsendt til Prindsen i Marokko en ham af de Paz given pompøs Liste over de Presenter, som kunde ventes, hvilken kun lidet stemmede med dem, som virkelig fandtes. De Paz havde været dum nok til at bede Longueville fritage sig for at aflægge Regnskab for de indkjøbte Presenter, og derimod lade ham beholde de overblevne Penge. Longueville lærte nu Aarsagen til denne Bøn. Men hvad var nu at gjøre? Presenterne vare efterseete, og det i Stadsgubernørens og andre fornemme Maurers Nærværelse. De fleste duede ikke; derom

havde Key overbevist ham. Andre maatte altsaa anskaffes i en Hast. Paa Longuevilles Bønner lod Key sig bevæge til at bringe Sagen med Presenterne i Orden. Denne udsøgte altsaa det bedste af de medbragte, og lagde dertil foruden et Stykke Brocade til en Caftan til Prindsen, som han maatte kobe meget dyrt (?) hos een af hans Kolleger, en Kristen Kjøbmand i Saffy, to Terriner af Fajance, en smuk Porcelainsbolle, hvilken Kapitain Hogland overlod, Longuevilles eget Sølskrivertoi, og overhovedet alt, hvad Key fandt for godt og tienligt, samt desuden en Sum Dukater.

Den 21de Juni reiste Longueville til Marokko for at faae Audients hos Prindsen, og afslutte Traktaten. Her er det nødvendigt, først at bemærke, at Keiseren over det hele Marokkaniske Rige var paa den Tid Abdallah, ben Ismael, men denne havde i Aaret 1750 overladt til sin Søn Muhamed ben Abdallah, som siden fulgde efter ham, da han døde Aaret 1757, Regieringen over det egentlige Kongerige Marokko*). Denne Muhamed lignede aldeles ikke sin Fader i Grusomhed, men overgik ham langt i Sierrig-

*) See Høsts Muhamed ben Abdallah's Historie, S. 2.

hed og Pengelyst; til ham var det, at Longueville henvendte sig, i det han begif den Uforsigtighed at gaae Keiseren, som residerte i Fes, aldeles forbi. I Marokko modtoges og beegnedes han af Prindsen med megen Udmærkelse, og begyndte strax i Forening med Key Underhandlingerne umiddelbar med Prindsen selv uden nogen Ministers Mellemkomst; allerede den første Juli (eller den fiette i Maanedens Sabhan, A. 1164 fra Hegira) affluttedes Traktaten, hvis vigtigste Punkter vare: Tolden af alle ind- og udgaaende Varer i Havnene Saffy og St. Crux tage de Danske i en Tid af fem Aar i Forpagtning og betale derfor aarlig 50000 Marokkanske Ducater*), — en langt større Sum, end den, Havnene hidtil havde indbragt i Told — i to Terminer: den første Marts 1752, og den første September 1752, og saa fremdeles de følgende Aar: Forpagtningen tiltrædes den første September 1751: Intet fremmedt Skib af nogen anden Nation, maa under Konfiskationsstraf løbe ind i disse to Havne: kommer noget Skib derind, skal det

*) Ducats de blanquilles, hvoraf hver giældte 10 Mk. Dansk. Desforuden tilstodes Prindsen i aarlig Present 3000 Marokkanske Ducater, hvilke ikke nævnes i Traktaten.

være hjemfalden til Keiseren: Paa denne Kyst maae allene de Danske handle: Et Comptoir med de fornødne Magaziner maae anlægges nær ved Floden Suz paa det Sted, som vælges af de Danske, som det hensigtsmæssigste: Alle Danske skulde være respekterede og fritagne for alle Paalæg: Døer nogen Dansk i Marokko, skal den Danske Konsul tage hans Efterladenskaber i Forvaring, og opkommer der Uenighed imellem de Danske og Marokkanerne, skal det dog ikke skade Handelen. — Ved Afskedsaudientsen gav Prindsen Longueville Tilladelse til at anlægge paa den ubeboede Ø Mogador, hvor der var god Havn, et Etablissement, samt forærede ham, for at hjembringe til Kongen af Danmark, fire unge Strudser og en Tigerinde, han selv havde opfodt og holdt meget af*). Longueville maatte derimod endnu give Prindsen et lidet Sølvkompas, denne havde

*) "Fra Prindsen bliver os tilbragt en stor Foræring Af fire Strudser og en Tiger, som til Tæring Behøver mere end de i sig selv er værd, Men dog maa agtes høit og vogtes ubi sær".

"Strudsene døde strax; Tigeren, som var bleven ganske tam, levede, indtil den med Fregatten Falster blev opbrændt". Ravn i: Kort Underretning om det Marokkaniske Slaverie. S. 5.

faaet at vide, at han eiede, samt til en Minister ved Hoffet sine Pistoler.

Key havde væsentlig Deel i denne Traktats Iyffelige Afsluttelse, og derved endnu sat sig stærkere fast i Longuevilles Yndest, saameget mere, som denne fortsynede Mand, der desuden i et ganske fremmed Land stod ene og forladt af al Hielp og Raad, satte den største Tillid til hans Redelighed og Uegennyttighed, i Sammenligning med Buzaglo's Herskesyge, han selv havde havt Prøver paa, og uredelige Opførsel, der nu var af den ærlige Key opdaget. Longueville udnævnte ham derfor til Dansk Generalkonsul, og som saadan til Direktør for den tilkommende Handel, samt gav ham i Kongens Navn Fortienstmedailen. Key havde ikke allene skilt Buzaglo ved sin Kredit hos Longueville, men det samme stræbte han og at gjøre for ham i Kiøbenhavn, som sees af et Brev, han skrev til Statsraad Just Fabritius, en af de vigtigste Deeltagere i denne nye Handel, hvori han bekiender sin Forseelse med den ovenfor omtalte Forskrivning, undskylder sig paa det bedste, og giver Fabritius de dyreste Forsikringer om sin Redelighed og Iver for Kongens og Handelens Tieneste, tillige da han nu havde ophævet sin egen Handel, blot for den Ære at

kunne, som Generalkonsul, tiene det oprettendes Kompagni. "De Paz", fortæller han videre i samme Brev, "har alt begaaet og begaaer daglig de største Uforsigthed og Dumheder, som kunde have de værste Følger, dersom Jeg (Key) ikke afværge dem, saavidt muligt. Han tager ifkun Hensyn til egen Fordeel, saa Gud naade Kompagniet! og tiltager sig al Magt, paastaaer, at han kan sælge og købe, hvad han vil, uden at gjøre nogen Regnskab derfor, uden i Kiøbenhavn, en fin qve Mr. de Longueville doit etre ici, comme une statue".

Traktaten var altsaa sluttet, men kun kort varede det, inden den brødes. Den femte Juli kom Longueville tilbage tilbage til Saffy; Dagen derefter heisedes det Danske Flag i Staden, og endeel Penge og Varer bragdes i Land i den nye Generalkonsuls Huus. Samme Dag bekiendtgjorde Longueville de i Saffy boende Kiøbmænd Indholdet af Traktaten, i Følge hvilken de inden første September samme Aar skulde rømme Saffy, og forbødes al Handel i de Provindsler, som stode under Keiserens Søn's Muhameds Herredømme. At Kiøbmændene, hvist forbausede herover, vilde gjøre sig al Umage for at afvende dette haarde Stød, deres Velfærd leed, var noget man

maatte vente; de begave sig derfor, tolv i Tallet, med anseelige Presenter til Marokko til Prindsen, og endskiøndt intet i Hovedsagen forandrede, saasom de Danske gave meget mere, end de to Havne hidtil havde indbragt, erhvervede de dog, at der enten skulde tilstaaes dem et Aar, i hvilket de kunde sælge de mange Varer, de havde tilbage i deres Magaziner, eller at de Danske forpligtedes til strax at affiøbe dem disse til gangbar Priis. Men de lode det ikke blive derved: de indgave til Keiseren, Prindsens Fader, som residerede i Fes, kraftige Forestillinger. At han nægtede at ratificere Traktaten, udvirkede de saameget snarere, som Indbyggerne i Landet ogsaa vare misfornøiede med Traktaten, da de ikke uden Grund befrygtede, herefter at ville blive nødte til at sælge deres Varer til den Priis, som Monopolhaberne fandt for godt at sætte, i Stedet for at hidindtil, da Handelen var fri for alle, den ene Kjøbmand bød den anden over. Hertil kom endelig, at Englænderne (hvilke, ligesom de Franske og Hollænderne, misundte de Danske de ved Traktaten erhvervede Fordele) i Gibraltar og deres Konsul i Letuan udsprede det Rygte, at Longuevilles egentlige Hensigt var at anlægge

Fæstninger i Landet, og fordrive Maurerne *): en Mistanke, som dennes uforsigtige Opførsel styrkede hos de lettroende og mod alle Jkkemuhamedaner mistænkelige Indbyggere. Longueville seilede nemlig den 13de Juli med begge Fregatterne og Handelskibene fra Saffy til St. Crux, for at søge en beqvem Plads til et Etablissemments Anlæg. En saadan Plads paa et Bierg fandt han i Nærheden af St. Crux, men da han der lod opslaae Telte, landsatte endeel af sine Folk bevæbnede, ja endog nogle af Soldaterne, som under Anførsel af Oberstlieutenant Diethard vare ombord paa Fregatterne, samt Kanoner, bleve Maurerne, ophidsede for en Deel af de i St.

*) At de fremmede Riismænd vare for en stor Deel Aarsag til Longuevilles Arrestering, og Traktatens Brud, læser man S. 44 i: Lars Dieberichs Sandserdig Fortællelse om de Christnes ynkværdig Slaverie ubi Barbariet, især hos den Marokkaniske Kenfer, med noget angaaende Folkets Religion, Regierings-Form, Skikke og Levemaade &c.: Forfattet for enhver Christen, som et opbyggeligt Spejl ved en Samtale imellem Theophilum og Timotheum, hvorudi den første fremstiller den historiske Sandhed, hvilken Timotheus bruger til Gudfrygtigheds Opbyggelse, til Trykken befordret af den, som selv ved 6 Aars Tid har erfaret Slaveriets Bitterhed. (Bogen er skreven i Bergen, trykt i Kiøbenhavn 1756, og tilægnat Adam Moltke).

Crux boende fremmede Kiøbmænd, navnlig af en engelsk Kiøbmand, ved Ravn Grover, urolige og i hele Flokke stimlede sammen omkring de Danske fra alle Sider, saa at disse, frygtende for et Angreb af den langt talrigere Mængde, maatte forlade den udseete Plads, indskibe Militisen, som især var en Torn i Dynene paa Maurerne, lade Fregatterne seile bort, og selv begive dem tilbage til St. Crux*), hvorfra Longueville midt i August ved et Brev fra Prindsen hentedes til Saffy, hvor denne da opholdt sig. Her arresteredes han under Paaskud, at han havde villet anlægge Fæstninger, og havt onde Planer imod Riget. De andre i St. Crux tilbageblevne Danske tilligemed Sølieutenant Kaas, som just da var i Land med nogle af Handelsflibenes Folk, for at hente Vand, i alt fyrgetyve Mand arresteredes en Maanedes Tid derefter og førtes til Saffy, hvor de ankom den 16de Oktober. Med dem vare de to Jøder: Josef Buzaglo de Paz, som havde projekteret denne Handel, og hans Broder Abraham; disse førtes for Prindsen og dømtes til at brændes levende; dog slap de for Baalet, da de erklærede at ville antage den mu-

*) See videre Ravn, S. 7-14.

hamedanske Religion, men fattedes i Fængsel i Caffy, hvor de forbleve indtil den 23de Februar 1752. Den 18de Oktober sendtes Kaas og de andre Danske til Marokko. Longueville blev derimod, for at reise med Prindsen selv, i Caffy indtil den 22de Oktober, da han afreiste tilligemed Prindsen og dennes Følge. Paa Reisen bevises ham megen Opmærksomhed. Da han var kommen til Marokko, fik han sine Betiente tilbage. Kaas tillodes at boe hos ham i en Hauge nær ved Prindsens Pallads, hvor denne havde ladet bygge Longueville et lidet smukt og beqvemt Huus. Alle de andre Danske indquarteredes i et af de smukkeste Huse i Jødestaden, nær ved Longuevilles Bopæl. De fik hver to Blanqviller (omtrent otte Skilling Dansk) om Dagen, og maatte arbejde i Prindsens Hauge fra Solens Udgang til Kl. fire Eftermiddag, og dette Arbeide var ikke haardt. De behandledes meget mildt, og ikke, som Slaver ellers behandles*).

De Varer og Piastre, som vare komne i Land, og som Prindsen bemægtigede sig, udgjorde en anseelig Sum Penge, efter nogle Be-

*) Man see mere hos Ravn. L. Dieberich fortæller S. 45, at Prindsen sendte sin Fader Keiseren 24,000 Piastre, en Deel af Rovet, til Foraring.

retninger 200000 Piaſtre. (Et Held var det, at ſaavel Fregatterne, ſom Handelsſkibene*), diſſe tildeels med Ladning, lykkelig vare komne bort). Deſuden havde Key, ſom Generalkonſul allerede brugt mere, end 7000 danſke Dukater. Denne Mand, da han ſaae, at Sagerne gif ſkævt, at de Danſke arreſteredes og Traktaten brødes, trak ſig nu gandske ud af Sagen, bevidnede for Prindsen ſin Uvidenhed om de fiendtlige Henſigter, de Danſke ſkulde have havt imod Landet, ſamt lovte at ſkaffe ham fra Danmark nogle nye koſtbare Preſenter, nemlig to Sølv- og to Kobberthemaſkiner, en komplet Samling af Kiøkkenredſkaber, en Stegebender og en Jernkaſſe til at giemme Penge i, hvilke Ting Prindsen ønſkede ſig; Dette Lovte har uden Tvivl været een af de vigtigſte Bevæggrunde for Prindsen til at viſe ſig naadig imod Key. Da intet mere for Tiden var at tiene ved Konſulatet, opgav han dette, og begyndte igien (aaſenbar) at handle for ſig ſelv; Men derfor opgav han aldeles ikke Haabet om, at der jo kunde komme den Tid, da atter noget vilde være

*) Allerede den 21de Novbr. ſ. A. kom det ene af Handelsſkibene tilbage til Kiøbenhavn med 32 Soldater og to Officerer, og den ellevte Januar 1752 kom det andet,

at vinde ved de Danske, og holdt derfor gode Minder med Longueville, hvilken ikke skarpsæende Mand skrev i et Brev til den danske Konsul Ployard i Marseille: "Stefen Rey er en honet Mand; hans og vore Fiender" (nemlig Kjøbmændene i Saffy, som hadede ham fordi han havde været een af de fornemste Marsager til at Traktaten sluttedes, hvorefter de skulde rømme Staden) "gøre alt, for at skade ham". Rey skrev og til Statsraad Just Fabritus i Kjøbenhavn, bevidnende sin Sorg over, at Sagerne havde faaet et saa slet Udfald, og tilbydende sin videre Understøttelse, naar den nye Gesandt, som Regieringen endelig maatte sende, kom, og bragde Sagerne igien i god Orden.

Saa snart Traktaten saaledes var brudt, lod Prindsen de fremmede Kjøbmænd tilkiendegive, at de kunde vedblive at føre deres Handel, og "at de ikke skulde lade sig affkrække ved den Behandling, han havde viist mod Longueville, thi denne var en Forræder, som havde onde Planer i Værk imod ham og Riget; de derimod, som havde opført sig vel, kunde være visse paa at nyde Fred og Ro".

For at retfærdiggjøre sin Opførsel mod den Danske Gesandt, sendte Prindsen til Kjøbenhavn

en af sine Favoriter, Jøden Samuel Sumbel, en Mand, hvem vi længere hen skulle faae Leilighed til nøyere at lære at kiende, da han siden bestandig havde en stor, just ikke den gavnligste Indflydelse paa de Danske Sager i Marokko; ham nedgav han følgende Brev, skreven paa Arabisk, som her meddeles i en tro, og, saavidt muligt, ordret Oversættelse:

I den, forbarmende, barmhiertige Guds Navn! Der er ei Magt, ei Styrke, uden hos Gud, den høie, den store!

(I Seglet): Muhammed, Abdallahs Søn, Gud er hans Ven og hans Herre.

Muhammed, Abdallahs Søn (skrevet af Prindsen selv).

Lovet være Gud, som har gjort Pennene, saa at man skriftlig kan fremsætte sine Tanker, naar man ei selv er nærværende, og mundtlig kan meddele dem. Der er ingen mægtig, uden Gud, som har ladet nedstige (fra Himlen) sin vise Bog (Koranen), og hvem Gud vil lede, hans Hu fører han til Islam (den Muhammedanske Religion). Fra ham (nemlig er dette Brev), som er Chef for det Islamiske Folk og den Hane-

stikke *) Muhamedanske Sekt: Scheriften, den høie, den utilgiængelige, hvis Faner ey ophøre at være berømte ved Erobringer, og vidt udbredte, hvis Armeer ere lykkelige og seierrige imod Fienden: Verens Cirkels Pol og Centrum: den op-
 høiede Hæders Tilflugt og Samlingssted: den høie Adelsbyrds **) Grundvold og Kildevæld: det meest brændende Lys: vor Herre Sidy Muhammed, Søn af Sultanen vor Herre Abdallah, Søn af Sultanen, den helligede ***), vor Herre Ismael; Gud forbarne sig med sin Raade over deres Forfædre, og giøre med sin Kundhed godt imod deres Efterkommere! Til Frederik, Danmarks Dynast; Fred med den, som følger den sande Bey (∴ som bekiender sig til den Muhamedanske Religion), og vogter sig for dem, som vanke om bag efter paa Fordærvelsens Sti

*) Een af de fire orthodore Sekter hos Muhamedanerne; men Marokkanerne følge egentlig Maleks Sekt. Tyrkerne følge derimod Hanefi's.

**) Prindsen nedstammede fra Profeten Muhamed; densnes Efterkommere kaldes Scherifer, og ere de eneste Adelige hos Muhamedanerne.

***) Det samme, som vort: høilovlig Shukommelse. Ismael var død, men Abdallah levede, som Sultan over hele Riget.

(o: de vantroende, alle Ifkemuhammedanere)!)*)
 For kort siden ankam til vor Høihed din Tiener
 Ambassadøren Johan Baptist Longueville**), og
 med ham dit Brev, hvori du beder os om Fred,
 Stilstand og Handel i vort Land, saa at dine
 Skibe, naar de komme fra deres Land til vores
 Havne, de da ikke skulle have noget ondt at be-
 frygte, ligesom og, at naar dine Skibe seile til
 et andet Land, end vort, men undervejs gjøre
 Haveri, at de da kunne blive istandsatte uden
 nogen Forhindring i vort Land, og dem blive
 bragt, hvad de behøve af Levnetsmidler, Vand
 og andet deslige. Dette hans Andragende hørte
 vi med Velbehag, og glædede os særdeles meget
 derover. Han bad os at bygge ham et Sted i
 Havnen Agadir (St. Cruz), hvor han kunde
 lade Ulden vaske, og holde Qvarantæne. Vi
 sagde ja hertil, da vi troede, at han ikke havde
 andre Tanker i Hiertet end dem, han yttrede i
 sin Begiæring. Men see, da han var kommen
 til Havnen Agadir, landsatte han Arbeidsfolk,
 Bygmestere, Soldater, Telte og Krigsredskaber,
 og var beskæftiget med at bygge uden vor Tilla-

*) Man sees, det er kun en fløi Compliment, her gøres.

**) Eigefrem efter det Arabiske: Udschvan Bathist Einchel.

delse en Fæstning nær ved Havet, hvori han kunde forskandse sig og pønse paa Krig imod de troende. Men dette er ei tilladt, hverken efter Religionens, eller efter Naturens Lov. Overvei du hos dig selv: om du vilde bygge i andre Kristnes, dine Ligemænds Land, eller en saadan vilde bygge i dit Land, mon du da vilde være tilfreds med det, eller mon den anden vilde være det? Men hvorledes kan altsaa du gjøre det imod Islamismen, som overgaaer alle Religioner, og ei overgaaes af nogen (∴ er den ypperste af alle)! Viid, at dersom jeg ikke havde frygtet for, at I vilde sige, at jeg havde behandlet dem troløst, jeg skulde have slaet dem Halsen fra Kroppen: ikke een skulde jeg ladet blive tilbage: ikke eet af Skibene, som kunde bringe dig Efterretning, skulde vendt tilbage til dig, og ey skulde jeg have skrevet dig dette Brev. Men nu—Ambassadøren bliver i Forvaring hos os, indtil du lærer os hans Historie, om du har været enig med ham i dette Forræderi, eller han har begaaet det uden dig. Hvad ret er, skal fremmes imellem os og eder i denne Sag paa begge Sider. Gud seer og lægger Mærke til hvad vi sige. (Skrevet, i Begyndelsen af Maanedens Dju-Ifadah, den hellige, Aar 1161 (1751).

Med dette Brev reiste altsaa Sumbel' over Land til Kiøbenhavn, men kom ikke dertil før Marts Maaned 1752. Imidlertid havde Hoffet i Kiøbenhavn, saasnart Efterretningen om Fredsbrudet indløb, truffet adskillige Foranstaltninger. Iblandt disse nævne vi først en officiel Erklæring, som læses i Danske Posttidende for Maret 1751, No. 105, Fredagen den 31 Decbr. den lyder, som følger: Hans Kongelige Majestæt, som søger med største Omhyggelighed at bringe sine Kongerigers og Staters Commercium alt meer og meer i Flor, har allernaadigst behaget at forunde nogle af sine Undersaatter at søge Correspondence og Handel til St. Cruz og Saffia i det Marokkaniske Riges Havne. Til den Ende havde H. M. for nogle Maaneder siden den Raade at give de Skibe, som seile fra de Kongelige Havne paa de Farvande, der bestryges af Søroverne, en Convoj af to Fregatter. Allerhøivisssamme beordrede ogsaa Chefen for Tropperne at negociere en Handelsstraktat med Hoffet i Marokko, med den fornødne Tilladelse og Frihed at lægge Grund til dette Etablissement, og samme at forviffe. Instruxerne for denne Officeer vare klare og tydelige, og indeholdt alene dette, at han skulde søge at erholde for H. M. Undersaatter de samme Fordele, som andre

Nationer nyde, der staae i Traktater med Keiseren af Marokko. Saadanne have Kongens Hensigter og Befalinger været. Men H. M. har for tre Maaneder siden med Forundring maattet fornemme, at Hr. Longueville maaske af forblindet Midkierhed, og slemme Raadgiveres Forsørelse, er gaaet fra sin skyldige Lydighed og de ham givne Befalinger, i det han har meent at gjøre det bedre, og ladet sig forlede til med Prinds Sidy Mahomet, Keiserens Søn af Marokko, og Commandant i Saffia og St. Cruz at slutte en Traktat, formedelst hvilken de Kongelige Undersaatter skulde tage den hele Handel paa begge Steder i Forpagtning og drive samme med alle andre Nationers Udelukkelse. H. M. har ikke ratificeret denne Traktat, siden den gik uden for det Dyemed, Allerhøiøstsamme havde foresat sig, og man nok kunde see de ubehagelige Følger forud. Man bar Omhu for at forekomme saadant, imens man ved Skrivelse under 27de Septbr. af Hr. Longueville fornam, at samme allerede havde yttret sig, og at Prindsen af Marokko havde taget sit Ord tilbage, og brudt Traktaten, under det ligesaa latterlige, som sølsomme Foregivende, at de Danske søgte at bemægtige sig Landet, en Beskyldning, som ikke var let at gjøre trolig, da neppe ti eller tolv

Mand med Officererne efter Fregatternes Afreise, som alt i Begyndelsen af September Maaned havde fortsat deres Raas til de andre dem anviste Steder *), vare blevne i Land. Man fornam med det samme, at Prindsen af Marokko havde ladet forkynde Hr. Longueville og hans lidet Følgeskab Arrest udi en Kjøbmands Huus, hvor de virkelig vel nok vare placerede; men han havde ladet borttage og registrere H. M. Undersaatters Effekter, som vare i St. Crux; han havde ogsaa ladet tage henved 40 Mand fra de Danske Skibe til Fanger, hvilke man havde vidst ved Svig at lokke i Land. Det er sandt, det stod Keiseren af Marokko frit for at enten ratificere eller ikke ratificere den ved hans Søn sluttede Traktat. I den Henseende kunde man ingen Bebreidelse giort ham; men at lægge Haand paa en Officeer, der er forsynet med et Kongeligt Creditiv, at plyndre Kjøbmænd, som tryggeligen forlade sig paa Tro og Love og paa given Parole, uden at yttre mindste Mistanke, og tractere dem som Fiender, det er aabenbare at giøre Skaar i de helligste Retter, som endog af barbariske Nationer holdes i Væ. Det er Misgierninger, som alle Europas Ratio-

*) Næmlig til Tunis og Tripolis.

ner efter Billigheds Grund og i Henseende til deres Interesse, maae fordømme og bære Afsky for".

Under 15de November 1751 udstødtes Ordre igiennem Amiralitetet *) (paraseret: Holstein) til Kapitain Simon Hogland, Høistkommanderende over Fregatterne Falster og Dokken, som havde ført Longueville over til Marokko, at han med sine Skibe skulde seile til Saffy, der indhente Efterretning om, hvad der var forefaldet, siden Traktaten brødes, og dernæst bestræbe sig for, enten med det gode, eller, ifald det lod sig gjøre, med Magt, at faae Fangerne frie. Skulde de fangnes Løsladelse aldeles afflaaes, da havde han at overlægge med Oberstlieutenant Diderik Anton Diethard, Chef for det "til Kysten af Marokko detacherede Korps", som var ombord paa Fregatten, eller i dennes Forsald, med den næstkommanderende Capitainlieutenant Schindel, Chef for Fregatten Dokken, om det kunde gaae an at bruge Magt, for at bevirke deres Befrielse, men i alle Tilfælde ikke udsætte Skibene eller Equipagen for Fare uden i høieste Nødsfald, samt afholde sig fra alt, hvad der kunde støde de kristelige Euro-

*) Saaledes skal det hebe, ikke Admiralitet.

pæriske Magter. Endelig forbødes det ham under Underhandlingen at anføre nogen Kongelig speciel Befaling, eller bruge det Kongelige Navn; han skulde blot underhandle i sit eget private Navn, og i Kraft af den ved Afreisen givne almindelige Ordre, samt betyde Prindsen, at de Danske ikke ønskede udelukkende Handel, men ifkun samme Privilegier, som andre favoriserede Nationer nødde i Saffy og St. Cruz. Dersom det lykkedes at faae Fangerne frigivne, skulde Longueville, eller, dersom han stod dertil i al for stor Miscredit, Hogleland selv slutte en nye Traktat.

1752. Den 17de Januar 1752 kom Kapitain Hogleland til Gibraltar, efterat have bragt Sagerne med Tunis i Orden; der modtog han den nysnævnte Ordre at seile tilbage til Saffy; men før Marts Maaned kunde han ey gaae derhen, efterdi paa Vestkysten af Afrika blæser hele Vinteren Sydvest- og Vestpassaten, som gjør det umuligt at ligge for Anker ved Saffy. Derfor maatte han vente indtil Begyndelsen af April Maaned, da han, efterat have modtaget Proviant i Cadix, affeilede til Saffys Rede, hvor han ankam den 22de April, men da han intet Brev og ingen Fuldmagt bragde fra Kongen, og maaskee talte i

en vel bydende Tone, maatte han seile bort med uforrettet Sag *).

Imidlertid var den af Prindsen i Marokko affendte Samuel Sumbel endelig efter en meget langsom Reise ankommen til Kiøbenhavn **) den 23de Marts 1752 ***). Da man i Kiøbenhavn ei fandt det passende at indlade sig med denne Jøde i nogensomhelst Underhandling, holdt han sig blot op, indtil et Krigsskib var tiltaklet, hvormed man vilde forstærke den ved de Marokkaniske Kyster alt værende Eskadre, paa hvilket han da kunde reise hjem til Marokko. Tirsdagen den 9de Mai havde han Audients hos Kongen paa Fredensborg, og den 21de May gif han

*) See videre Ravn, S. 55.

**) I Posttidenden for 1752, No. 23 læses: "den 14de Marts reiste Sumbel fra Altona til Kiøbenhavn. Han er liden af Væxt, omtrent fem Fod høj, men derhos vel forpulent, af et trindt Ansigt, ziret med et vel proportioneret Skiag. Som god Dekonom, har han forladt Hamborg, for at leve til hans Afreise mere menagerlig i Altona, man har endog sammesteds for samme Karlags Skyld flistet Logement".

***) "Han tog sit Logis i den gyldne Fortuna ved gammel Strand. Han berømmes af dem, som have seet og omgaaes med ham, at besidde stor Forstand, seer vel ud, og er omtrent 25 Aar gammel". D. Posttidende s. 1752, No. 24.

ombord paa den udrustede Fregat Kristiansborg, som under Anførsel af Kapitain Johan Kristof Holst, hvilken gaves Ordre og Fuldmagt til at slutte en Traktat med det Marokkanske Hof, gik til Seils den 22de Mai. Derimod reiste hans Broder Abraham Sumbel, som var fulgt med som Sekretær, til Lands til Marseille, for der at indskibe sig til Marokko.

Med den nævnte Fregat Kristiansborg sendtes til Marokko for Kongelig Regning Varer for 2240 Rdlr. 4 Mk. 7 Sk., nemlig flere Kister med en fuldstændig Samling af Kjøkkenredskaber og Kar, en Stegevender, et Caffe- og et Thestel (hvilke Ting Key havde bedt maatte sendes til Prindsen af Marokko efter dennes Forlangende); end videre endeel The, to Terriner af forskiellig Slags, to Stykker grønne og to Stykker karmosinrøde Damasker, en malet, forgyldt, og med Guldgaloner garneret Karriole, foruden endnu andre Presenter til Prindsen, samt i rede Penge 300 Speciedukater. Desuden modtog Holst af Etatsraad Fabritius 500 Speciedukater, for at give til Sumbel, som Present, naar Uenighederne med det Marokkanske Hof vare bilagte. Fregatten affeilede altsaa, som sagt, den 22de Mai under Kapitain Holsts Anførsel,

men denne døde paa Udreisen ved de engelske Kyster, og begroves med de behørige Vresbeviisninger i England. Strax efterat Fregatten Kristiansborg var affeilet, havde man begyndt at tiltakle, for ogsaa at gaae til de Marokkaniske Kyster, Fregatten den blaae Heire; denne affeilede den anden Juli til Cadix under Anførsel af Kapitainlieutenant C. F. de Fontenay, og med den affendtes Kommandørkapitain Adam Frederik Lûsau, som i den afdøde Holsts Sted skulde tage Kommandoen over Fregatten Kristiansborg, samt underhandle med det Marokkaniske Hof. Den 26de Juni udfærdigedes Lûsaus Instrux, hvori ham paalagdes følgende Punkter: han skulde skaffe de Fangne frie, og sørge for, at Longueville bortskikkedes med passende Vresbeviisninger: besørge de tagne Effekter tilbagegivne: befrie Buzaglo de Paz fra Fængsel og anden Straf, med mindre denne havde antaget den Muhammedanske Religion: slutte en Handelstraktat, som ikke udelukkede andre Nationer fra Handelen: faae den udnævnedes Consul erkjendt, Slaget plantet o. s. v. endelig maatte han ingen Præsenter give Prindsen i Kongens Navn, efterdi det stred mod dennes Værdighed, da hiin havde opført sig saa slet imod de Danske, men derimod i

det nye Handelsſelskabs, man var i Færd med at oprette. Lûgau medgaves tillige et Brev fra Kongen, til Prindsen, ſkrevet paa franſk med en Arabiſk Oversættelſe, ſom forfattedes af den berømte Orientaliſt Konferentsraad Johan Kriſtian Kall.

Imidlertid havde Fregatten Kriſtiansborg efter Chefen Kapitain Holſts Død ikke deſtomindre fortsat ſit Løb til Cadix, hvor de to andre Fregatter Falſter og Dokken under Kapitain Hoglands Anførelſe laae. Hogland tog altsaa Overkommandoen tillige over den nyankomne Fregat, og ſejlede med dem alle tre atter til Saffy, hvor han ankom den 27 Juli, og ſatte Sumbel i Land; men Underhandlingen, ſom han i den afdøde Kapitain Holſts Sted begyndte, fik, uagtet Prindsen ikke var utilbøielig til at ſlutte Freden, dog ikke det forønskede Udfald, hvortil uden Tvivl den fornemſte Årsag var, at Hogland talte i en temmelig bydende Tone, truede med at ville ſpærre Saffys Havn og bombardere Staden, hvilken Trudſel han dog neppe kunde have udført, og vilde hverken ſelv komme i Land, ei heller ſende Kongens Brev til Prindsen, førend alle de Fangne vare bragte ombord hos ham;

men dette vilde Prindsen ikke tilstaae*). Den 10de Septbr. seilede Hogland, som Underhandler ei lykkelig, bort fra Saffy. Imidlertid havde denne mislykkede Underhandling ikke den bedste Følge med Hensyn til de Danske Fangers Behandling, som hidindtil havde været efter Omstændighederne meget god, men nu begyndte at blive haardere og strængere**). Selv Longueville, som i Anledning af Underhandlingerne var ført til Saffy, behandlede, da han atter kom tilbage til Marokko, langfra ikke med den Agtelse, som før***); hvortil vel Aarsagen for en Deel var, at Hogland havde været uforsigtig nok til at sige til Sumbel, at han ei mere erkjendte Longueville for Ambassadør, efterdi han var Slave; hvorfors ogsaa Prindsen, især i

*) See videre Ravn, S. 62 og følg.

***) See Ravn, S. 71. "De (Fangerne) Prindsen hidindtil lod otte Skilling give, Men at vor Fattigdom kan nu des større blive Gaaer vi herefter kun sex Skilling for hver Dag".

****) "Vi mærke, Prindsen ham (Longueville) ei meer Douceurer gjør, Ei heller med ham tael, see Forskiel nu mod før. Af dette seer man vel, hvor lidet han nu agtes", Ravn, S. 75.

Hans første Brede troede, at han ei heller behøvede at behandle ham som saadan.

Fra Saffy seilede Hogland til Lissabons Rede. Lühau, som alt var kommen til Cadix, reiste derfra til Lands til Lissabon, og overtog Kommandoen over Fregatten Kristiansborg, samt Overkommandoen over den hele Eskadre, som nu bestod af fire Fregatter: Falster, Dokken, Kristiansborg og den blaae Heyre, samt Handelsfibet Neptunus, ført af Kapitain Jens Cronland, hvilket var afgaaet fra Altona den tredie Oktober 1752, og hvormed sendtes for Statsraad Just Fabritius's Regning 500 Sabeler, 500 Glinter, 500 Laaseplader (platines) til disse Glinter, alt Engelsk Arbeide fra London, kostede 360 Pund Sterling, og end videre fra Altona: endeel Rister med fint Klæde, Perspektiver, Thekiedler, Lysestager, Pistoler, og franske Hængelaase, kostede 964 Mark Banko. Fra Lissabon sendte Lühau, som Staffetter, over Land til Kiøbenhavn Sølieutenanterne Krieger og Frisch, for at indberette det foresaldne.

1753. Med disse sendtes under 5te Januar 1753 et Tillæg til den for Lühau, 26de Juni 1752, udstædte Instrux, i hvilket gives ham følgende nye Forholdsregler: mod Enden af Marts Maaned

ſkulde han gaae til Caffy: han ſkulde tage ſig i
 Agt, hvad Tolk han fik, at han ei i ham fik
 en ny Fiende og Forrædder: da intet med et ſaa
 gierrigt Folk kunde udrettes uden Penge, ſaa
 tillodes det ham (om det var uundgaaeligen nød-
 vendigt) at anvende indtil 60000 Piaſtre til Pre-
 ſenter, af hvilken Sum 18000 Piaſtre ſendtes
 ham i Bexler paa den Danſke Konſul Kloppen-
 burg i Cadix (hvorhen han var ſeilet, og alt den
 5te Januar 1753 laae med Skibene); for ei at
 gjøre Opſigt, og for at Kiøbmændene i Caffy ei
 ſkulde ſaae at vide, at han førte ſaa mange
 Penge med ſig, ſendtes Reſten ham ſaaledes, at
 Overbringerne af Lillægsinſtruxen Krieger og
 Friſch toge 5000 Speciedukater med ſig; den
 øvrige Sum ſkulde ſkikkes med det Skib, ſom
 man ſtrax i Foraaret vilde ſende med Provisioner
 og andre Nødvendigheder til Eſtadren (nemlig
 Frederik og Loviſe). Derſom Sumbel gjorde
 nogen Tieneste ved Fredsſlutningen, kunde han
 give ham de lovede 500 Speciedukater: de Ba-
 rer og Penge, ſom vare leverede Holſt til Pre-
 ſenter, kunde han bruge dertil: gjorde Prindsen
 Vanſkeligheder med at ſlutte Freden, ſkulde han
 ſpærre Havnene Caffy og St. Cruz, og ingen
 Skibe lade komme ind, men iøvrigt begegne de

Europæiske Skibe venstkabeligen: saasnart Traktaten var sluttet, skulde han ufortøvet vende tilbage med de Fangne til Kiøbenhavn. Hermed fulgte et nyt Brev fra Kongen til Prindsen af Marokko, af Indhold, at da Kongen havde faaet at vide, at Hogland efter Holsts Død ikke havde bragt Freden i Stand, sendtes derfor Kommandørkapitain Lûgau i samme Erinde. Desforuden skrev Baron Bernstorff i et privat Brev til Lûgau, at det uden Tvivl vilde være nyttigt at bringe Key, en egennyttig og vindesyg, men tillige driftig og listig, og just derfor farlig Mand, paa deres Parti igien; end videre befalte i et andet Brev Bernstorff, at han, naar han kom til Saffy, skulde, om Prindsen fordrede det, imod tilstrækkelig Sikkerhed begive sig i Land, da det let atter (ligesom før ved Hoglands Mission) kunde give Anledning til Uvillie, om han nægtede det. Endelig, da det syntes nødvendigt, at der, naar Freden kom i Stand, ansattes en Konsul, sendtes derfor til Lûgau den dertil udseete Kiøbmand Andreas Creboe, for at han kunde ansætte ham, om han fandt det tienligt, hvis ikke, tage ham igien med sig tilbage. Til Kiøbmænd og Faktorer for Kompagniet vare udnævnte Overassistent Butler (en

Søn af Oberstlieutenant Butler i Norge) og Bogholder Balthers fra Altona, begge for Tiden Fanger i Marokko; Longueville havde alt i Begyndelsen af Fangenskabets været utilfreds med dem, da de indsnigrede sig hos Fienden, og havde faaet udvirket, at de forbleve hos de fremmede Ridsmænd, Butler i Marokko, og Balthers i Saffy *), i hvilket Selskab de for Resten erhvervede sig god Kundskab i den Marokkaniske Handel.

Den 18de Februar 1753 affeilede Skibet Frederik og Lovise **), ført af Kapitainlieutenant Henrik Fischer fra Kjøbenhavn med Proviant og andre Fornødenheder for Eskadren, og den tolvte Mai ankrede Lützau med sex Skibe ***) ved Saffy. Han afleverede Kongens Brev til Prindsen, og dennes Vindesygge og Pengelyst havde alt længe stemt ham til Fred, naar den kun tilbødes paa en ikke stødende Maade. Prindsen udnævnte derfor Key, som bestandig havde holdt sig i hans Gunst, til at tage ombord hos Lützau, og afgjøre alt. Allerede den 31de May (Kristi Him-

*) See ogsaa Navn, S. 23.

**) Med dette Skib fulgte Vreboe til Marokko.

***) Falster, Dokken, Kristiansborg, blaae Heyre, Frederik og Lovise, og Handelskibet Neptunus.

melfarts Dag) løsgaves Fangerne (i alt 41 Mand foruden Longueville og Raas), og den anden Juni ankam de fra Marokko til Saffy, hvor de ved Ankomsten beværteedes af den snedige Key, der nu, da Sagerne stode godt, atter stræbte at indsmigre sig. Longueville viste paa hele Vejen de behørigte Vresbeviisninger, og Dagen efter (den tredie Juni), samme Dag, da det Danske Flag høitideligen hejsedes i Saffy, gif han og de øvrige Fanger ombord paa Fregatten Kristiansborg, hvor Chefen for Eskadren Lüzau kommanderede; en Lykke var det, at de ei kom ombord paa Fregatten Falster, thi i dette Skib opkom samme Dag (Søndagen den tredie Juni), da Chefen Kapitain Hogland var ombord hos Kommandørkapitain Lüzau, som ved Gæstebud og andre Høitideligheder feirede Fredens Fornyelse, en saa heftig Jld, at næsten al Hielp kom for sildig. Skibet brændte fra Kl. 4 Eftermiddag til Kl. 8 om Aftenen*). Dog reddedes nogle af Besætningen i Chalupperne, ved hvilken Leilighed Søkadetten Schønnebøl, (som derfor ved sin Hiemkomst fremmedes til Lieutenant) især udmærkede sig

*) See Efterretning om den danske Flaades Tjeneste fra A. 1752 til 1807 ved Contreamiral Ramshart, S. 74.

men en stor Deel sprang i Luften med Fregatten, nemlig af Landetaten: Oberstlieutenant Diethard, Kapitain Dinklage, Fændrik Rahner, to Underofficerer, een Tambur, og 39 Soldater: af Sæetaten: Lieutenanterne Hirschnach, Lillientrone og Suhm, Kadet Brun, samt 83 Matroser, i alt 132 Mand. Diethards og Hirschnachs døde Leleger fandtes fire Mile derfra paa Strandbredden af nogle Maurer, som angav det i Saffy, hvorefter Konsulen besørgede deres Begravelse*). Fire og tyve Mand fra Falster slap uskadede i Land, og bragdes til Marokko, men Prindsen frigav dem strax efter den Kristne Slaves Jaume Arvona's Raad uden Løsepenge, uagtet Freden endnu ikke var sluttet. Skibspræsten paa Falster, Andreas Groos, reddedes ogsaa, i det han just paa den Tid, da der kom Ild i Skibet, var fraværende, for at forrette Communion paa Fregatten Dokken**). Den IIte Juni afeilede fra Saffy Freg

*) See Ravn, S. 93 og 94, og Weboes Relation.

***) Denne Andreas Groos, født 13 August 1714, var Skibspræst i alt i 14 Aar, blev derefter A. 1757 kaldet til Sognepræst for Nastrup Menighed paa Falster, hvor han døde den 26de April 1759. (Denne biografiske Notize har jeg af en Fortegnelse paa Præsterne til Nastrup Sogn paa Falster, som findes paa en Tavle, ophængt der i Kirkens Chor).

gatten Dokken og Skibet Frederik og Lovise, paa hvilket de fra Falster biergede Folk, og de som havde været fangne i Marokko, indskibedes. Efter en meget hurtig og lykkelig Seilads ankorn begge Skibene til Kiøbenhavn den 16de Juli *). De to andre Skibe, Fregatterne Kristiansborg og den blaae Heyre bleve liggende paa Saffys Rede, da Lüzau, sørend han gif hjem, først skulde bringe en ny Freds- og Handelstraktat i Stand med Marokko. Denne sluttedes den 18de Juni 1753, eller den 16de i Maaneden Sabhan, N. II60: Fra Floden Om Arbe ved Byen Azamur indtil Floden Run ved Forbierget af samme Navn (Rigets yderste Grændse mod Sønden) **), altsaa fra den 29de indtil den 33te Grad skulde

*) Meget naadig blev formodentlig Longueville ikke modtaget; i neue Genealogisch-historische Nachrichten, 43de Deel, S. 683, siges at han ved Tilbagekomsten til Kiøbenhavn arresteredes. Men den Uuaade har ikke været længe, thi N. 1755, den 25de Oktober udnævntes han til virkelig Ingeniørmajor, og den 1ste November tillagdes ham Oberst-Karakter af Infanteriet. Overalt kunde han være en stor Ingeniør, fordi han var en flet Ambassadør. At han forstod at anlægge Kasteller, vilde han vise i Marokko, men tillodes ikke der at aflægge denne Prøve paa sine Indsigter, som Ingeniør.

***) See Høst, S. 66 og 76.

de Danſke have fri Handel og Vandel, og betale den ſamme Ind- og Udførselstold, ſom andre Kiøbmænd: om et Danſk Skib ſtrandede paa diſſe Kyſter, ſkulde Mandſkabet ei- allene være frit, men ogſaa nyde al Hielp og Biſtand til at afhente deres Effekter: naar Prindſens Underſaatter reiſe til Danmark, for der at handle, ſkulde de ingen andre Afgifter betale, end dem, de Danſke Underſaatter ſelv ſvarede: brødes Freden, ſkulde de Danſke have ſex Maaneders Tid til at begive ſig bort af Landet med deres Gods: I Saffy ſkulde der boe en Danſk Konſul (hvem Prindſen ſkulde ſkaffe Huus til) ſamt en Faktor: den anden Faktor ſkulde boe i St. Crux (Agadir). Denne Traktat ratificeredes af Kong Frederik 5 den 18de Marts 1754. Til Konſul ansatte Lûgau den forhen ommeldte Ereboe, og til Faktorer Butler i Saffy, og Walter i St. Crux, hvilke tvende af Handelsinteressenterne i Kompagniet alt dertil vare udnævnte. Da Sagerne ſaaledes vare bragte i Orden, reiſte Lûgau *) hjem, og ankom den 18de Auguſt 1753

*) Han bøde ſiden A. 1757 ombord paa Orlogsſkibet Island, paa Reiſen fra Konſtantinopel, og begroves paa Malta; ſee Eſterr. om den danſke Flodes Tjenſte ved Ramshart, S. 128.

med begge Fregatter Kristiansborg og den'blaae Heire til Kiøbenhavn.

Traktaten var altsaa sluttet. Creboe erholdt af Prindsen et Huus i Saffy, men som var yderst forfaldent. Det maatte derfor istandsættes saavel til Bolig for Konsulen, som og til Magazin for Varer; dertil gav vel Prindsen Løn og Arbeidsfolk, men hiint skulde Creboe igien erstatte, og betale Arbeidsfolkene Dagløn. Med Key og hans Hielper og Redskab Sumbel bleve Forholdene mere og mere spændte. Key nemlig, hvis Formue næsten var tilsat, stræbte at oprette Tabet ved det Danske Handelselskab, hvortil der før var det bedste Haab, da han af Longueville ansattes til Konsul. Nu derimod var det Haab ude; Creboe indsaae snart, at man aldrig maatte lade ham faae mindste Deel i de Danske Handelsager, men blot ikke aabenbar støde ham for Hovedet, da han endnu var i nogen Anseelse hos Prindsen, og for Resten betale ham for de Tjenester, han havde viist, f. Ex. ved sidste Fredsslutning. Det varede imidlertid ikke længe, førend Key begyndte at sætte ondt hos Prindsen for de Danske, i det han stræbte at indbilde ham, at Kiøbmændene vare ifkun ansatte pro forma, og at der neppe blev

noget af Handelen; thi i Maret 1753 kom der ingen Skibe og ladte i de Danske Faktorer, men det, som slog Vereboe stærkest, var, at Key havde sagt, at han var af ringe Herkomst, og ikke andet end en "marchand des mouchoirs". I et Hav af Ord, thi hans Breve ere uendelige, udbreder han sig i Brev til Bernstorff af 23de Decbr. 1753 over disse "pernicieuse Rapportter og malitieuse Discourser". "Han takker Gud, han er kommen af honnet Familie, hvilket han ifald det behøvedes, kunde bevise; han har rigtig nok solgt Tørklæder i Algier, men det var Ostindiske Tørklæder, og hele Stykker, og dertil i et Compagnies Tieneste. Ellers har han tilforn aldrig handlet med den Kram, hvorfore han underdanigst formener, at det ham i hans Charge ikke kan være til ringeste Dishonneur, men au contrair det var i et octroyeret Compagnies Tieneste".

Jøderne Josef og Abraham Buzaglo de Paz sadde endnu arresterede; Vereboe ansøgte Prindsen om deres Frihed, men denne afflog hans Begiering, paa Grund af, at de vare hans fødte Undersaatter.

I Maret 1753 ankom ingen Handelskibe fra Danmark til Marokko. Faktorerne havde alt i September Maaned næsten to Ladninger færdige

til Udfkibning, nemlig 1000 Centner Uld, 50 Centner Gummi, 100 Centner Mandler og 50 Piber Olie. Creboe og Faktorerne udvirkede hos Prindsen en udelukkende Tilladelse til at udføre Salpeter under den Betingelse, at derfor igien skulde bringes Krud, Pistoler, Geværer o. s. v. men denne Betingelse indgik, som vi siden skulle see, den danske Regiering ikke, for ei at støde de fristne Magter, især Spanien. Imidlertid havde denne Tilladelse, som man ikke brugte, kostet mere, end 600 Marokanske Dukater i Stikpenge til de Lovfyndige i Marokko, saasom det er forbudt at udføre til Iffenuhamedaner Krigsfager, og til Prindsens Favorit Jaume Arbona, Kristen Slave i Marokko, som havde drevet Sagen igiennem. I øvrigt var Prindsen, hvis Hovedtilbøielighed var Penge, de Danske hidindtil meget bevaagen, og ønskede af Hiertet, at deres Handel snart maatte begynde og alvorlig drives, efterdi hans Soldindkomster aftog fiendelig, saasom endeel af de andre Kjøbmænd flyttede bort fra Caffy og de tilbageblevne ikke vilde begynde nogen betydelig Handel, førend de saae hvad de Danske vilde gjøre. Prindsens Bevaagenhed forøgedes ved nogle Presenter, Creboe gjorde ham; og desforuden fik han, da

Butler i November Maaned paa en Reise til Marokko havde Audients hos ham, i Present Barer for IIIIO Mark, foruden hvad hans Mini-
 fire, Hoffolk og Betiente erholdt i rede Penge: det Hele beløb sig til 2107 Mark. Til Siengield
 laante Prindsen Faktorerne, som allerede nu be-
 gyndte at ville raade sig selv, 5000 Piastre til
 at købe Barer for, som kunde være i Beredskab,
 naar engang Skibene kom, for at afhente dem.

Imidlertid havde denne med Marokko slut-
 tede Freds- og Handelstraktat opvakt ved det
 Spaniske Hof megen Fortrydelse, som gif saavidt,
 at den Danske Minister i Madrid Kammerherre
 von der Wense tilbagekaldtes i August Maaned
 1753; den Spaniske overordentlige Gesandt i Kis-
 benhavn reiste d rfra den 27de Septbr. s. A., og
 den 22de Oktober udkom fra Regieringen i Kis-
 benhavn en Deklaration, hvorved al Handel
 imellem Danmark og Spanien ophævedes og
 forbødes. En lignende Deklaration fra det Span-
 ske Hof var alt udkommet under 26de August *).

I Maret 1754 den 8de Februar sluttede 1754.
 Konsul Creboe med Prindsen i Marokko en Til-

*) Begge disse Dekclarationer l ses i Neue genealogische
 historische Nachrichten, 43de Deel, S. 697 til 701.

lægstraktat til den Lugauffe, ved hvilke Stæderne Salee og Rabat indbefattedes i Freden, saa at disse Byes Kapere ikke maatte anholde eller opbringe de Danske Skibe, og al den Skade, som maatte tilføyes Danske Skibe af disse Kapere, forpligtede Prindsen sig til at erstatte. Anledningen til at denne Traktat sluttedes, var denne, at en Korsar paa tyve Kanoner var udrustet fra Salee (som egentlig dengang stod under Keiseren Mulei Abdallah, men holdt sig uafhængig*), med Ordre fra Prindsen at krydse imod de kristne Skibe. Denne Korsar kom i Januar 1754 til St. Cruz, for der at indtage Vand og Provisioner, og dens to Kapitainer reiste da til Marokko, for at gjøre Prindsen deres Opvartning. Denne Leilighed kunde Greboe umuelig lade gaae fra sig (dertil var han for sønsig og gestæftig); han reiste til Marokko, hvor han maatte opholde sig en heel Maaned, men bragde ogsaa Traktaten i Stand, et virkelig fortienstfuldt Arbeide, og saare vigtigt til Seiladsens Sikkerhed, thi ingen Nation, selv ikke den Engelske, uagtet den levede i Fred med Keiseren, var sikker

*) See Muhamed ben Abdallahs Historie af Høst, Side 11.

for Salees Kapere, efterdi Prindsen havde befalet dem at opbringe alle Nationers Skibe. Denne Traktat kostede da ogsaa endeel, saavel til Presenter, som til Omkostninger ved Reisen til Marokko, og Opholdet der i en heel Maaned. Man seer nemlig af den af Creboe, i den allerfineste Detail laffattede Regning, at han fra den 19de Juni 1753 til den 5te August 1754 havde brugt til sine Embedsudgivter af de ham leverede Penge 1371 Piastre, af hvilke de fleste vare medgaaede i denne Anledning. Vi ville blot anmærke nogle af Udgiwtsposterne: i Present til Prindsen ved første Audients 12 Alen rødt Fløvel, 210 Mark Danst: 12 Al. rødt Damast, 132 Mark: 8 Alen karmosinrødt Skarlagen, 148 Mark: to Par Bretanis, 80 Mark: et Stykke Musselin 70 Mark: et Dofin Silketørklæder til at bære Presenterne i, 38 Mark: Til anden Audients, da Traktaten overleveredes: et Stykke rødt Skarlagen, 346 Mark, 12 Alen blaat Damast, 108 Mark, et Stykke Musselin, 70 Mark: Kammerdug for 190 Mark: og 8 Alen karmosinrødt Skarlagen, 148 Mark. Udgiwten for ham selv, Tolk og syv Domestiker paa Reisen, og under Opholdet i Marokko beløb til 580 Mark.

Denne vigtige Traktat og dens hældige Istandbringelse omtaler Creboe selv ofte med Velbehag i sine Breve for dette Aar til Bernstorff. Han udtrykker sig iblandt andet derom i et Brev af 6te April saaledes: "Det er derfor, jeg end videre underdanigst maa udbede mig, at Deres Excellence, Høistærede Naadige Herre vilde naadigst forevise samme Brev (nemlig: en Skrivelse fra Prindsen til Creboe, som indeholdt den Forsikkring fra alle de fornemste Indvaanere i Salee, at de vilde godtgjøre al den Skade, som deres Krydsere maatte tilføie de Danske Skibe) for Hans Kongelige Majestæt, min allernaadigste Herre og Konge, tilligemed min herudi indsluttede allerunderdanigste Forestilling, og paa samme udvirke Hans Majestæts allernaadigste Ratifikation, ifald det allernaadigst finder Høistbemeldte Hans Kongelige Majestæts allernaadigste Approbation, som jeg dog underdanigst formener" o. s. v. Denne Traktat med Salee ratificeredes ikke af Kong Frederik 5, førend den 18de April 1755. Raperne fra Salee, hvis Frygtelighed Creboe ikke bliver træt af at affildre, med Tillæg, at nu havde de Danske Skibe i Følge den af ham sluttede Traktat intet at befrygte af dem, disse Raperne give ham Anledning til at bede om Tillæg

til sin Løn: "Krydserne fra Salee have nyelig giort tvende Priser, som siges at være Franske; samme underdanigst at berette har den ikke villet efterlade, som udbeder sig, at Deres Excellence Høifstærede Raadige Herre vil have den i Raadigst Ihukommelse, og tage i Raadigst Betragtning det, den ikke alleneste har, men endog endnu passerer et kiedsommeligt Liv imellem et slet Folk og Land, uden Satisfaction at kand "(kunne)" erhverve det ringeste, som er noget bittert, helst her. Hvorfor underdanigst og allerydmygst bedes, at Deres Excellence Høifstærede Raadige Herre af Deres særdeles vidtbekjendte Raade og Mildhed vilde Raadigst bringe mig i Forslag for Hans Kongelige Majestet, at mig maatte aller-naadigst vorde tillagt paa min Gage". Han havde nemlig hidindtil tusinde Rdlr. i Løn, men erholdt fra Begyndelsen af Aaret 1755 et Tillæg af 500 Rdlr. om Aaret.

Udskillige Grunde, som vi nærmere skulle see, bestemte Regieringen i Kiøbenhavn til at afsende i Begyndelsen af Aaret 1754 paa et Handelsfib en Gesandt til Marokko, som foruden at overbringe Ratifikationen af den A. 1753 sluttede Traktat, kunde eftersee Etablissementets Tilstand, og undersøge Konsulens og Faktorernes Forhold,

samt bortrydde de mulige Hindringer, som maatte være lagte for Handelen fra det Marokkanske Hofs Side. Dertil valgde man Søkapitain Friderik Kristian Kaas, især fordi han var kiendt og yndet af Prindsen, fra den Tid, han havde været Fange i Marokko. Under 15de April udstædtes Instrux for ham at gaae tilligemed Lieutenant Genffart med to Handelsfibe, Fredericus Quintus og Lovise, for det meste ladede med Klæde og Bræder, til Saffy: Han skulde vogte sig for at berøre de Spaniske Kyster og for at møde Spaniske Krigsfibe; mødte han nogle, skulde han uden Indvendinger lade dem visiter sig: til Prindsen af Marokko skulde han levere Kongens Ratifikation af den Lugauske Fredstraktat, hvorved han tillige skulde gjøre Prindsen opmærksom paa, hvor standhaftig Kongen var uagtet Spaniens Trudsel: Han skulde overlevere Resten af Presenterne, og i Stedet for de lofte Rugler, som Kongen, for ikke at støde de kistne Magter, især Spanien, ei kunde sende, give rede Penge: fandt han Dreboe uskicket til at vedblive, som Konsul, skulde han udnævne en anden, f. Ex. Stefen Key, hvilken han dog i det Tilfælde skulde befale aldeles ikke at indlade sig i Handelsagerne, men blot stræbe at befordre de Danstes og deres Handels

Interesse ved Hoffet: i alle Tilfælde skulde Key, ligesom og Creboe og begge Kiøbmændene have hver en Gratifikation: han skulde sørge for, at tre Danste*), som vare Slaver i Fes, udløstes: foruden Presenterne til Prindsen, skulde han og betale ham, hvad han havde givet Faktorerne i Forskud til Barers Indkiøb (hvilket i rede Penge, Uld og Vox udgjorde i Verdi en Sum af 20000 Piaster, som Prindsen bestandig vilde lade staae i Kompagniet og under en fransk Kiøbmand Jean Cabanis's Navn indtræde som Participant): endelig befaltes Lieutenant Seyffart at blive ombord paa Skibene ved Saffy og passe paa dem, imens Kaas reiste til Prindsen i Marokko. Med Kaas fulgde desuden to mærkelige Breve fra Bernstorff til Creboe, af hvilke tydeligen sees, at man ikke var ret fornøiet med denne, men fryg-

*) Næmlig Skipper Lars Diederich, en Styrmand og en Matros, som paa et norsk Skib, bestemt til Marseille, toges til Fange den zote Mai 1749 paa Høiden af Kap St. Vincent af en Tetuanst Kaper. Det norske Skib var bemanded med ti Mand, Skipperen iberegnet, men syv Mand vare alt inden A. 1752 bortdøde, deels af Pest, deels af den haarde Medfart, de maatte lide i Slaveriet i Fes; see L. Diederichs sandfærdige Fortællelse, o. s. v. S. 11, 142, 143 og 144.

tede for, at han ved sin Umsigthed, eller maaske Gesvadsigthed skulde til Slutning vække Splid og Misforstaaelse: han forbydes oftere uden høieste Nød at laane Penge af Prindsen (men dem havde Faktorerne paa egen Haand laant, saa at Vereboe heri var ganske uskyldig), for ikke paa den Maade at blive afhængig; for denne Gang skulde de laante Penge, som man haabede, vare godt anvendte, og de bekomne Varer vorde Prindsen betalte: i øvrigt skulde han see til, at Handelen dreves med Landets Indvaanere, ikke med Prindsen, som man i Handelsfager ei maatte indlade sig med, langt mindre optage som Associeret, enten det saa var i hans eget, eller i Cabanis's Navn, ligesaa saa lidet, som man vilde i Almindelighed optage nogen Udlænding i Kompagniet, saasom Kongen vilde, at Hans Undersaatter ene skulde drive Handelen: For Jøden Josef Buzaglo de Paz, som ved sin bedrageriske og strafværdige Opførsel havde gjort sig uværdig til al Kongelig Naade, men og, da Traktaten af Lützen sluttedes, havde renunceret paa den, maatte Vereboe ikke mere interessere sig hos Prindsen, men overlade ham til den Skiebne, hans Gierninger gjorde ham fortient til: de to Handelskibes Afsendelse under Kommando af Kapitain Raas og Lieutenant

Sejffart vare ikkun et Forsøg, ved hvilket man vilde erfare, hvorvidt der kunde vindes ved Handelen paa Marokko, og førend de kom tilbage, afgjordes intet den Handel angaaende, og intet solidt Etablissement blev forinden der oprettet: paa det fastsatte Vilkaar, nemlig at levere Krigsammunition, kunde man ikke modtage Salpeter af Prindsen: endelig befaledes Creboe at sørge for Nationens og Handelens Bedste ved Hoffet, men ikke give sig af med Handelen, thi den skulde Faktorerne besørge. (Denne Paa-mindelse gjordes, fordi Faktorerne havde beklaget sig for Direktionen i Kiøbenhavn — Desmercieres, Just Fabritius og von Hemmert —, at Konsulen vilde indblande sig i Handelen, regiere over Kiøbmændene og tage al Magten til sig. En sørgelig Erfaring lærte siden Direktionen, men for sildig, hvor nyttigt det havde været, om Konsulen var befalet at have Indseende med Faktorerne, som overladte til sig selv gjorde, hvad de vilde, og letteligen kunde indbilde en langt fraværende, ikke meget aarvaagen Direktion, at det de gjorde, var det rigtige).

Den 23 Juni 1754 ankom Raas paa Neden af Saffy (som sees af den af ham selv til Bernstorff paa Dansk i en mærkelig slet Stiil skrevne

Rapport); den 30te Juni reiste han i Selskab med Creboe, Balthar og Cabanis til Marokko, og kom der den 3die Juli; han fik strax med største Ceremoni Audients hos Prindsen, til hvem han leverede Ratifikationen af den med Luzau sluttede Fred og Kongens Brev. Prindsen viste sig meget blid og fornøiet, og overleverte selv Kaas hans Kaarde, som var taget fra ham det Aar, han var Fange i Marokko, med de Ord til Maurerne, at endskiøndt det stred imod Is-lams Lov at overlevere til Kristne noget Vaaben, saa maatte han dog her giøre en Undtagelse, efterdi ingen Kristen, som før havde været fangen i Marokko, nogensinde var kommen der igien anden Gang; At Kaas var kommen der anden Gang, viste, at de Danstes Hensigt var redelig; deres Handel skulde han paa alle Maader stræbe at begunstige, og havde derfor skaffet dem Fred med Saleerne. Endelig befalede han ved denne første Audients Hoffolkene at lade Kaas frit gaae til ham, paa hvad Tid af Dagen denne fandt for godt. Kaas benyttede sig af dette særdeles Tegn paa Prindsens Gunst, og fik saaledes Prindsen overtalt til at afstaae fra det Projekt, som Pengebegiærlighed havde indgivet ham, men som, hvis det var bleven udført, vilde have tilintet-

giort I de Danske Handel, nemlig at lade den franske Rishmand Cabanis indtræde som Interessent i eget Navn, men for Prindsens Penge. Denne lovte, at han ei oftere vilde fremkomme med slige Forslag, men lade alle Handelsagerne beroe paa Interessenterne allene. De tre Danske Slaver i Fes besørge des strax løskøbte*) og de 20000 Piastre, som Prindsen havde laant Factorerne, forbleve staaende i Handelen, paa en Maade, som kunde være nyttig for Kompagniet. Den 6te Juli havde Kaas tilligemed de Personer, som vare med ham, en høitidelig Afskedsaudients; og om Aftenen lod Prindsen igien Kaas falde til sig, hvor han maatte blive hos ham allene hele Natten til om Morgenen**). Den 9de Juli kom Kaas tilbage fra Marokko til Saffy. Da han ei fandt det tienligt, gandske at tilbageholde den Gratifikation af 2000 Piastre, som var tilstaaet Stefen Rey for hans ved den Lugauske Fredsslutning udviste Tjenester, uagtet Reys Kre-

*) Den tredie August 1754 kom de til Gibraltar. Deres Udløsning kostede 3440 Piastre, see L. Dieberich, S. 68.

***) Creboe skriver i et Brev til Bernstorff af 14de Juli 1754, at "Kaas forblev til om Morgenen Kl. tre Plet hos Prindsen, hvilken Natteaudients saaledes continuerede i tre Nætter efter hinanden."

dit var temmelig falden, saa gav han ham Halsparten; det anden tusind Piastre tilligemed 2000, som han sparede fra Presenterne, leverte han til Faktorerne Butler og Walthers, samt den nyantagne Assistent Bett. Raas reiste derpaa hjem paa samme Handelskib Fredericus Qvintus, som han var kommet til Marokko paa. Den 16de August gik han fra Saffy og den 9de Oktober kom han paa Helsingørs Rede. Det andet Handelskib Lovise, ført af Lieutenant Seyffart, indtog først Uld i Saffy, og gik derpaa med Walthers til St. Cruz (hvor denne nu skulde nedsætte sig som Faktor, og boe i det Kompagniet af Prindsen skienkede Huus), for der at lade de i Magazine oplagte Varer; i Enden af Septbr. Maaned begav det sig paa Tilbagereisen. Foruden disse tvende Handelskibe var endnu et tredie i Saffy; og alle tre Skibe hjembragde rige Ladninger.

Denne Raas's Reise kostede i det hele til alle Presenterne, samt til Udgifterne paa Reisen fra Saffy til Marokko, Opholdet i sidstnævnte By og Tilbagereisen til Saffy 5601 Rdlr. 3 Mk. 9 ß. Jøden Josef Buzaglo de Paz var endnu ikke frigiven af Prindsen; denne forlangde 2000 Piaster for hans Frihed, hvilke ogsaa Lieutenant Seyffart efter Ordre vilde betale, imod at han

fik ham ombord hos sig, for at han ikke længere skulde kunne skade de Danske i Marokko, men da Josef Buzaglo af gode Grunde ei ønskede at føres til Kiøbenhavn (hvor Broderen Abraham B. i Maret 1754 opholdt sig) bleve Pengene ikke betalte, og han forblev Slave. I et Brev af 18de Septbr. til Bernstorff fra Creboe bad denne, om han maatte slutte Fred med Tetuan og Tanger (to Byer, som ikke endnu stode under Prindsens, men under hans Faders Keiserens Herredømme), for at Farten kunde werde endnu sikrere, samt om han maatte paatage sig de Svenske Tangers Løskøbelse*), saasom denne Nation ingen Konsul havde i Marokko, "for at han der ved kunde indlægge sig nogen Reputations". Den indlagde han sig derimod ikke ved at tage Stefens Keys ældre Broder André Key i sit Huus og under sin Beskyttelse, da denne paa Broderens Anstiftelse var falden i Unaade hos Prindsen; thi Bernstorff (i et Brev af 4de Marts 1755) forbød ham i Kongens Navn herefter at blande sig i de fremmede Handlendes Affærer, da det let kunde foranledige Uenighed med Hoffet, men blot

*) Dertil gav Bernstorff ham i et Brev af 19de April Tilladelse, dersom han anmodedes derom, og naar det kunde skee med det gode, uden at støde Prindsen.

passé sit Embede, som Konsul. Creboe havde desuden den Sorg at see sin Virksomhed indskrænket, ved det, at han ikke havde noget at sige i Handelsagerne; hermed havde Faktorerne største Aarsag til at være fornøiede, men, som Følgen vil vise, ikke Kompagniet, uagtet dets Direktører hidindtil satte den største Tillid til dem. Faktorerne stode sig ogsaa godt hos Prindsen, med hvis Favorit Jaume Arvona de vare i noie Forbindelse.

1755. Den første mærkelige Begivenhed, som i Kompagniets Historie tildrog sig i Aaret 1755, var den, at det den 31te Marts, Frederik den femtes Fødselsdag erholdt en Oetroy paa 40 Aar*). Altsaa omendstændt Kompagniet allerede i fire Aar havde existeret, maa dog dets egentlige Stiftelse og Organisation regnes fra denne Dag af. Det bestod af 400 Aktier, hver paa 400 Rdlr., men A. 1756, da et Faktori oprettedes i Salee efter Prindsen af Marokkos Billie, tilskødes paa hver Aktie 100 Rdlr., og 100 nye Aktier, hver paa 100 Rdlr. oprettedes, for at dække de nye Udgifter; altsaa fra A. 1756

*) Oetroyen gaves 31 Marts 1755, ikke 1753, som Schytte og Eggers (i Denkwürdigkeiten aus dem Leben des Grafen v. Bernstorff) sige.

af bestod Kompagniet af 500 Aktier, hver paa 500 Rdlr., følgelig i det hele af en Fond paa 250000 Rdlr. Det erholdt i Octroyen følgende Friheder og Rettigheder: "Det kunde føre ikke allene Danske, men og udenlandske Varer til Afrika, og bringe de Varer, det der købte, enten til Danmark, eller til fremmede Steder efter Godtbeftindende: det erholdt Enehandel paa den Marokkanfke Kyst fra den 52de til den 36te Grad: det tillodes Participanterne at gjøre saadanne Reglementer og Foreninge, som de fandt tielige til Handelens Bedste, og disse Foreninger skulde have samme Kraft, som om de af Kongen selv vare stadfæstede: Participanterne og Direktørerne vare befriede for at skrive deres Pante og andre Forfkrivninger, som udgaves til Kompagniets Tieneste, paa stemplet Papiir: der maatte ikke lægges Arrest paa, eller gives Indførsel i de til Kompagniets bestandige Fond indleverede rede Penge, men Kreditor skulde søge sin Fordring hos Debitor i de ham meddeelte Aktiebrev: Kompagniet maatte i Kiøbenhavn have et Oplag af alle Slags hidbragte Marokkanfke Varer: De Varer, som fra den Afrikansfke Kyst indførtes til Kiøbenhavn med Kompagniets egne Skibe, vare i ti Aar fra Octroyens Datum af

frie for al Told i Øresund, naar de inden en vis Tid atter giennem Sundet udførtes til fremmede Steder: Af de Marokkanske Varer, som forbleve i Kongens Lande, skulde betales i Told $2\frac{1}{2}$ pCt. men af dem, som atter derfra udførtes, een pCt. Alle Slags fremmede Varer, som Kompagniet enten med egne, eller med andre indenlandste Skibe lod komme, eller købte i Kjøbenhavn til Handelens Fortsættelse, og igien udførte til Marokko, skulde baade i Kjøbenhavn og Øresund være frie for al Told, Konsumtion, og andre Paalæg: Kompagniets Skibe og deres Ladninger maatte der i intet Tilfælde lægges Beslag paa: Kompagniet havde Frihed til at betiene sig til sit Arbeide af andre Folk og Mestere, end dem, som vare i Laugene, ligeledes til at loss og lade sine Skibe med egne Fartøier: det kunde til Varernes og andre Tinges Forauktionering betiene sig af hvilken Auktionsdirektør det bedst kunde forenes med: det maatte ved egne Betiente besørge Waterstouts Forretning: dets Direktører kunde antage og affsedige alle Kompagniets Betiente, og Arven efter dem, som døde i Kompagniets Tjeneste, tilfaldt dette, naar Arvingerne ikke meldte sig inden den i Loven fastsatte Tid". Kompagniet bestyredes af Geheimeraad

og Ridder Johan Henrik Desmercieres, Kommitteret i General-Land-Oekonomie og Kommerſkollegium, ſom Præsæs *), og af følgende Direktører: Statsraaderne Juſt Fabritius **) og Juſt v. Hemmert ***) , Kammerjunker og Søkapitain Kaas, og Statsraad Weber †). Kaſſer og Bogholder var Peter Brandorph.

Den 24de Juli ankom til Caffy det første Skib, eſterat Kompagniet havde faaet Octroy,

*) Det var ſaa eſter den Tids Brug, at en fornem Stats- og Adelsmand ſkulde ſtaa i Spidsen for de talrige oprettede, men for det meſte kun kortvarende Handelskompagnier. Saaledes var Geheimeraad i Konſeilet Grev Berkentin Præsæs for det almindelige Handelskompagnie, og for det Iſlandſk-ſinmarkſke. Overhofmarſkalken Grev Adam Moltke var Præsæs for det aſiatiſke Kompagni.

**) Juſt Fabritius boede i Borgergaden, var Banqueur og drev Kommiſſionshandel, blev 1743 Agent og ſiden Statsraad, Direktør ved det Aſiatiſke og Afrikaniſke Kompagni, ſamt Bankkommiſſær.

***) Han boede i Høibroſtrædet, blev Groſſerer 1727, Bankkommiſſær 1737, Agent med Juſtitsraads Rang 1745, Statsraad 1751, og 1757 Direktør for det almindelige Handelskompagni. Han var Banqueur, drev Kommiſſionshandel, og var i ſin Tid en meget agtet Kiøbmand.

†) Han var Interesſent i det anſeelige Handelshuus: Michael Fabritius & Weber. Han døde 1759.

Kronprinds Kristian, hvilket Kongen forrige Aar havde skænket Kompagniet. Samme Dag var der en Fest i Caffy i Anledning af, at paa den Dag omfkares Prindsens Søn Sidy Abderrahman, hvorfor Ereboe befalede Kapitain Hansted, som førte Skibet, at salutere: dette hovede meget Ministrene og de øvrige Maurer, som ansaae det for et lykkelig Forvarsel, at der just paa den Dag ankom et Dansk Skib. Tillige fornøiede det Ministrene, at Ereboe, førend de andre Kristne kom med deres Present, om Morgenen tidlig begav sig op paa Slottet, i Selskab med de to Faktorer, gratulerte og gav i Present 80 Piastre. Med Skibet Kronprinds Kristian fulgde Ratifikationen paa Fredstraktaten, som Ereboe havde sluttet med Salee, hvilken By tilligemed Tetuan og Tanger Prindsen med hans Fader Keiserens Tilladelse agtede nu at bemægtige sig. Derimod bragde Skibet intet, tiensligt til Present til Prindsen ved Ratifikationens Overleverelse. Derfor melder Ereboe (i et Brev til Bernstorff af 6te August) at Prindsen ved den Leilighed ventede en stor Present, saa meget mere, som han ikke fik meget, da Kaas bragde Ratifikationen paa den Lugauske Fred, "thi han gjør ikke Forskiel paa Personerne, som samme overlevere" (Man seer, at Ereboe ikke

vilde staae tilbage for Kaas); "hvorfore han er nødt til at udtage hos Faktorerne, hvad han hos dem kunde faae af Klæde, fine Lærreder, Kammerdug, Thee og Sukker. Der vil nemlig gaae meget til, især om han kommer til at reise til Salee, thi han maa stræbe at bane sig Veien til at faae sluttet Fred med Tetuan og Tanger. Her paa skal han anvende al optænkelig Flid, uagtet han dertil ingen Ordre har". Men til disse Underhandlinger var det nødvendigt, at han erholdt tusinde Dukater, for deraf at besfride de overordentlige Presenter, som da vilde være nødvendige, samt desuden aarlig 500 Dukater til de sædvanlige Presenter, som Prindsen fordrede hvert Aar. — Dette Andragende toges i Overveielse i Kiøbenhavn: Bernstorff indhentede først en Erklæring om denne Sag fra Direktørerne for Kompagniet; disse svarede, at deres Handel paa Marokko ei endnu var kommen i den Flor (de kunde lagt til: og kommer aldrig i den Flor), at saa store Presenter kunde udredes, men at man formeente, at disse kunde, da de gavne de Søfarende i Almindelighed, gaae af Slavekassen, og at altsaa det eneste, Kompagniet kunde gjøre, var, at Presenterne kunde oppebæres hos dets Faktorer, imod at Kompagniet i Kiøbenhavn nød Wa-

luta derfor med Assurancepremie og Fragt. Der-
 efter faldt Resolutionen i November Maaned
 1755: at Slavekassen skulde betale de til Creboes
 Negotiationer nødvendige tusinde Speciedukater,
 og aarlig femhundrede, da den rimeligen ved Un-
 derhandlingerne vandt det, at blive befriet for at
 løskjøbe Slaver.

Noget Tid før den omtalte Ratifikation kom,
 i Februar Maaned 1755, havde Prindsen bedet
 Creboe skrive til den Danske Konsul i Algier
 Ployart, Broder til den Danske Konsul i Mar-
 seille, om denne vilde forsyne Kapitainen paa een
 af hans Korsarer, som laae i Algier, med Penge,
 Provisioner og andre Fornødenheder, samt bede
 de fornemste af Officererne til sig og beværte dem
 efter Maurisk Skik, det vil sige, gjøre to Fester
 for dem; hvad det kostede, vilde Prindsen betale.
 Creboe skrev herom til Konsulen i Algier, og
 Prindsen sendte Brevet bort med en Koureur.
 Konsulen tilbød Kapitainen Fornødenheder, men
 denne behøvede intet; derimod gjorde han to
 Fester for ham. Da Korsaren kom tilbage til
 Salee og Prindsen fik at vide, at Ordren var ef-
 terkømt, blev han meget fornøiet. Omtrent
 ved samme Tid, som denne Kaper kom tilbage,
 i Begyndelsen af Mai Maaned, indtraf en Til-

dragelse, som let kunde have havt ubehagelige Følger: den i St. Crux bosatte Faktor Walthers reiste nemlig fra St. Crux til Saffy; underveis traf han en Jøde, som gav sig i Selskab med ham indtil een Miil fra Saffy; der laante han Walthers Telt, for deri at kampere, saasom det var Sabbat. Noget estera Walthers var kommen til Saffy, kom den Esterretning, at Jøden havde skudt sig selv, hvortil Aarsagen var, at han skyldte Keiseren endeel Penge. Jøderne i Saffy vilde derimod ikke, at det skulde hede, at han var død paa den Maade, hvorfor nogle af dem gik ud og lemlæstede den døde, samt udsprede, at Walthers havde slaget ham ihjel. Da Prindsen var temmelig lettroende, kunde denne usandsfærdige Beskyldning, uagtet man i Marokko ikke agter en Jøde eller en Jødes Liv stort, dog have paadraget de Danske endeel Uleilighed, dersom ikke Ereboe havde ileet med at underrette Prindsen om det sande i Historien.

Vi have ovenfor bemærket, at Prindsen af hans Fader Keiseren havde erholdt Tilladelse til at bemægtige sig Salee, som laae i Keiserens Territorium, men havde gjort sig uafhængig. Af denne Tilladelse benyttede Prindsen sig, og marscherte i Sommeren 1755 med sin Armee

imod Salee, bemægtigede sig uden Sværdslag Staden, og lagde i Bolt og Jern sexten af de fornemste Maurer, som især havde været Aarsag i, at Byen ikke før med det gode havde overgivet sig, uagtet han, førend han kom ind i Byen, havde pardoneret dem. De Kristne der boende Riismænd beskyldte han for, at de ikke havde adlydt hans Ordre, da han i tre Aar ofte havde skrevet dem til, at de allene til ham skulde betale Tolden, og hvis de ikke, ved at adlyde ham, kunde vedblive at handle der, kunde de flytte andensteds hen, indtil han havde underkastet sig Byen; han erklærede dem derfor for sine Slaver, indtil de betalte 30000 Dukater; og en Engelsk Riismand, som beskyldtes for at have styrket saavel Maurerne, som de Kristne i deres Ulydighed, lod Prindsen vide, at han skulde døe, med mindre han vilde gaae over til den Muhammedanske Tro; Riismanden qvalte sig derfor i Fængselet. Da Salee saaledes var indtaget, sendte Prindsen den 3die Septbr. Bud til Ereboe, med Befaling at begive sig paa Reisen dertil, da han herefter skulde boe i Rabat (en By, som blot adskilles ved en Flod fra det egentlige, Norden for liggende Salee). Den 5te Septbr. afreiste desaaarsag Ereboe i Følge med endeel af Guber-

nementet i Saffy, som havde Ordre at ledsage ham. Den IIte Septbr. kom han til Rabat, og næste Dag havde han Audients hos Prindsen i hans Leir uden for Salee; han overleverede da Ratifikationen af den med Salee sluttede Fred, lykønskede Prindsen til hans Herredømmes Udvidelse, og nedlagde Presenterne for hans Fødder. Prindsen var særdeles naadig, forsikkrede, at han elskede de Danske meer, end nogen anden Nation, (saalænge der var mere ved den at vinde, end ved andre), befalede, at Konsulen herefter skulde boe i Rabat og være Generalkonsul over alle Stæderne, samt at et Dansk Handelshuus skulde oprettes i Rabat. Creboe erindrede derpaa Prindsen om, at han havde lovet at skaffe de Danske Fred med Tetuan og Tanger, hvortil Prindsen svarede, at han nu for det første vilde sende en Koureer til begge Byerne, med Ordre ikke at røre noget Dansk Skib. I en Privat-audients, Creboe dernæst havde den 28de September, udbad han sig, at Tolden maatte for de Danske Handlende ei blive høiere i Salee, end den var i Saffy og St. Cruz, da ellers ingen kunde handle der: Dette tilstodes, hvorpaa Creboe berettede, at Kompagniet nu havde faaet Octroi og skudt nye Kapitaler ind: Prindsen

lovte at beskytte dets Handel paa alle Maader;
 Tillige befalede han alle Engelske Kjøbmænd at
 rømme hans Land inden sex Maaneder; derved
 maatte den Danske Handel vinde overordentlig
 meget, saasom de Engelske hidtil havde havt den
 vigtigste Handel i Landet. — Disse Audientser og
 især Ratifikationens Overleverelse krævede over-
 ordentlige Præsenter, saa meget mere, som Sla-
 ven Jaume Arvona havde skrevet Creboe til, at
 han nu ved denne Leilighed maatte vise sig run-
 dere, end ellers. Han brugde derfor i alt 11386
 Mark Danske, en betydelig Sum, men ved en
 saadan Leilighed kunde der ikke spares, og "des-
 uden overhang Maurerne ham i Leiren saa ubæn-
 dig med Raab og Skrig, at han var bange for
 sin Forstand". Den af Prindsen i Rabat ansatte
 Gubernør var efter Creboes Vidnesbyrd en brav
 Mand, og en Ven af de Danske. Da det Dan-
 ske Flag heisedes der, hilseedes med fem Skud fra
 hvert af de to Kasteller, og Creboe trakterede
 paa Maurist Viis de fornemme, Ministrene, og
 dem, som havde geleidet ham fra Saffy, hvilket
 behagede Prindsen meget. Denne skænkede Cre-
 boe to Huse i Rabat, men som behøvede at
 istandsættes: det ene tog Konsulen i Besiddelse:
 det andet fik Bett, der nu flyttede til Rabat,

som Faktor i det nyoprettede Faktori, til Besøelse.

Den tredie Oktobers reiste Prindsen tilbage til Marokko. Samme Dag sendte han fire Ministre, som havde Ordre at tage med sig Guvernøren og de fornemste af Salee og Rabat, til Ereboes Huus, hvor de til de Danstes Fordeel og deres Handels Drikt givne Ordre oplæstes, og et Arabisk Brev fra Prindsen til Kongen af Danmark overleveredes Konsulen. Dette Brev lyder saaledes oversat:

I den forbarmende, barmhiertige Guds Navn!
 Gud være naadig mod vor Herre og Fyrste Muhammed, mod hans Familie og hans Staldbrodre! Der er ikke Magt, ikke Styrke, uden hos Gud, den høie, den store; hvem som ved Guds Hielp holder sig skyldfri, ham fører Gud paa den rette Vei.

Muhammed, Abdallahs Søn.
 Til Frederik sene*), Sultan**) over Danmark,
 den femte. Fred over den, som følger den rette

*) o: cinq, den femte, men den ukyndige Skriver, som har seet dette Ord i de franske Breve fra Kongen til Prindsen, har anseet det for et Navn, hiin havde.

**) Sultantittlen er meget ærefuld og gives høist sielden nogen Kristen Fyrste.

Styrelse. Derefter: visselig til os er kommet dit Brev*), som Du har sendt os, med dit Segl, som du erkiender for dit, og bruger. Det er os overleveret af din Ven Konsul Creboe, og vi have kiendt, hvad det indeholder, nemlig at Du antager og er fornøiet med den Fred, som vi have sluttet med Konsulen, og for Din Part hænger urokkelig ved den. Hvad os angaaer, da have vi stadfæstet den med Dig og ladet den blive urokkelig. Dens Befæstelse brydes ikke imellem os og imellem Eder og dens Bestyrkelse opløses ikke. Din Ven den omtalte Creboe er Konsul i Salee, Rabat, Saffy (Asfi), St. Cruz (Agadir) og indtil Tetuan. Han har været sat over Danmarks Folks Tale i alle deres Sager, hvorledes de end have været, og paa hvilkensomhelst Maade de have ladet sig tilsyne og ere blevne aabenbare (o: han er den, som har talt og underhandlet med os i de Danskes Ravn i alle deres Anliggender, hvilkensomhelst disse have været). Jeg har sendt Bud til ham, at han skulde komme fra Saffy til Salee, med Hensyn til den Fred, som vi havde sluttet for Eder med Salees og Rabats Indvaanere, og fuldkommet i hans og

*) Ratifikationen paa Fredstraktaten med Salee.

i deres Nærvarrelse. Jeg har udvalgt for ham en Bopæl i Rabat, og givet ham der to Huse at boe i. Der skal han opholde sig, og alt, hvad han behøver, give vi ham. Enhver af Eders Kiøbmænd, som kommer og vil boe i Rabat, give vi et Huus at boe i. Din Ven Konsul Greboe sørger for vor Tjeneste, og er tro i din Tjeneste, og mangler ikke at udføre alt det, som fra din Side paaligger ham. Du er vor Ven iblandt Kristenhedens Sultaner, fordi du var den første, som sluttede Fred med os. De Danske foretrække vi for alle andre Kristne Nationer; de skulle faae hos os alt godt, om Gud vil. Sig til eders Kiøbmænd, at de bestjæftige sig med deres Sager i de velsignede Havne. Enhver Dansk, som kommer hertil, baade for ham og for hans Gods ere vi Borgen; de ere under Guds, dernæst under vor Beskyttelse. I skulle ikke høre eller lægge Mærke til de Kristne Kiøbmænds Tale, som ere i disse Lande; de ere for-tørnede over det, jeg har gjort imod Eder. Jeg vil ikke høre et Ord (af dem) om Eder; værere kun rolige og tilfredse. I skulle ikke see af os, om Gud vil, uden det, som behager Eder. Men det er nødvendigt, at du sender en af Dine Kiøbmænd, som maae være noget til Mars og

en forstandig Mand, og sætter ham ved Siden af Bugler og Bakther, de to Kiøbmænd, som ere her, efterdi disse ere unge af Aar, og den unge er ikke bange for at øde Pengene. Men naar Du styrker dem med en aldrende Kiøbmand, da skal han holde Regnskab med dem, og passe paa dem i deres Forretninger og Pengeomsætninger. Dersom det ikke var Dig til Besvær at sende endog to, da er det ei ubeleiligt. Denne skal da af alle Kræfter passe paa og bevare eders Kompagnies Midler; efterdi det (Kompagniet) er nu i vor Varetægt, ville vi beskytte det for Tab, vogte for det, og giøre os Umage for at bevare det. Dette Brev have vi skrevet til dig i vor Leir ved Staden Salee, som Gud bevare, og have skrevet det, for at styrke og bekræfte end mere den Fred, som er sluttet imellem os og Dig ved din Ven Konsul Creboe. Du har bevidnet hvidelig i dit Brev, at du antog den (Freden), og verificeret den ved dit Segl, som du sendte. Den 23de i Maaneden Dzul hidschah, Aar 1168, 2: 1ste Oktober 1755.

Den Anmodning i Prindsens Brev, at Kongen skulde sende een eller to forstandige og aldrende Kiøbmænd til Marokko, for at have Opsigt med Faktorerne, gav Anledning til flere Dis-

Kusfloner. At det var nyttigt og nødvendigt, at der holdtes nøiere Kontrol med Faktorerne, end den, Direktionen i Kiøbenhavn, som baade var fraværende, og tillige søvrig og uvirksom, holdt med dem, vil Folgen, da endelig Direktionens Dine oplødes, tilstrækkelig lære. Ereboe havde man betaget al Tilsyn med Handelsfagerne, og overladt dem gandske til Faktorerne's frie Raadighed. Det er derfor ikke usandsynligt, at denne virksomme vedelige Mand, som desuden var ikke lidet ærgierrig, og ei uden Grund var fortrydelig over, at hans Anseelse og Virksomhed paa denne Maade indskrænkedes, har selv, da han saae, at Faktorerne enten af Uforstand, eller af bedrageriske Hensigter handlede urigtigt, været meer eller mindre Aarsag i, at Prindsen, som var ham bevaagen, tildels uden Tvivl, formedelt de store Præsenter, han jævnlig, og nu nylig i Anledning af Ratifikationens Overleverelse havde faaet af ham, i sit Brev gav dette grundede Raad. Imidlertid vilde Ereboe ikke ansees for at have nogen Deel deri, maaste fordi han vidste, hvormeget Direktionen for Kompagniet gjorde af Faktorerne, i det ringeste saameget, at den ikke vuskede at forstyrres i sin Rolighed ved saadanne Efterretninger, som opfordrede den til at handle med

Bestemthed og Kraft. Creboe skriver til Bernstorf, hos hvem han ei stod i stor Kredit, i et Brev af 10de Oktober, som fulgde med Prindsens Brev til Kongen: "at der intet er paa Kjøbmændene at udsætte, at de passe deres Ting godt, men at der maa een hemmelig, som saa ofte i dette Land, have sværtet dem for Prindsen. Anmodningen viser i al Fald Prindsens Omhu for den Danske Handels Flor".

Men Faktorerne vare af anden Mening, idet de troede, at den som havde sværtet dem for Prindsen og forarsaget hans Begiæring om Opsynsmænds Bestikkelse, var ingen anden, end Creboe selv. Herover beklage de sig heftigen i tvende Breve til Bernstorf (det ene fra Butler af 24de Oktober, og det andet fra Walthers af 17de Novbr.) "Da Creboe", skriver Walthers, "saa, at alle hans Bestræbelser for at faae Direktionen over Handelen, ikke lykkedes, har han faaet Prindsen til at erklære ham for Generalkonsul, og at forlange Opsynsmænd over Faktorerne. Grundene herfor ere barnagtige og uden Beviser, medens det vilde være skadeligt for Kompagniet at faae nye og ubekiendte i Stedet for dem, som nu vare godt kiendte i Landet. Kongen var altfor naadig til at han skulde fratage dem deres

Embete blot paa Grund af en Angivelse. Undertiden have Kjøbmændene det Uheld at mishage Prindsen, naar de ikke kunne føie ham i alt; men det er just Tegn til deres Iver i Kompagniets Tjeneste, og da burde Creboe understøtte dem, men han bifalder alt, hvad Prindsen falder paa, og forarsager dem derved nye Udgifter og ny Unaade (Men ingen Facta anføres, som Beviser herpaa). Prindsen havde forskjellige Gange befaleet, at een af Faktorerne skulde komme til Salee, for at tale med ham om det Handelshuus, som der skulde anlægges; men Creboes Stoltthed, da han troede, at det gjorde Afbræk i hans Ære, om Prindsen aftalte noget med Faktorerne, tillod ham ei at bekiendtgjøre dem Prindsens Villie. Endelig sagde Havnegubernøren i Salee dem det, og Bett" (som Butler kalder en god og virksom Kjøbmand) "gav sig strax paa Reisen, men kom til Uheld først den Dag, da Prindsen lovede til Afreisen, og fik ei talt med ham. Prindsen blev derover meget stødt, da han troede, at Faktorerne foragtede hans Ordre". Endelig bede de begge, om Kaas maatte komme over til Marokko, for at undersøge deres Forhold og eftersee deres Handelsbøger. (Hans Kontrol vare de i al Fald ei bange for).

Strax efterat disse Breve vare skrevne, i November Maaned, gjorde Butler tilligemed de andre Kristne Kjøbmænd i Caffy en Reise til Marokko, for at betale deres Toldafgifter for Aaret 1755, samt for at lykønske Prindsen til hans Tilbagekomst efter lykkelig endt Felttog. Butler beklagede sig da i en Privataudients over, at Prindsen laante Dren til Bagvassere, og havde dadlet Faktorerne i sit Brev til Kongen. Prindsen, skriver Butler, "tilstod, at han havde Uret" (da Butler formodentlig havde givet ham en klækkelig Present) "og gav ham et nyt Brev, dateret 20de Novbr., hvori han gjorde godt, hvad han havde gjort ondt i det forrige". Dette seer man dog ikke af Brevet, som lyder saaledes:

Lovet være Gud, den eneste! Gud være naadig imod vor Herre og Fyrste, Muhammed, Guds Gesandt, og hans Staldbrødre, samt Sidy

Muhammed, Abdallahs Søn!

Til Frederik, Danmarks Folks Sultan, og den femte af deres Eultaner. Fred over den, som følger den rette Wei! Vi have knyttet med Eder Freden, og fast sluttet en Traktat angaaende Havnene St. Cruz, Caffy og Salee, Gud lade

dem forblive bevogtede og deres Egne bestandig fasthængende ved Islamismen. Ei have vi op-
 hørt med denne Traktat; ei brydes dens Befæ-
 stelse, og ei opløses dens Bestyrkelse. Vi skulle
 endnu dertil give Eder, om Gud vil, Havnen
 Tetuan, saa at I kunne sprede Eder ad i de vel-
 signede Havne, som Gud lade forblive nafladelig
 i Besiddelse af ethvert Gode. I skulle faae hos
 os, hvad I elske. Vi have foranstaltet, at din
 Ven, Konsul Vereboe skal have sin Bopæl i Hav-
 nen Rabat Alfatah (den seirende), som Gud
 gjøre sikker, og han skal boe der, fordi det er
 den hypperste af alle Havnene. Du er vor Ven
 iblandt de Kristne Sultaner, og de Danste ere
 os nærmere, end alle andre Europæiske Nationer.
 Eders Kiøbmænd, som ere hos os, Butler og
 Balthar ere i Guds, dernæst i vor Varetægt,
 uden Forandring i deres Tilstand; de handle i
 vort Land, Kapitalerne, smaae og store, ere sik-
 kre, og saaledes er enhver af Eders Kiøbmænd,
 som kommer i den tilkommende Tid, sikker og
 skal intet have at frygte for. Vi byde Dig, at
 Du uomgiængelig maa sende til os den Kristne
 Raas, at han kan komme til os i dette Aar, det
 forlanger jeg indstændig af Dig. Skrevet i Sta-

den Marokko, som Gud bevare, den 14de i Maaneden Safar, Aar 1169.

Med Kompagniets Handel har det, saavidt man af de sparsomme Data kan slutte, gaaet godt. Aktiehaverne have sikkert faaet Udbytte; om saameget, som næste Aar 1756, i hvilket de fik 10 pCt. vides ikke. I det mindste tre Skibe ere Aar 1755 komne til Saffy, og have der igien indtaget Ladning. Den tredie Okttober lod Direktionen for Kompagniet sælge Ladningerne af tvende fra Saffy hjemkomne Skibe: Fridericus Quintus og Lovise, nemlig 11 til 12000 Pund Gummi Arabicum, 3000 Pund guult Vox, 110 Pund Indigo, 610 Pund Iris, og 22000 Pund søde Mandler. Kompagniet havde bestandig to Skibe, nemlig Kronprinds Kristian og Fridericus Quintus, i Farten, som enten i Kiøbenhavn, eller i Nantes eller Amsterdam indtog Ladning til Marokko, hvorfra de igien bragde Retourladning til Kiøbenhavn eller Marseille. I Aaret 1756 fragtede Kompagniet foruden de to Skibe, det selv eiede, endnu eet til Saffy. De fleste af Indførselsartiklerne til Marokko gave en Avance af i det mindste 30, overhovedet 50 pCt. ja endog enkelte Artikler indtil 90 pCt.

I Skrivelse af 4de Oktober befalede Bernstorf Creboe ikke at hindre Danske Skibe fra at lade sig fragte, ligesom andre Nationers, til Caffy og St. Cruz, saasom Direktionen for Kompagniet intet havde derimod, dog saaledes, at de ei maatte handle paa disse Stæder for egen Regning. End videre gaves Creboe den for ham sikkert nok glædelige Ordre at slutte Fred med Tetuan og Tanger, men dog maatte han ved denne Fredsslutning vogte sig for alt, hvad der kunde støde andre Europæiske Magter, samt ikke stræbe at udvide Handelen for meget, for ikke at udsættes for alt for stort Tab, om Uheld indtraf.

Freden med disse to Byer sluttede Creboe i 1756. næste Aar 1756. Da han nemlig hørte, at de fornemste Indvaanere af Tetuan og Tanger (hvilke Stæder hidindtil egentlig havde staaet under Keiserens, Prindsens Faders, Herredømme, men, ligesom Salee, holdt sig uafhængige) vare komne til Marokko, for at overgive Regjeringen over deres Byer til Prindsen, begav han sig fra Salee dertil, og ankom til Marokko den 11te Mai; den 13de Mai havde han Audients, og lykønskede Prindsen til hans Herredømmes Udvidelse; idet han gav denne Lykønsknings Afslæggelse til Grund for sin Reise, thi ellers havde han været nødt til

at betale meget mere i Present. Derpaa gjorde han det Forflag, om Prindsen nu vilde slutte Fred med Hensyn til Tetuan, Tanger, Larrache, Mamora og alle andre Stæder, som stode under Prindsens Herredømme, foregivende, at han da desto før kunde give Kompagniet Efterretning, at de maatte begynde Handelen der. Prindsen optog gunstig denne Begiæring; Vereboe lod dem derfor opsætte paa Arabisk. Efterat have i fior- ten Dage beholdt dette Udkast, indvilligede Prindsen i det begiærte, paa den Punkt nær, at han et vilde forbinde sig i Traktaten til at fritage de Danske Skibe for at betale droit d'ancrage (3: visse Pund Krud af hvert ankommen Skib), thi da vilde og de andre Nationer, med hvem han herefter gjorde Fred*), have samme Ret, men dog skulde Kompagniet imens være fritaget for at betale dette Paalæg. Den 24de Mai 1756 eller den 24de i Maaneden Sabhan, A. 1169 sluttedes Traktaten, og den 27de kaldtes Vereboe til Audients: Prindsen overleverte ham Traktaten,

*) Med Hollænderne havde Prindsen nylig gjort Fred, og i samme Hensigt var en Ambassadør fra England paa denne Tid ankommen. "Overalt", skriver Vereboe, "stiger Prindsen dagligen i Magt, saasom hans Fader Keiseren næsten har overgivet al Regieringen i hans Hænder".

og bad ham derpaa bivaane en Fæst, han vilde give, som bestod i, at endeel Hunde hidsedes paa en Ulo; i hvilken Anledning han bad Ereboe lade komme fra Danmark to Hunde, saadanne, som han der nu havde seet. Han viste og Ereboe sine Lysthauger, og bad ved den Leilighed om, at en Gartner maatte sendes ham, samt og een, som forstod at arbeide i Kobberværker.

Ovenmeldte Fredstraktat, forfattet paa Arabisk, og oversat paa fransk af Josef Buzaglo de Paz, bestod af sex Artikler: 1) Prindsen tilstæder, at de Danske oprette Faktorer i Tetuan, og Tanger, Larrache (Elaraisch), Mamora, og alle andre Stæder i Prindsens Territorium. 2) Prindsen vil begunstige de Danske fremfor alle andre Nationer, fordi de vare de første, som sluttede Fred med ham. 3) Naar Prindsen gjorde Fred med andre Nationer, og tilstod dem Privilegier, som de Danske ikke havde, skulde de Danske strax nyde de samme, ja endog flere. 4) Passererne for Korsarerne, som Konsulen udstæder, skulde være undertegnede af Prindsen, eller Guvernøren i Byen, hvorfra Korsaren løber ud, og derefter neden under skal Konsulen underskrive dem. 5) Prindsen tillader Ereboe at udnævne Vicekonsuler under sig, i hvilke Byer under Prind:

gens Herredømme han vil. (Dette var just Ereboes Ønske og efter hans Anmodning, for derved at erhverve sig mere Ansæelse). 6) Begge Nationers Skibe skulle have et Signal (nemlig: Flaget heiset paa Toppen af Stormasten) for at kiende hinanden, naar de mødtes til Søes.

Imedens Ereboe saaledes stræbte at sikkre og udvide den Danske Handel paa Marokko og Søfart i Almindelighed, belavede man sig i Danmark, bevæget dels ved Prindsens Brev af 20de Novbr. f. A., dels ved den Uenighed, som herskede imellem Konsulen og Faktorerne, paa at sende Kammerjunker og Kapitain Kaas til Marokko, ligesom man alt eengang, A. 1754 havde gjort. Hans Instrux er udfærdiget den 5te April 1756: Han udnævntes til Chef for Orlogskibet Slesvig, hvilket skulde føre ham over til Marokko. Forinden han gik dertil, skulde han besørge nogle Brevskaber til Konsul Ployart i Algier, samt Ratifikationen af den med Tripolis sluttede Fred til Konsul Smith i Tripolis; derpaa skulde han gaae til Salee, tage den der boende Faktor Bett ombord til sig, og af ham lade sig underrette om Sagernes Forfatning. I Salee, "et farligt, og af alle Kristne Potentater forhadet Sted" skulde han ikke længer opholde sig, end

nødvendigt var, men saasnart muligt seile til Caffy (hvorhen Creboe alt under 13de Marts var beordret at reise, og der at oppebie ham). Saasnart han var kommen paa Caffys Kede, skulde han kalde Creboe, Butler og Faktoren i St. Cruz Balthar ombord til sig, og efterat have erkundiget sig hos dem om Sagernes Stilling, og hvad der bedst kunde gøres til Handelens Flor, skulde han overlevere Creboe Kappellen til ham fra det udenlandske Departement, hvorefter han "i Raade, for at bruges andensteds i passende Tjeneste", kaldtes tilbage, samt befale ham følge med sig hjem til Danmark. Derpaa skulde han præsentere Cancelliraad Denis Lucas, som den af Kongen i Creboes Sted beskikkede Konsul i Marokko, og da endelig begive sig til Prindsen paa det Sted, hvor denne maatte opholde sig, og levere ham Kongens Brev af femte April 1756, i hvilket Prindsen underrettedes om, at Raas sendtes til ham, Creboe kaldtes tilbage og Lucas var udnævnt til Konsul. Speciel videre Instrux gaves ham ikke, "men det overlodes til hans bekiendte Indsigt og Konduite at indrette sig efter Omstændighederne, og som Meddirektør af Kompagniet at stræbe paa alle

Maader at befæste dets Handel, hvilket var Hovedformaalet for hans Reise".

Den i Vereboes Sted beskikkede Konsul Denis Lucas var Interessent i Kompagniet. For at forebygge Uenighed imellem Konsulen og Faktorerne, befalede Lucas at lade disse ene raade i Handelsagerne, og ikke dermed befatte sig; men da hans særdeles Belynder Bernstorff *) satte stor Tillid til ham, beordrede han ham dog at have Die med Faktorerne, og see efter, hvorledes de opførte sig.

Af Slavetassen udbetaltes Kaas 630 Rdlr., for at anvendes til de nødvendige Presenter ved Audientsen hos Prindsen. Kaas ankom til Gibraltar den 8de Juni, just paa den Tid da Krigen imellem England og Frankrig var begyndt, idet de Franske havde gjort Landgang med 12000 Mand paa Minorca, og de Engelske trukket sig

*) Det kan være rimeligt, at Lucas har forskaffet sig Bernstorffs Bekjendtskab ved en Piece, han i Aaret 1740 udgav, som er skrevet aldeles i Bernstorffs Haand, betitlet: lettre d'un ami à un ami sur l'établissement des fabriqves en Danemarc, 16 Sider, 8., oversat paa Dansk, Kiøbenhavn, 1757, og paa Tydsk i det af Mengel 1759 udgivne Kopenhagener Magazin, erster Band, S. 59.

tilbage til Fæstningen St. Philips *). Den 12te Juni seilede Kaas fra Gibraltar, og kom til Salee den 13de om Aftenen, men maatte holde Søen for Mattens Skyld. Om Morgen en mødte han Kompagniets Skib Fridericus Quintus, Kapitain Boysen, som havde været nødt til at gaae fra Salee om Aftenen tilforn for haardt Veirs Skyld, og havde mistet to af sine Ankere ved Salee og eet ved St. Cruz, hvorfors Kaas maatte laane det eet. Ved Ankomsten til Salee den 14de Juni erfarede han af Bett, som kom ombord, at alt stod vel til, at Tetuan endnu ikke havde overgivet sig til Prindsen, men at denne ventedes om to Maaneder til Salee, for derfra at rykke imod Tetuan og beleire den, og at Creboe var reist fra Marokko (hvor han havde sluttet Freden med Tetuan, Tanger og de andre Byer) til Saffy, for der at vente Kaas. Prindsen blev meget fornøiet, da han hørte, at Kaas kom; han gav Ordre til Gubernøren i Saffy, at han ved Ankomsten

*) Denne Krig, som saa godt som tilintetgjorde begge de krigførende Magters Handel paa Marokko, maatte nødvendiggen have bragt Kompagniet, som nu blev næsten enehandlende i Landet, store Fordele, dersom disse vare blevne benyttede, men dertil var Direktiønnen for uvirksom, og Faktorerne for urebellige.

skulde saluteret, som Ambassador, med 50 Kanonskud, og at Guvernøren skulde skikke ham dobbelt Forfriskning for Skibsmandskabet, imod den, det Engelske Skib, som just paa den Tid laae ved Saffy, for at slutte Fred med Prindsen, erholdt. Tillige befalede denne, at Kaas, Vereboe og den nye Konsul skulde komme til Marokko før den Engelske Kapitain. Da altsaa Kaas var steget i Land i Saffy den 18de Juni, reiste de alle tre tilligemed to Officerer fra Skibet den 24de Juni til Marokko, hvor de ankom den 27de, og erholdt en god Bopæl i een af Prindsens Hanger. Dagen efter, den 28de, havde de første Audients, og modtoges af Prindsen i et Værelse, hvor han ellers aldrig modtog Kristne. Ved Audientsen holdt Prindsen en Lovtale over Kongen og talte meget fordeelagtigt om det Danske Folk, hvilket han vilde begunstige fremfor alle andre. Han erklærede, at han var vel tilfreds med Vereboes Opførsel der i Landet, at Lucas skulde have samme Huus, Hauge og andre Bequemmeligheder, som Vereboe havde havt i Salee, og at han var fornøiet over, at Kompagniet havde givet den nye Konsul den Magt, som havde manglet den gamle (nemlig Magt til at have Opsyn med Faktorerne, hvilken dog Lucas

aldrig brugde). Den første Juli havde de Af-
 fedsaudients, i hvilken Prindsen bekræftede alt,
 hvad han havde lovet, og tilstod endnu Kaas en-
 deel Begiæringer, som denne gjorde, Handelen
 angaaende (hvilke disse Begiæringer vare, vides
 ikke; da Kaas's Rapport er gaaet forloren).
 Denne Audients varede fra Klokken ti om Afte-
 nen til et om Natten, og gaves i een af Slots-
 gaardene. Den fjerde Juli reiste de fra Marokko,
 og kom den siette til Saffy, hvor Kaas og Lucas
 bestiaeftigede sig med at undersøge Handelsagerne
 og sætte Handelen paa en bedre Fod. (Hvorvidt
 dette sidste lykkedes, og i Almindelighed hvorvidt
 Kaas's hyppige Ambassader gavne, vil Følgen
 vise). Creboe var imidlertid fra Marokko reist
 til Salee, for at bringe sine Sager der i Orden
 til Afreisen, og den 29de August ankom han og
 Kaas paa Orlogsskibet Slesvig til Kiøbenhavn.

I Begyndelsen af September Maaned reiste
 Lucas, efter Prindsens Befaling til Marokko;
 Prindsen anklagede Faktoren i Salee Bett for
 intenderet Toldsvig, hvilken Mistanke det dog
 lykkedes Konsulen at betage ham. Ved samme
 Leilighed bad Lucas Prindsen om skriftligt Patent
 paa, at han fritog de Danske fra at betale droit
 d'ancrage, som han mundtlig havde tilstaaet

Ureboe: dette udstedte Prindsen. Han tilbød ogsaa at ville laane Kompagniet 40 til 50000 Piaſtre at ſætte i Handelen; dette kunde være nyttigt, om Uroligheder imod Formodning opkom i Marokko, og Prindsen, ſom det dog ikke ſaae ud til, ſtødtes fra Tronen, for at ei Kompagniet ſkulde lide Tabet allene; men i Kiøbenhavn vilde man ligesaa lidet modtage dette Tilbud, ſom et andet, Prindsen gjorde, nemlig at erholde 50 Centner Krud for et paſſende Quantum raffineret Salpeter.

1757. I Foraaret, næſte Aar 1757, ſendtes fra Kiøbenhavn til Marokko Kongelig Gartner Leitloff, da Prindsen havde foruden en Biergmand, ſom ſkulde komme, begiæret en Gartner, der kunde anlægge hans Hauger. Denne Leitloff maatte blive i Marokko et heelt Aar (hvilket Tidrum Prindsen havde meent, var tilſtrækkeligt til at oplære hans Folk), og endnu længere, om det var nødvendigt. Med ham overſkikkedes Ratiſikationen af den ved Ureboe ſluttede Traktat angaaende Tetuan, Tanger og flere Byer, og et Brev fra Kongen til Prindsen, ſamt efter Prindsens Onſke ſex Svæſſe. Desuden ſendtes med Gartneren de to Danſke Hunde, ſom Prindsen havde forlangt af Ureboe, og ſom denne, da han var kommen hjem, havde ſkaffet.

Den 15de Marts 1757 ankom paa Saffys Nede en Spanst Bark, synfærdig; der laae just da tre Danste Skibe, under Kapitainerne Bedel, Ternau og Hovy. Denne sidste reddede Mandskabet paa Barken, som strax efter sank. Prindsen havde de Kristne og Maurerne indbildt, at Barken var meget rigt ladet, og at Butler havde røvet 30000 Piasire af den. Paa denne falske (?) Anklage gav Prindsen en meget streng Ordre, skreven af Josef Buzaglo de Paz, at Spanierne skulde sættes i Land, og føres til Marokko. Desuden sendte han Maurer i de Danskes Huus i Saffy, for at give Butler Stokkeprygl og arrestere ham i Huset, samt forlange Betaling for Barken og dens Ladning. Butler og Walthers skreve strax til Konsulen i Salee, at han uførtøvet (thi gif Sagen i Langdrag, blev den mere indviklet) maatte reise til Marokko, og afgjøre denne Sag med Prindsen; men Lucas reiste ikke; han skrev blot derom til Prindsen, hvorfor alle ventede, at Freden blev brudt. Derfor maatte Walthers strax gaae til Marokko, hvor han udvirkede, at Butler blev fri, imod at Prindsen lovedes i Erstatning for Barken Skibsmaterialier fra Danmark. Havde Lucas begivet sig til Marokko, var Sagen sandsynlig uden Vanskelighed strax

Bleven afgjort, mener Bett i sit Brev til Kaas af 15de April, 1757. I denne Anledning faaer Lucas af hans Patron Bernstorff i Skrivelse af anden Juli 1757 en skarp Trettesættelse, saavel fordi han høist sielden skrev eller sendte Rapporter (og var saaledes en sand Antipode af Creboe, som var uendelig i sit Skriverseri), som og fordi han var kold og ligegyldig, naar der hændtes Nationen noget ondt, og tog sig intet af Tingene: "skrev han ikke herefter oftere, i det mindste een Gang om Maaneden, og passede han ei for Eftertiden bedre sit Embede, vilde Bernstorff ikke mere tage sig af ham, men han skulde strax tilbagefaldes". Neppe kan man frikende Lucas for en vis Lunkenhed og Søvnagtighed, saa at han i den Henseende har lignet Direktionen for Kompagniet, men som Anledning til denne Lunkenhed i sit Embede, kan maaske komme i Betragtning, at han har seet, hvor urigtigt og bedragerisk Faktorerne, sikkert allerede nu, handlede, men ikke har vovet, eller maaskee for sin egen Roligheds Skyld ikke villet melde sligt til Direktionen, som ei uden høieste Nød vilde forstyrres i sin Svøn. Desuden forholdt denne Affære sig maaskee ikke aldeles, som Faktorerens Indberetning lyder. Hvem veed, om maaskee Butler vir-

kelig har' røvet de 30000 Piaſtre? En ſaadan Handling kan man godt tænke ſig af ham. Med Henſyn til de maanedlige Rapporter, ſom ſkulde indſendes, blev Lucas efter denne Tid meget nøiagtigere.

Det er imidlertid ikke uſandsſynligt, at den omtalte ædle Handling af den Danſke Skibskapitain kan have virket paa den Spanſke Regiering til at hæve det Uvenſkab, ſom havde hærſket mellem Spanien og Danmark ſiden Aar 1753. Den 12te Novbr. 1757 udkom nemlig en Forordning i Kiøbenhavn, hvorved Deklarationen af 22de Oktober 1753 angaaende al Handels Ophævelse med Spanien gienkaldtes og ophævedes, ſaa at her-efter kunde handles, ſom tilforn.

Med ſamme Tid, i November Maaned 1757, ſendte Prindsen Konſulen ſit Svar paa det ved Gartneren ſamme Aar overbragte Brev fra Kongen; dette Svar lyder ſaaledes:

Lovet være Gud, den eneſte! Gud være vor Herre og Tyrſte Muhammed og hans Slægt naadig!

(Prindsens Segl).

Til Frederik den femte, Danmarks Sultan. Fred over den, ſom følger Styrelſen. Derefter: Dit Brev er kommet til os, og vi have erfaret

dets Indhold. Du er vor Ven iblandt de Kristne Sultaner. Din Anseelse hos os er større, end deres. Dine Brødre, de Danske ere os nærmere, end de andre. Vi gjøre imod dem intet, uden godt. De ere i vor Baretægt og under vor Skygge (Beskyttelse). Eders Kjøbmænd see intet af os, uden det, som behager dem. Freden, som vi have sluttet med Dig, er fast; den skal ikke brydes imellem os og imellem Dig, om Gud vil. Din Ven, som paa dine Vegne afgjør dine Anliggender, Konsul Denis Lucas behager os. Ei have vi seet af ham, uden det, som ret er i vor Tieneste, og Trostøb i Dine Sager. Vi overdrage til hans Iver at skaffe de Ting, som vi maatte have behov; naar han altsaa skriver til Dig om saadanne Ting, da tro ham, thi visselig (det han skriver om) have vi befalet ham. Skreven den 28de i Maaneden Muharrem, Aar 1171.

Dette Brev bortsendtes med et af Kompagniets Skibe, som havde ladet i Salee, og derfra skulde gaae til Marseille. Ratifikationen af den sluttede Fredstraktat, som Gartneren havde medbragt, vilde Prindsen modtage næste Foraar (1758), naar han for at rykke imod Tetuan, som endnu ei ganske havde underkastet sig, kom i Egnen af Salee. Med Gartneren var Prindsen

vel fornøiet, men gav ham (efter Landets Maade, intet at betale) ikke andet, end Bopæl; alle andre Fornødenheder maatte Konsulen give ham Penge til. Et af Kompagniets Skibe, ført af Kaptain Hænsted, som havde ladet i Saffy, og derfra skulde gaae til Marseille med Ladningen, havde Prindsen befalet at føre Tommer fra Saffy til Salee; men det lykkedes Lucas for den Gang, (thi slige for Handelen trykkende Befalinger gaves ofte) at befrie det fra denne tidspildende Transport.

Den 7de November 1757 døde Prindsens Fader, Keiseren Mulej Abdallah; den 13de udraabtes Prindsen, som Keiser, i Salee; den 16de sendte Lucas sin Tolk til Marokko, for at aflægge Lykønskning og give Presenter. Strax efter reiste den nye Keiser til Fes og Meqvinès, for der at lade sig hylde.

Det næste Aar, 1758, er et af de allermærkeligste i Kompagniets Aarbooger, og det, som lagde den første Grund til Kompagniets paafølgende Opløsning og Undergang: Faktorerne begyndte i det Aar for første Gang at handle aabenbar egenmægtigen, og den nye Keiser at udøve uden Sky imod Kompagniet de største Uretfærdigheder, som siden med hvert Aar tiltog, da

dets Indhold. Du er vor Ven iblandt de Kristne Sultaner. Din Anseelse hos os er større, end deres. Dine Brødre, de Danske ere os nærmere, end de andre. Vi gjøre imod dem intet, uden godt. De ere i vor Varetægt og under vor Skygge (Beskyttelse). Eders Kjøbmænd see intet af os, uden det, som behager dem. Freden, som vi have sluttet med Dig, er fast; den skal ikke brydes imellem os og imellem Dig, om Gud vil. Din Ven, som paa dine Vegne afgjør dine Anliggender, Konsul Denis Lucas behager os. Ei have vi seet af ham, uden det, som ret er i vor Tjeneste, og Trostøb i Dine Sager. Vi overdrage til hans Jver at skaffe de Ting, som vi maatte have behov; naar han altsaa skriver til Dig om saadanne Ting, da tro ham, thi visselig (det han skriver om) have vi befalet ham. Skreven den 28de i Maaneden Muharrem, Aar 1171.

Dette Brev bortsendtes med et af Kompagniets Skibe, som havde ladet i Salee, og derfra skulde gaae til Marseille. Ratifikationen af den sluttede Fredstraktat, som Gartneren havde medbragt, vilde Prindsen modtage næste Foraar (1758), naar han for at rykke imod Tetuan, som endnu ei ganske havde underkæstet sig, kom i Eggen af Salee. Med Gartneren var Prindsen

vel fornøiet, men gav ham (efter Landets Maade, intet at betale) ikke andet, end Bopæl; alle andre Fornødenheder maatte Konsulen give ham Penge til. Et af Kompagniets Skibe, ført af Kaptain Hænsted, som havde ladet i Saffy, og derfra skulde gaae til Marseille med Ladningen, havde Prindsen befalet at føre Lommer fra Saffy til Salee; men det lykkedes Lucas for den Gang, (thi slige for Handelen trykkende Befalinger gaves ofte) at befrie det fra denne tidspildende Transport.

Den 7de November 1757 døde Prindsens Fader, Keiseren Mulej Abdallah; den 13de udraabtes Prindsen, som Keiser, i Salee; den 16de sendte Lucas sin Tolk til Marokko, for at aflægge Lykønskning og give Presenter. Strax efter reiste den nye Keiser til Fes og Meqines, for der at lade sig hylde.

Det næste Aar, 1758, er et af de allermærkeligste i Kompagniets Aarboøger, og det, som lagde den første Grund til Kompagniets paafølgende Opløsning og Undergang: Faktorerne begyndte i det Aar for første Gang at handle aabenbar egenmægtigen, og den nye Keiser at udøve uden Sky imod Kompagniet de største Uretfærdigheder, som siden med hvert Aar tiltog, da

de ikke fandt Modstand, men snarere Medhold hos de uredelige Faktorer, og hverken Kompagniets Direktion, eller Kaas's hyppige Ambassader udrettede noget til at standse det Onde.

Jo interessantere dette Aar er, desto mere er det at beklage, at just for dette Aar næsten alle Brevskaberne, Kompagniet vedkommende, ere gangne forlorne, i det mindste ikke uagtet al af mig anvendt Flid have været at finde i noget af de offentlige Arkiver, hvor man kunde formodet, at de vare; hvoraf dog ingen maa eller kan slutte, at de af sine Aarsager med Flid skulde være skaffede af Weien. Derfor er jeg nødsaget til ikkun at opregne Hovedbegivenhederne for dette Aar; og det temmelig summarisk, dog saaledes, at ingen af disse skal savnes i Omridset, saa meget mere, som vi i det følgende Tidrum ofte ville faae Leilighed til udførligere at omhandle dem.

Den vigtigste Begivenhed i Aaret 1758 var den, at Keiseren nødte Faktorerne paa Kompagniets Vegne til at tage Ind- og Udførselstolden af Saffy og St. Cruz i Forpagtning paa eet Aar, og betale derfor 20000 Dukater (hver Dukat til 10 Mk. Dansk). Til dette Skridt bevægedes han ved flere Grunde: siden de Danstes Medsættelse i Saffy og St. Cruz og især, efterat

Krigen var begyndt imellem Frankrig og England, var der ikkun faae fremmede, som handlede paa disse Stæder: hans egne Betiente ved Soldens Oppebærelse bedroge ham; hvorfor han hellere ønskede en bestemt Sum, end lade denne afhænge af Soldbetienternes problematiske Verlighed: desuden er det ikke usandsynligt, at Faktorerne selv hemmelig have tilskyndet ham hertil (det gjorde de i det mindste siden efter), thi da de i Følge Forpagtningskontrakten skulde hæve Tolden af alle fremmede ind- og udgaaende Skibe i begge Byer, var det den bedste Leilighed for dem til at berige sig paa Kompagniets Beføstning.

Den anden Begivenhed, hvilken dog neppe afgav noget stort Resultat, var den, at Kåas atter i dette Aar sendtes til Marokko, og det med to Fregatter. Hans Hovedærinde (foruden at iagttoge Kompagniets Løb og sørge for dets Anliggender) var det at komplimentere den nye Keiser i Anledning af dennes Tronbestigelse. Hans Instrux, i hvilken alt specielt overlades til hans egen Indsigt og Godtbesindende, er dateret 14de April 1758. Brevet, han fik med, fra Frederik 5 til Keiseren, som var fuldt af Komplimenter og Løopriisninger af bemeldte Keisers "glimrende, heroiske og ubeskrivelige Dyder og Egenstaber",

er dateret den 31te Marts (høifalig Kong Frederik den femtes Fødselsdag). 12000 Piaſtre medgaves ham til frie Benyttelse, for deraf at beſtride Reifeomkoſtningerne, Preſenterne og andre Udgiſter. Hvad Gavn han i øvrigt gjorde Kompagniet ved denne Reife, vides ikke, da ingen Rapport fra ham, ei heller andre Dokumenter findes, ſom herom kunde give mindſte Oplyſning. Gode Virkninger for Kompagniet og Handelen ſpore vi ikke af Reifen; Tingenes Stilling blev den ſamme efter Reifen, ſom før den. Hvorvidt altsaa denne hans Reife mere fremmede Kompagniets Løb, end hans øvrige Reifer, kunne vi ikke vide.

Endelig bør bemærkes, at Kompagniet i Aaret 1758 tabte ved et Skib, det havde fragtet, ſom ſatte til, 8800 Rdlr.

1759.

I Aaret 1759 fremtraadte Jøden Abraham Buzaglo de Paz med et nyt Projekt, ſom vandt Bernſtorfs og Kompagniets Direktions hele Bifald. Buzaglo, ſom dengang opholdt ſig i Berlin, raadte nemlig Keiſeren i en privat Skrivelse, ſom fra ſig ſelv, at han ſkulde lade de Danſke ved Biergkyndige bearbejde hans Biergværker: I fire Aar ſkulde de uden Afgift kunne udføre alt hvad de forarbejdede, for derved at kunne dække Om-

kostningerne, men efter den Tids Forløb skulde de betale Keiseren tre Piaastre for hvert Centner, de udførte. Dette Brev sendte Konsulen til Keiseren, men denne har uden Tvivl ikke villet antage Forslaget, da man siden ei hører det mindste om den hele Sag *). Samme Aar sendte Keiseren en Gesandt til Kiøbenhavn, som afreiste fra Marokko paa Kompagniets Skib Kronprinds Kristian, ført af Kapitain Hansted, til Marseille, hvor han ankom i Begyndelsen af Juli Maaned. Da Skibet fra Marseille atter skulde gaae tilbage til Salee, og der indtage en Ladning Uld til Kiøbenhavn for de Kongelige Uldmanufakturere, til hvilke Kompagniet havde paataget sig Leverancen, kunde Gesandten ikke følge længer med det. Ligesaa lidet kunde han formedelsst Syvaarskrigen i Tydskland reise til Lands til Kiøbenhavn. Derfor efterat have opholdt sig nogen Tid i Marseille, gif han og Følge den 15de September ombord paa Orlogsskibet Tyen, ført af Komman-

*) Det er i Almindelighed de Marokkanse Sultanners Politik, at de Kristne ei maae vide, hvor rigt deres Land er; derfor drive de sielden Biergværkerne, som ere i Landet, og aldrig Guld- og Sølvminerne, for at ei de Vantroe derved skulle faae Lyst til at erobre et saa rigt Land.

der: Kapitain Kammerjunker Rumohr, hvilket
 Skib just paa den Tid skulde gaae hjem efter et
 Krydstog, og ankom lykkelig den 23de Oktober
 til Kiøbenhavn. Gesandtens Navn var Elhadsch
 (som har giort Pilegrimsreisen til Marokko) Te-
 hami Ben Aly Meddun fra Arabat; med ham
 fulgde som Gesandtskabskavaleer Elhadsch Mu-
 hammed Ben Aly Embaf fra Saffy. Agent
 Creboe ansattes hos dem, som Tolk og Selskab,
 og har, som saadan, sammenskrevet en Dagjour-
 nal paa to og trefindstyve Ark over "alt hvad
 der er passeret ved den Marokkanste Ambassadørs
 Ankomst her til Staden, saa og hvad Samtale
 der er forefalden". Enhver, selv den ubetyde-
 ligste Handling af Ambassadøren er af Creboe
 paa det alleromstændeligste fortalt i denne Jour-
 nal, med Anførsel af Klokkeslettet paa Minuten,
 naar den tildrog sig. Vanskelig var efter Cre-
 boes Formening den ham paalagte Forretning
 overalt at anføre Ambassadøren; hver Feil denne
 begik i Ceremoniellet, kunde let blive lagt den
 uskyldige Creboe til Last, saaledes f. Ex. ved
 Couren hos Kongen den 25de Februar 1760
 "stillede Ambassadøren sig i det øverste Vindue,
 og blev der staaende, uagtet Creboe gientagne
 Gange erindrede ham om at tage den anviste

Plads paa den anden Side". Da Creboe "havde gjort sit til at afværge Feilen, kunde den ikke tilregnes ham". Dog er han bange for, at den lægges ham til Last. Han "ubbeder sig derfor underdanigst af Bernstorff (i sin Rapport om Dagens Begivenhed), at han i disse og andre deslige Begivenheder maatte tages i Naadigst Protection, saa at han ikke ved den ham allernaadigst anbefalede Commission skulde blive saa ulykkelig at miste det dyrebareste, han har i Verden, som er hans Konges Raade, som han dog trøster sig til ikke kan skee, naar naadigst maatte tages i Betragtning, hvad Nation det er, han har at anføre".

Gesandten ankom, som sagt, til Kiøbenhavn den 23de Oktober 1759, og indlogeredes i Gieslers*) Gaard ved Stranden (nuværende Hotel royal, eller Løbels Giæstgivergaard), hvor hans Værelser, samt Lys og Ildbrand betaltes af Kongen. Desforuden fik han 30 Rdlr. daglig til sin og Følges Underholdning, hvoraf han sou

*) Joachim Giesler blev Grosserer 1742, men levede paa denne Tid (1759) af sin Traktørgaard, som da var, ligesom den endnu er, en af de første Herbergeersgaarde for fornemme Reisende; desuden var han i Wiintapperlauget, og holdt aaben Wiinkielber.

god Dekonont, daglig sparede de atten, efterdi i Folge Akford med Verten Giesler Forflegningen for ham og Folge ifkun kostede tolv Rdlr. daglig. Den 27de November havde han sin første Audients hos Kongen paa Kristiansborg Slot, (efterat han i Forveien havde aflagt Visit hos Overhofmarskalken Grev Moltke, og hos Baron Bernstorff, for at udbede sig Audients). I Henseende til Ceremoniellet ved denne Audients rettede man sig efter de Ceremonier, som i Holland og Paris ved en lignende Leilighed vare iagttagne. Audientsen gik for sig paa følgende Maade: Klokkeren fire en halv Aften førte Kommandør-Kapitain Kammerjunker Raas i en med to Heste bespændt Kongelig Vogn og med to Kongelige Lakteier foran Vognen, til Ambassadøren, modtoges ved Vognen af Kavaleren, og geleidedes til Ambassadørens Forgemak, hvor denne selv var, og førte Raas ind i sit inderste Gemak; derpaa Klokkeren fem førte de til Slottet, saaledes, at Ambassadøren sad ene paa Bagsædet, og Raas paa Forsædet; i en anden Kongelig Vogn med to Heste for fulgde Treboe, som Tolk, og de fornemste af Ambassadørens Betiente. Vognene førte til den ordinære Løngang, hvor Gesandten steg ud af Vognen, og ledsagedes til det saa:

Kaldte blaae Kammer; derfra førtes han op af Marmortrappen igiennem Gardersalen (Garderne stode, imens han passerede igiennem, i Drabant-salen under Gevær, men uden at presentere samme) til Kongens Audientsgemak, hvor han af Overhofmarskalken til Audients indførtes. Kongen stod under en Tronhimmel med Hatten paa (efterdi Turbanen ikke astoges), og ved Kongens Side stod Konseilet, som sædvanlig. Gesandten gjorde tre dybe Bue for Kongen, overleverede ham Brevet fra Keiseren, holdt en kort Tale, paa hvilken Kongen svarede et Par Ord, hvornæst Gesandten efter en dyb Reverents gif bort. Ambassadøren ledsagedes derpaa paa samme Maade ned igien, beværtedes i det blaae Kammer, med Kaffe og andre Forfriskninger, og tog da hjem til sin Bopæl i samme Orden, som han kom. Efter Audientsen hos Kongen havde han Audients hos Dronningen og Kronprindsen, hvilken sidste Munterhed behagede ham meget. Dagen derefter var han ved Couren hos Entedronningen, Sofie Magdalene, hvem han lykønskede til hendes Fødselsdag, og derpaa ved Couren hos Kongen. Overalt tog han jævnlig til Cour, og ellers omkring og aflagde Visiter, sædvanlig i Selsskab med Treboe,

som Tolk, hos Ministrene og de fornemme, som dengang vare i Anseelse, f. Ex. hos Overhofmarskalken Grev Adam Moltke, de Hessiske Prindsen, Overhofmesteren hos Dronningen Geheimeraad Wind, Geheimeraad i Konseilet og Oversekretær Baron Bernstorff, Geheimeraad i Konseilet og Oversekretær (i det danske Cancelli) Grev Holstein til Lethrabort, Geheimeraad i Konseilet Thott, Overkammerjunker von der Lühe, Generallieutenant og Overkrigssekretær Grev Ahlefeldt, Geheimekonferentsraad og Overkrigssekretær for Sæetaten Karl Holstein, Geheimeraad Gram, Overjægermester Gram, Geheimekonferentsraad Desmercières, Præsæs for det Afrikanske Kompagnie, Grev Knuth, Kammerjunker Raas, Livmedikus Berger (hos hvem der gaves Koncerter), og andre; hos endeel spillede han Skak, og baade han og hans Kompagnon morede sig meget ved at see paa Dandsen ved Hoffet; især beundrede de Kronprindsens Dands. Koncerter gjorde de meget af, men af alt dog meest af Operaen, som de flittig besøgte.

Gesandten havde af sin Herre faaet tvende Erinder at udføre: det ene at lade forfærdige i Kiøbenhavn 1500 Bøsser og ligesaa mange Sabler efter en Model, han havde bragt med sig; det an-

det, at bevæge Direktionen for Kompagniet til at tage Tolden af Saffy og Salee i Forpagtning paa tre Aar. Angaaende disse tvende Punkter talte paa Kompagniets Vegne Kaas, som Medlem af Direktionen, jævnlig med ham. Kaas beviste ham, at de begierte Sabler og Geværer for Spaniens Skyld umulig kunde leveres, men lovede, at Kongen i deres Sted vilde give 20000 Rdlr., for at Gesandten kunde et andet Sted selv lade dem forfærdige. Heri samtykkede Gesandten. Angaaende den anden Punkt, om Toldforpagtningen bleve de og enige. Bernstorff befalede desaaarsag Konsul Lucas i Skrivelse af 22de Decbr. 1759: at tilbyde Keiseren i Stedet for de begierte Sabler og Geværer, da Krigsammunition aldrig vilde blive tilstaaet, og ei oftere maatte begieres, 20000 Rdlr., som Kongen vilde betale: dernæst at love Keiseren paa Kompagniets Vegne, at dette vilde betale de 20000 Dukater, som vare paalagte dets Faktorer for Tolden i Aaret 1758, endskiøndt denne Sum var et reent Tab for Kompagniet (efterdi Toldintraderne efter Faktorerne's Regning ifkun beløb til 10000 Dukater), dog under den Betingelse, at Kompagniets Skibe ikke mere besværedes med Transporter for Keiseren, og at denne ikke fordrede

nogen anden lignende Sum, da Kompagniet ei formaede at betale flige Paalæg oftere: endelig at byde ham 44000, eller i det allerhøieste 50000 Piaſtre i aarlig Forpagtningsafgift af Tolden for tre Aar, paa Vilkaar, at Forpagtningsterminen ei ſkulde begynde, førend det første Kompagnifſkib, eſterat Kontrakten var ſluttet, var ankommet til Caffy eller Salee. — For at Kompagniet ei ſkulde tabe alt for meget ved diſſe Forpligtelſer, erholdt det ikke allene udbetalt af Kongens Kaffe de 10000 Dufater, det havde tabt paa Tolden A. 1758, men der loſtes det ydermere Erſtating for det mulige Tab, det kunde lide ved de tilkommende tre Aars Toldforpagtning.

Imedens man ſaaledes i Kiøbenhavn beſtræbte ſig for at bringe Kompagniets Sager i Orden, eller, ſom Bernſtorf udtrykker ſig i et Brev til Lucas, ſtræbte "at ſætte Kompagniet paa en faſt og ſolid Fod, ſaa at Handelen kunde blive vedvarende og reel", tildrog der ſig i Marokko Begivenheder, ſom gjorde alle diſſe Beſtræbelſer til intet. Keiſeren var utaalmodig over, at han ikke fik de 20000 Dufater, ſom ſkyldtes ham for Tolden Aar 1758. Da diſſe Penge ikke kom, erklærede han i Auguſt Maaned 1759, at Tolden imidlertid ſkulde blive for Kompagniets

Regning, og at Konsulen ikke maatte gaae ud af sit Huus, førend Pengene vare betalte. Efter disse og andre lignende Skifaner endte det hele sig med, at Faktorerne paa egen Haand mere med deres gode Villie, end tvungne dertil af Keiseren*), sluttede den 5te November 1759 en ny Forpagtningskontrakt af Tolden i Saffy og Salee paa tre Aar, fra 1ste Mai 1759 at regne, imod at betale aarlig 50000 Piastre i Afgiøst. Desforuden udstødte Faktorerne til Keiseren en Obligation paa 60000 Piastre, i hvilken Obligation var indbefattet: Betaling for Tolden i Aaret 1758, (nemlig 20000 Dukater), og for to Priisskibe, som Keiseren havde toungnet (?) Faktorerne til at kioobe, og strax efter tilligemed adskillige indehavende Varer satte (eller rettere, Faktorerne lod sætte) til paa Mogador, hvorved Kompagniet tabte henved 11000 Rdlr., samt 7500 Piastre, som skyldtes Keiseren for nogle Svenske Slaver, Butler paa egen Haand havde paataget sig at løskioobe; hvad endnu manglede i den Sum 60000 Piastre, udbetalte Keiseren Faktorerne i

*) Det er endog høist sandsynligt, at Faktorerne selv have overtalt Keiseren til at slutte denne Kontrakt, hvorved de saa anseeligen kunde berige sig, See Hist. S. 151.

rede Penge. Men vi vende os atter fra Marokko til Kiøbenhavn.

1760. Den Marokkanſke Geſandt og hans Ledſager forbleve i Kiøbenhavn hele Vinteren, og morede ſig, ſaa godt Kulden, hvortil de ei vare vante, tillod dem det, med at beſee Byens Mærkværdigheder. Da Foraaret kom, kørte de omkring og beſaae Omegnen af Byen. Den 20de Mai 1760 havde Geſandten Afſkedsaudients hos Kongen, Dronningen, Arveprindsen og Prindsesserne paa Fredensborg, og Dagen efter beſaae han Slottene Frederiksborg og Hirschholm. Kongen gav Geſandten og Kompagnon hver et Gulduhr og 2000 Piaſtre, og til deres Betiente 250 Dukater. Af Kompagniets Direktører fik de endeel Klæde, og Geſandten desuden 400 Allen Teltelæred, ſom han begiærede, for deraf at gjøre ſig et Telt til at bruge, naar han kempede med Keiſeren. Den 24de Mai havde han Afſkedsaudients hos Kronprindsen paa Frederiksborg Slot, og ſiden efterhaanden hos Miniſtrene, Kompagniets Direktører og andre, hvis Bekienſkab han havde gjort. Geſandten var en meget brav Mand, og var godt lidt af alle i Kiøbenhavn. Hans Kompagnon, ſom var meget yndet af Keiſeren, og dennes Kuſtmester, havde ikke

faa godt et Gemyt, men gav dog ingen Anledning til Klage. Ifkun viste begge sig, efter deres Landsmænds Viis meget gnieragtige og nærige. De havde gierne blevet noget længere i Kjøbenhavn, hvor de morede sig godt, men da Skibet, som skulde bringe dem hjem, maatte være igien i Kjøbenhavn før Vinteren, var der ingen Tid at bortgive. Den 6te Juni gif de altsaa ombord paa Orlogskibet Seieren *), som Kommandør-Kapitain F. C. Raas kommanderede.

Raas sendtes nemlig atter igien over til Marokko, for at ordne Kompagniets Sager. Direktionen nødtes nu endelig, men for sildig, til at oplade Dinene. Faktorernes mangehaande Bedragerier, især den med Keiseren sluttede Kontrakt af femte November 1759, tillod ikke Direktionen længere at fordølge for Interessenterne i Kompagniet, at Faktorerne ifkun sørgede for egen Fordeel, men bedroge Kompagniet **). Det

*) See Efterr. om den danske Globes Tjeneste, ved Ramshart, S. 229.

**) At Direktionen alt længe havde seet og mærket disse Bedragerier, derom kan ingen Tvivl være, men for at spare sig for Uleilighed, havde den labt, som den intet saae. Faktorerne indsendte f. Ex. engang en Hovedregning, paa hvilken en heel Retourladning af

var derfor nødvendigt at undersøge deres Forhold og Handelsbøger, til hvilken Ende Direktionen sendte en dulg og redelig Kjøbmand, ved Navn Passavant med Raas til Marokko. Lillige bad den Konsulen Justitsraad Lucas (men for seent, thi Kompagniet havde alt faaet sit Banesaar) for Fremtiden at have Indseende med Faktorerne's Handlemaade og Dypførsel, samt at modtage de Regninger og maanedlige Ekstrakter af Handelsbøgerne, som Faktorerne herefter skulde beordres at levere ham. Kammerherre Raas's Instrux, dateret 23 Mai 1760, er af lignende Indhold med de til de forrige Keiser udstædte: Han skulde bevise Gesandten ved Ind- og Udstigelsen af Skibet de samme Væresbeviisninger, og give ham samme Underholdning, som han nød paa Hensreisen af Kommandør - Kapitain Rumohr. Nige Præsenter overbragte Raas til Keiseren, f. Ex. Bielker, Planke og Bræder, som kostede 4375 Rdlr., 150 Telte, som kostede 3729 Rdlr., fire Marmorblokke, et Clavecymbale, som kostede 100 Rdlr., to Fade Linolie, samt endeel kostbart Sølv- og Porcelens-Thee- og Bordtøi, foruden

10000 Dukaters Warbi var forglemt at anføres. En saa stor Feil i en Regning maatte dog Direktionen have mærket, naar den havde villet.

endeel kostbare Præsenter til Keiserens Fætter og
 Vndling Mulej Edris, samt 300 Piastre til den
 friske Slave Jaume Arvona, dersom han endnu
 var i Landet, og ikke allerede udløst. Disse store
 Præsenter sendtes i "det Haab", (det er Bern-
 storfs Ord i et Brev til Lucas af 27de Mai
 1760), "at Keiseren ikke længere imod al Ret og
 Billighed vilde plage Kompagniet, og paalægge
 det Byrder og Paalæg, som det ikke kunde betale,
 uden aldeles at ødelægges" *). Endnu foruden
 disse Præsenter skænkedes Keiseren 20000 Rdlr.
 i Stedet for de ved Gesandten begierde Sabler
 og Geværer, som ikke kunde tilstaaes.

Kaas medgaves, som sædvanlig, et Brev
 fra Kongen til Keiseren, dateret Fredensborg den
 23de Mai 1760. Under samme Dato gaves Am-
 bassadøren et Rekreditiv, hvori takkes for det
 Tegn af Vennskab **), som Keiseren havde viist
 ved at sende en Ambassadør til Kiøbenhavn. Med
 Kaas fulgde foruden Gesandten, hans Kompag-

*) Men uden Tvivl have just disse store Præsenter, som
 jævnlig sendtes for at tilfredsstille ham, giort hans
 Pengelyst umættelig, og hartad brevet ham til snart
 igien at begaae Uretfærdighed imod Kompagniet, for
 atter at kunne faae ligesaa store Præsenter. See Høst,
 S. 147 følg.

***) Et dyrt Vennskabstegn, som kostede mange Penge.

non og Følge samt Kjøbmand Passavant: en af Kompagniets Kjøbmænd, som i Forretninger var kommen over Land til Kjøbenhavn, og skulde tilbage igien til Marokko, ved Navn Jean Roe de Ron, som nu i Stedet for Bett ansattes som Faktor i Salee, samt tre Personer, hvoriblandt den siden ved sine Skrifter angaaende den Marokkaniske Stat berømte Georg Høst, hvilke skulde ansattes som "Commisær" ved Handelen i Marokko, end videre fire Haandværksmestere, som Keiseren havde forlangt til sin Tjeneste, nemlig Bygmester Schrøder, Gartner Kuster, Malermester Dendas, og Steenhugger Lambrecht. Af disse fire fik nogle aarlig 250 Rdlr., andre 200 Rdlr. i Løn af Regieringen i Kjøbenhavn, saalænge de bleve i Marokko. Deres Ophold var kun lidet frydefuldt for dem selv, men til stort Gavn for deres Nation *).

Kaas seilede altsaa i Juni Maaned til Marokko. Baade Bernstorff og Direktionen for Kompagniet havde sikkert ventet, at han hos Keiseren havde udvirket Omstyrtselsen eller i det mindste nogen Forandring i den af Faktorerne i Aaret 1759 sluttede Forpagtningskontrakt, og

*) See Høst, S. 151.

i den af dem udstædte Obligation paa 60000 Pia-
stre, thi Bernstorff befalte Lucas i Skrivelse af
22de April 1760 at forbyde Faktorerne at slutte
nogensomhelst Akkord, giøre mindste Giæld, eller
paatage sig nogen Forpligtelse, førend Kaas, der,
som Meddirektør af Kompagniet, havde Fuldmagt
til at afgiøre alle dets Anliggender, ankom til
Marokko. Men dette Forbud kom for seent, thi
i Marts Maaned havde Butler giort ny Giæld,
ved nemlig at laane af Keiseren 10000 Dukater
(Stykket 10 Mk.), endskiøndt han en Maa-
ned's Tid efter fik 10000 Piastre tilsendte fra
Direktionen, til at indkøbe Varer for. Det vig-
tigste omtrent, hvad Kaas udrettede paa denne
Reise til Marokko, var det: at han førte Am-
bassadøren, med hvis gode Modtagelse af Hoffet
i Kiøbenhavn Keiseren var meget vel fornøiet, til
sit Hiem: landsatte den til at undersøge Faktorer-
nes Bøger beskikkede Kiøbmand Leonhard Passa-
vant: tilfredsstillende Keiseren for en kort Tid ved
de rige Presenter, han bragte: forbød Faktorerne
for Fremtiden at slutte nogensomhelst Akkord eller
Kontrakt med Keiseren, og betydede denne, at
han i alle Anliggender havde at henvende sig til
Konsulen, da Faktorerne ingen Magt længere
havde til at afgiøre eller tilstaae noget: samt tog

den hidtil værende Faktor i Salee Bett*) hiem med sig; men Faktorerens indgangne Kontrakt og den af dem udstædte Obligation blev ved Magt. For sin Umage beholdt Kaas endnu før sin Afreise Kammerherrenøglen, og en Gratifikation for denne og foregaaende Keiser af 2000 Rdlr.

Til Svar paa det af Kaas overbragte Brev fra Frederik 5 til Sultanen af Marokko, medgav denne ham følgende Brev:

I den forbarmende, barmhiertige Guds Navn!
Der er ikke Magt, ikke Styrke, uden hos Gud, den høie, den store!

Muhammed, Abdallahs Søn.
(Keiserens Segl).

Til Frederik 5, Danmarks, Norges, Wandalers, Gothers Sultan, Hertug (duc) til Slesvig, Holsteen, Stormarn**), Dirmarsken, Greve

*) Direktionen for Kompagniet lod fiden, i Februar Maaned 1761, denne Bett arrestere, da han var kommen til Kiøbenhavn, og efterdi det ved Undersøgelse befandtes klarligen, at han havde drevet utilladelig Handel, maatte han betale til Kompagniet 6422 Rdlr. samt erholdt Afsted imod skriftlig Forsikring, ikke at ville befatte sig med nogensomhelst Kompagniets Handel mere.

**) Der læses i Brevet: Aftheman. Her har man et Exempel paa, hvorledes et Europæisk Navn kan blive forandret paa Arabisk, og fast gjort ukjendeligt.

(Conth 3: comte) til Oldenburg og Delmenhorst. Fred over den, som følger Styrelsen! Derefter: Visseligen Dit Brev er kommet til os, og vi have erfaret, hvad Din Tiltale indeholdt. Meget have vore Tienere (Gesandten og hans Følgesvend) fortalt os om Dine Begiæringer imod dem, og hvorledes Du har æret dem. De have stadfæstet for os, hvormeget Du er vor Majestet, som i Gud er høi, hengiven. Dette har glædet og behaget os særdeles, og Din Nation, den Danske, er nærmere til os (3: er vi mere bevaagen), end alle andre Kristne Nationer, med hvilke vi have Stilstand og Fred; efterdi du har været den første, som har sluttet Fred med os, er bleven fast ved vore Befalinger og Beslutninger, og har ladet Dig vore Bud være angelegne, saa at ikke en Tøddel forandres af Dig i det, som kommer til Dig fra os. Derfor har Du Fortrinet hos os fremfor alle Kristne Sultaner. Din Tiener Kaas er kommen, og Presenterne med ham. Der er kommet til os alt, hvad Du har befalet ham (at bringe). Vi have modtaget det af ham, og glædet os ved ham, efterdi vi have lært ham at kiende fra de forrige Gange, han har været hos os. Vi have fundet ham at være den forstandigste af de Ambassadører,

som ere komne til os. Han undlader ikke at
 giøre de fornødne Erindringer til vore og Eders
 Sagers Fremme, og fra dette Dieblif har han
 gjort sig os meget forbunden. Eders Kiøbmænd
 hos os ere i den fuldkomne Sikkerhed. De
 staae i en Anseelse, som ingen andre Kristne
 Kiøbmænd staae i. Deres Haand er udstrakt
 over de forskiellige Sorter Varer; de kjoøbe, hvad
 de lyste, fra hvilket som helst Sted i vore velsig-
 nede Landstaber de ville, uden nogen Indskræn-
 ning, og vi have givet dem paa deres Kyst Hav-
 nene Saffy og Salee, hvilke Gud bevogte! Vi
 have givet dem Penge at handle med i vort Land.
 Ei lade vi af at beskytte dem, som bitterligt er
 for din Ven, Konsulen i Salee, og naar jeg
 har fundet, at de stræbe at høste al den gavnlige
 Fordeel, de kunne i vore Havne, da skulle de
 have den for dem selv allene, uden at andre
 Kiøbmænd maae dele den med dem. Alt dette
 er Tegn til den Opmærksomhed, vi vise Dig,
 efter som vi see, at vore Bud ligge Dig paa Hier-
 tet, og at Du er omhyggelig for vore Dekreters
 Udførelse. Vi skulde ikke have sendt din Ven
 Kiøbmand Butler til at løskjøøbe Spanierne, der-
 som de ikke havde taget deres Tilflugt til ham,
 efterdi han var af eders Tienere og Kiøbmænd

og de (Spanierne, vidste nøie, i hvilken Anseelse Du staaer hos os, og at Du af os agtes høiere, end alle andre Kristne Sultaner. Vi have hiulpet ham efter hans Ønske, for at Du ei skulde faae at høre, at vi havde afflaaet hans Begiering, og ikke opfyldt ham hans Ønske. Saaledes have vi hiulpet og understøttet ham i hans Begiering dem angaaende, og alt dette have vi ikke giort, uden for din Skyld. En anden af de Kristne Nationer gjorde samme Begiæring, men vi affloge ham den; dersom Du begierer af os Kristne, som ere i vor Magt i Fangenskab, ville vi skænke Dig dem. Fra nu af i Fremtiden skulle Eders Kibsmænd allene befatte sig med deres Affærer og Handel, samt deres Kompagnies Midlers Forøggelse, og vi ville ikke bestiaef-tige dem med nogen anden Ting. Naar Du fremsætter for os Andragender af Vigtighed, da skal Konsul Denis Lucas være Mægler imellem os og imellem eder i de Sager. See vi have sendt til Dig Din Ven (Kaas) uden Ophold, efterat vi have tilstaaet ham hans Andragender. Den Undskyldning, hvormed Du har undskyldt Dig i Henseende til Ammunition*), have vi an-

*) Som for Spaniens Skyld ikke kunde leveres.

taget, og ere overbeviste om Rigtigheden af den Grund, som har hindret Dig, at Du intet har leveret. Vi ville ikke i en Sag, som denne, byde Dig noget, som kunde være Dig til Byrde, og ikke gjøre, uden det, som Du ønsker og billiger. Enhver Ting, Du begierer af os, tilstaaes. Efter Ordre er dette skrevet i Staden Fes, hvilken Gud bevare! den første Dag i den hellige Maaned Muharrem, Aar 1174 (=: den andent August 1760).

Kaas *) hjemkom lykkelig til Kiøbenhavn den 12te Oktober 1760. Ved denne Ambassade var medgaaet foruden de 20000 Rdlr. i Stedet for de forlangte Sabler og Geværer, og hvad Lømmet og Teltene til Keiseren kostede: 10600 Rdlr., saa at denne Reise i alt har kostet, uberegnet, hvad der gik til Orlogsskibets Udrustning o. s. v., næsten 50000 Rdlr.

Resten af Aaret 1760 hengik uden synderlig mærkelige Begivenheder. Keiseren var fortrydelig

*) Det var den sidste Reise, Kammerherre Kaas gjorde til Marokko. Om Kaas, hans Karakter, Expedition til Algier o. s. v., læses i: *Geheime Hof- und Stats-Geschichte des Königreichs Dänemark, von Marquis d'Yves*, S. 11, 12, 58-61, adskilligt, som formodentlig er usandsfærdigt.

over, at der kom saa faae Skibe, og at Handelen, Kompagniet drev, var saa ringe. Direktionen for Kompagniet søgte nemlig — det er dens egen Erklæring i en Generalforsamling af Kompagniets Interessenter — ifkun "at fortsætte Handelen saaledes, at den paa tre Aar fra første Mai 1759 af indgangne Soldforpagtning nogenledes kunde stoppes", men ei saaledes, at der kunde have været Udbytte tilovers. Dens Hiemed naaede den allerbedst i Aaret 1760: i det Aar havde Kompagniet sex Fragtskibe i Marokko, som alle retournerede til Marseille med gode Ladninger; desuden havde Direktionen fragtet Skibet de Jonge Jan, som gik med Ladning fra Hamborg til Salee, og igjen med Retourladning tilbage til Kiøbenhavn. Endelig afgik samme Aar Kompagniets Skib Kronprinds Kristian, men det opholdtes længe i Marokko, og kom først til Marseille 1761, hvorfra det igjen over Marokko retournerede til Kiøbenhavn i Mai 1762 og solgdes der ved Auktion for 2500 Rdlr., saasom det behøvede en større Istandsættelse, end tienligt fandtes. — Da Keiseren altsaa var bange for, at den Handel, Kompagniet drev, ei forslog til at betale Soldforpagtningssafgiften, vilde han have sine Penge forud betalte, for at være dem sikker, nemlig til første

Mai 1761: 100000 Piaſtre for de to første Toldforpagningsaar fra første Mai 1759 til 1ste Mai 1761, og de 10000 Dukater, han havde laant Butler, samt Obligationen paa 60000 Piaſtre, endskiøndt denne ikke ſkulde betales før Enden af det tredie Toldforpagningsaar (første Mai 1762)

I diſſe Ubehageligheder var Steffen Key, ſom vi i det foregaaende tilſtrækkelig have lært at kiende, for en ſtor Deel Aarsag. Han var nu kommen tilbage fra Frankerig, havde etableret ſig ſom Kiøbmand i Salee, og beſkyttedes meget af Keiſeren (dog allerede i Maret 1762 flyttede han fra Salee, og reiſte til Frankerig, for at underhandle om de Franſke Fangers Udløsning); men da Keiſerens meget formaaende Fætter Mulej Egris, ſamt den fra Kiøbenhavn tilbagekomne Tehami Ben Aly Meddun, en arekiær Mand, ſom nu ſtræbte at giengielde det gode, han havde nydt i Kiøbenhavn, talte til de Danſkes Fordeel, blev Keiſeren ſnart god igien, iſær da et af Kompagniets Skibe i Slutningen af Oktober Maaned foruden en god Ladning bragde nogle Marmorblokke, Keiſeren havde forlangt. Han afſtod fra de ubillige Fordringer, han havde giort, og erklærede ſig tilfreds, naar han næſte Foraar (1761) erholdt 100000 Piaſtre for de to første Forpagningsaar.

'ningsaar', og at han vel ønskede at blive betalt, men vilde dog ikke trænge saaledes paa, at det skulde foraarsage Kompagniet Bryderi. — I Maret 1760 sluttede England Fred med Keiseren, og sendte foruden mange kostbare Præsenter en heel Ladning Kanoner, Kugler, Ankere, Seil, Lougværk, kort: en anseelig Mængde Ammunition og Skibsmaterialier, Ting, som Keiseren gjorde usigelig meget af, og agtede høiere, end alle andre Præsenter *).

Da Justitsraad Lucas i Maret 1760 havde 1761 af sin særdeles Velynder Bernstorff begieret sin Kappel, og denne ønskede saasnart muligt at seie hans Onkel, udnævnedes strax i Foraaret Johan Frederik Barisien til hans Eftermand. Ham havde, da der ingen var, som fandtes skicket til Konsulatposten, Direktionen for Kompagniet og især Kammerherre Raas anbefalet; men dog skulde Lucas forblive i Marokko et heelt Aar efter den andens Ankomst, for at underrette ham om alle

*) Endnu er at mærke til Maret 1760, at Tirsdagen den 15de April om Aftenen imellem 9 og 10 opkom en stor Ildbrand i Børnehuset paa Kristianshavn, hvorved en stor Deel af Bygningen og en stor Qvantitet Marokkanse Uld blev bedærvet og lagt i Aske (Adressavisen for 1760, No. 31).

Posten. Baristen erholdt den sædvanlige Løn af 1500 Rdlr., og, da hans Formue ikkun var ringe, som Gratifikation, strax et tusinde Rdlr., samt efter Ansøgning Titel af Cancelliraad. Han førtes over til Marokko paa Fregaten Møen, ført af Kapitain Acheleye. Med denne Fregat sendte tillige Direktionen for Kompagniet en ny Faktor Karl Schüh, samt 100000 Piasire til Keiseren, hvilke Penge, da de ikke maatte udføres fra Cadix, indkøbtes i Amsterdam og indtoges i Fregaten under Texel. Efter en meget lykkelig Seilads paa sex Uger ankom Fregaten den siette Mai til Salee.

Førend Fregaten ankom, havde der tildraget sig i Marokko adskillige mærkelige Begivenheder. Keiseren havde strax i Begyndelsen af Aaret 1761 tilstaaet Forpagteren af Tetuans Havn, Jøden Ben Grimo, at udføre Vox fra Gammel, Salee, i hvilken Stad saavel som i Rabat eller Mysalee de Danske havde udelukkende Handel; og strax efter lod Keiseren i et Brev Lucas vide, at han havde tilladt Ben Grimo at udføre 200 Centner Vox, saasom denne havde lovet at udruste og forsyne med Ammunition et af hans Skibe; dersom de Danske vilde gjøre det samme, maatte Lucas tage Voxet fra ham. Den samme

Jøde fik ogsaa Lov til at købe alle Retourvarerne i Gammelsalee, med Udelukkelse af de Danske, eftersom Keiseren bestemte, at Floden, som skiller Gammel- og Nysalee fra hinanden, skulde nu være Grændsen for Kompagniets Handelsterritorium, hvorved dette mistede Provindsen Ben Hassan tilligemed Gammelsalee, som ligger Norden for Floden. Denne Provinds skulde nu høre til Tetuans Gebeet, og Jøden, som havde forpagtet Tetuans Havn, der handle udelukkende, imod at betale derfor en anseelig aarlig Sum. Saadanne aabenbare Forurettelser imod Kompagniet vare for en Deel at tilskrive Faktorernes skiødesløse og bedrageriske Opførsel, som havde ødelagt de Danstes Kredit og Agtelse. Især Butlers mangehaande Bedragerier havde voldt Kompagniet et ubodeligt Tab. Foruden den utiladelige Handel, han for egen Regning havde drevet, samt de mangfoldige andre Bedragerier, han ved Toldforpagtningen, Obligationen paa 60000 Piaastre og andre Leiligheder havde udøvet, i de mange Aar, Direktionen sov, opdagede Passavant desuden, at "ikke allene en Kapital paa 46000 Rdlr., som Kompagniet efter den senest erholdte Balance skulde have i Landet, var ved Butlers Bedrageri og Underfløb aldeles usik-

fer, men endog, at Kompagniet var sat i Gield, saavel hos Keiseren, som hos Kristne, Mauriske, og Jødiske Kjøbmænd endnu for 50000 Piastre". Butler tog ogsaa et Endeligt, som svarede til hans førte Liv, thi da han saae, at hans Bedragerier ved den redelige Passavants Undersøgelser vare opdagede, og han frygtede for at blive ført, som man havde i Sinde, til Kiøbenhavn, tog han i den sidste Halvdeel af Marts Maaned eller i den første Halvdeel af April Maaned 1761 Livet af sig selv, og friede sig saaledes fra videre Regnskabs Afslæggelse her paa Jorden. I Betragtning af det store Tab, Kompagniet ved ham havde lidt, og den Fare, der kunde opstaae for Nationens Seilads, dersom Freden, som paa det næieste var forbunden med Handelens Fortsættelse, brødes, skænkede Kongen Kompagniet den Sum 150000 Rdlr.

En anden for Følgernes Skyld sær vigtig Begivenhed, som indtraf før Kapitain Acheleyes Ankomst, var denne: Spanierne havde strax efter Kaas's Afreise fra Marokko Aar 1760 opbragt et Dansk Skib, som var fragtet af tre Marokkanske Kjøbmænd, for at gaae fra Tetuan med Bygningstømmer til Algier. Maurerne havde de frigivet, men to Negere, som ogsaa

vare ombord paa Skibet, beholdt de, saasom disse omvendte sig til Kristendommen, og konfirterte hele Ladningen. Konsul Lucas var bange for Følgerne af denne Sag, og begav sig derfor den 18de Marts 1761 paa Reisen til Marokko til Keiseren, men var ikke kommen længere bort, end tre Dages Reise, sørend han mødte et Sendebud fra Keiseren, som havde de tre frigitte Maurer med sig, og bragte et Brev fra Keiseren til Lucas, hvilket ei maatte leveres ham, uden i Nærværelse af Byen Salees Embedsmænd. Konsulen maatte derfor reise med tilbage til Salee, hvor Brevet forelæstes, i hvilket han befaledes at erstatte Maurerne deres Tab; dertil svarede han, at han ikke uden sin Konges Ordre kunde forpligte sig til noget, og i øvrigt var paa Reisen til Marokko, hvor han selv vilde svare Keiseren. Efter lang Allarm og Trætte, da Maurerne vilde nøde ham til at betale, blev det ved dette Svar. Han begav sig atter paa Veien til Marokko, hvor han ankom den 15de April, og fik strax, da han lod Keiseren vide, at hans Penge om føie Tid vilde komme, Audients Dagen efter, og modtoges naadig: Lucas undskyldte sig, at han ei uden Ordre fra sin Regiering kunde erstatte Maurerne det Tab, de havde lidt

under Dansk Flag. Keiseren fandt sig deri, og sagde, at han selv vilde give dem Penge til Underholdning: Jøden Ben Grimo vilde han ikke sende tilbage i sit gamle Distrikt, efterdi han gav ham Ammunition i Natura; men Indførsel af Retourvarer lovede han ei at ville tillade andre, end de Danske, saavel i Gammel- som Nysalee, og udstødte i den Henseende to Befalinger til Stads guvernørerne.

Den flette Mai ankom, som sagt, Kapitain Mcheleye. Barison fik sin Bopæl hos Lucas i Konsulathuset. Den medbragte Faktor Schüss kom i Butlers Sted som Faktor i Saffy. Keiseren blev meget fornøiet over, at Pengene vare ankomne, og sendte Samuel Sumbel, som først var kommen i Raade hos ham igien, for mundtlig at forsikre Konsulen om hans Velbehag. Da Butlers, Walthers og Betts, de forrige Faktoreres Papirer og Handelsbøger skulde hiemsendes med Fregaten, varede det en Tid, inden den kunde blive færdig til at affeile, og maatte imidlertid, da den ei kunde ligge for Anker paa Saffys Rede, søge Cadix, indtil den endelig den 16de Juni med alle Papirerne ombord afgik fra Salee, og ankom den 27de Juli paa Kiøbenhavns Rede, efter en meget lykkelig

Seilads, og uden at have mistet en eneste Mand *).

Efter Fregatens Afreise og hele Aaret igiennem viste Keiseren sig meget gunstig imod de Danske, og gav Konsulen mange Prober paa sin Tilfredshed, i Betragtning af, at han havde faaet Forpagtningsafgiften for de to Aar saar nøiagtig betalt. Han havde i alt tretten Kapere i Søen, som opbragde mange Skibe, men det Danske Flag respekteredes. De tre Mauriske Kjøbmænd, som havde mistet deres Effekter paa det af Spanierne tagne Danske Skib, tillod Keiseren at reise til Kiøbenhavn, for der at søge om nogen Erstatning for deres lidte Tab; de afreiste i August Maaned. Ben Aly Meddun sendtes nu af Keiseren, som Gesandt til Konstantinopel; hvorfore denne bad Lucas om et Kreditbrev for ham paa den Danske Gesandt i Konstantinopel Conferentsraad Gähler, hvilket Konsulen udfædte.

*) Det modsatte var Tilfældet med samme Fregat Aaret før, da den under Kapitain Meiers Kommando var i Vestindien, paa hvilken Reise næsten hele Besætningen uddøde, saa at der neppe var saamange tilbage, at de kunde regiere Skibet. (Mundtlig Beretning af Kommandørkapitain G. Smith, som var med Ucheleye i Marokko).

Et sandt Tab leed imidlertid dog Kompagniet i denne sidste Halvdeel af Aaret 1761, som ellers var heldig for det: den redelige indsigtsfulde og virksomme Kiøbmand Passavant døde den anden Oktober 1761, efter otte Dages Sygdom af Steen, hvormed han i mange Aar havde været plaget, hvortil slog sig en hidsig Feber. Ved hans Død afbrødes Undersøgelserne over Kompagniets Status og Faktorernes Opførsel. Passavants Søn, som var fulgt med Faderen til Marokko, forfattede strax tilligemed Faktor Schüz Lister saavel over Kompagniets, som over afgangne Butlers Effekter, og tog Faderens Papirer i Forvaring; med disse ankom han paa Kompagniets Skib Kronprinds Kristian i Mai 1762 til Kiøbenhavn.

I Oktober Maaned reiste Lucas med sin beskikkede Eftermand Cancelliraad Barisien til Mequines, hvor Keiseren da opholdt sig. De modtoges med megen Udmærkelse; Keiseren syntes vel fornøiet med Barisien, som Lucas præsenterede. Da Passavants Død havde afbrudt Undersøgelserne over Kompagniets Credit og Debet, tillod Keiseren, at alle Liquidationsagerne udfattes, indtil Kompagniets Direktion sendte en anden til at fortsætte dem: Keiseren gjorde alt

sit til at Kompagniet skulde beholde Solden i For-
 pagtning, og bortviste alle fremmede Handlende
 fra Salee; men næste Foraar (1762) ventede han
 at faae de 50000 Piastre for Aaret 1761, og de
 60000 Piastre, for hvilke Butler havde udstedt
 Obligation, samt de 10000 Dufater, han havde
 laant Butler; og da vilde han, naar disse Penge
 kom, giøre en Generalafregning med Kompag-
 niet, og fradrage de Penge, som han var det
 skyldig: Han bad Lucas bestille sig i Kiøbenhavn
 hundrede Kobberhaner til hans Fontainer efter
 en medgivet Model, samt et godt Barometer,
 hvorimod han forærede Kompagniet 40 Piber god
 Portugisisk Wiin, som oplagdes i det Danske
 Magazin i Caffy. Endelig beklagede Keiseren
 Passavants Død, men kaldte Butler en ertindig
 Vdeland, og gav at forstaae, at han af Fortviv-
 lelse havde taget Livet af sig selv. At Keiseren
 overalt længe havde været vidende om Faktor-
 nes Bedragerier, og indseet, at deres skodes-
 løse og uredelige Opførsel var den fornemste År-
 sag i, at Kompagniet ingen ret Fremgang kunde
 faae, (men dog paa den anden Side skaffede ham
 selv undertiden f. Ex. ved Toldforpagtningen af
 femte November 1759, betydelig Fordeel), frem-
 lyser af mange af hans Breve til Frederik 5,

især af eet, dateret 15de] Januar 1761, altsaa skrevet efter Passavants Ankomst, i hvilket han tager Bladet fra Munden, og siger reent ud sin Mening. Dette interessante Brev *) lyder saaledes:

I den forbarmende, barmhiertige Guds Navn!
Der er ikke Magt, ikke Styrke, uden hos
Gud, den høie, den store!

Til Frederik den femte, Danmarks Schaghi-
jah **). Fred over den, som følger Styrelsen
(o: bekiender sig til den Muhammedanske Reli-
gion)! Derefter: Bisselig vor Tiener Alhadsch
Altehami Meddun, som vi havde sendt til Dig,
som Ambassador, har berettet, hvilken Erbs-
dighed, Du har viist vor Majestet, og hvorledes
Du har ladet Dig være angelegne vore høie og
uroffelige Befalinger om det, som er nødven-
digt, eftersom vi stipulere det med Dig. Du er
den første af de Kristne Sultaner, som vi have
giort Fred med. Du har forekommet de andre i at

*) Det sendtes, indlagt i en Sølvkapsel, og er, ligesom det forrige af 1760, skrevet paa stort, tykt, og med brede forgyldte Biraier prydet Papiir.

**) طغية. Ordet betyder: Tyrann, Despot, Usurpator, og er den sædvanlige Titel, de Marokkanfske Fyrster give de Kristne Regenter.

søge vor Gunst, og derfor tilkommer Dig Ret-
 tigheder (fremfor dem); Formanden har sædvan-
 lig Forrang for den, som gaaer bag efter (eller:
 den forbigaaede). Du staaer hos os i en An-
 seelse, som affondrer Dig fra dem: iligemaade
 eders Kjøbmænd, som i vore lyksalige Lande have
 Fortrinnet for alle de andre Kjøbmænd. Vi have
 ladet dem nærme sig til os, og gjort dem Livet
 behageligt. Vi have givet dem vore Penge
 (Eiendomme), for at deres Gevinst kunde forme-
 res, og deres Fordeel lade sig tilsyne iblandt
 Kjøbmændene. Vi have givet dem Herredøm-
 met over Havnene Saffy og Salee, hvilke ere
 tvende af vore udvalgte Havne. Vi have anvist
 dem disse, efterat andre havde ansøgt os om dem,
 hvilke vi afsløge deres Begiering. Saadan
 Gunst have vi ikke vist dem, uden for din Skyld,
 og dersom vi fandt Anledning dertil, skulde vi
 give dem Herredømmet over alle vore Havne, og
 de skulle udelukkende benytte sig af dem, for at
 deres Handel kunde fremmes i vort Land, og
 deres Kompagni samle Kræfter. Men det lader
 sig tilsyne for os, at der er Feil ved eders Kjøb-
 mænd, som ere hos os. Vi bør underrette Dig
 om deres Forfatning, for at Du kan have Nie
 med dem, thi de vandre ikke Kjøbmændenes Bei-

men have beskæftiget sig med at forøde Kompagniets Penge. Vi havde ingen Kundskab om deres Forsatning før Røsbmand Passavants Ankomst, som var kommen med Raas. Han har undersøgt Kompagniets Formue, og fundet, at de have forødt endeel deraf. Han fordrede af dem, at de med ham skulde opgiøre Regningerne, men det affloge de aldeles. Han lod os vide, hvorledes de havde handlet; denne deres Opførsel behager os ikke, efterdi det er Røsbmændenes Sag at blive ved deres Handel, og ei befatte sig med Ran og ulovlig Binding. Du seer let, at Du maa vælge forstandige Røsbmænd, som med Flid lægge sig efter Affærerne i vort Land, som sandelig er godt, lovet være Gud! De Varer, som føres derfra til eders Land, ere meget godt Røsb; derimod ere de Varer, som føres fra eders Land til vort, overordentlig dyre, og vorde strax solgte. Naar Røsbmanden var forstandig og passede paa Handelen, maatte han vinde paa vore og eders Varer, og Profiten af vort Land skulde ikke tabes. Naar eders Røsbmænd undskyldte sig for Kompagniets Direktører med, at Affærerne her ere faae, da lyve de i deres Undskyldning, efterdi eders Lands Varer søges for-

giæves hos os (3: ere udsolgte), og der af dem ikke findes, uden en ringe Qvantitet i St. Cruz, over hvilke Hænderne sammentrykkes (3: som rives bort), og sælges til den høieste Priis. Det er ikkun lidet, eders Kiøbmænd have vundet ved Handelen, efterdi de have bestjæftiget sig med uvedkommende Ting, og ladet Handelen ligge. De kunne hertil ikke give andet Svar, end den Undskyldning, som de alt have brugt, nemlig, at Affærerne her i vort Land ere ikkun ringe; men dette sige de, for at skiule deres Ran for Kompagniets Direktører. Denne Kiøbmand Passavant forekommer os at være en forstandig Mand; send slige Kiøbmænd herhen, som ville passe paa Kompagniets Midler, at ikke noget skal forødes; efterdi eders Midler i vort Land ere i vort Bærge, og vore i eders Land ere i Dit Bærge, som Brug er i Fred. Konsulen, din Ven Denis Lucas er en forstandig og særmt Mand. Vi faae ikke let hans Mage. Eders Kiøbmænds Forsatning behager ham ikke; men hvor han ikke er udtryffeligg nødt til at tale om Handelsfagerne, tier han stille, ei heller skriver han noget til os derom. Overbringeren af vort Brev er den vel-

fornehmme Bibo *), Gartner, hvem vi have besluttet at sende til Dig, og have medgivet hans dette Brev, som han skal overlevere til Dig selv uden nogen Mellemmand, ei heller skal han lade nogen læse det, uden Dig **). Naar han kommer til Dig, svar os da paa alt, hvad vi have skrevet til Dig, og send os Svaret uden Op- hold. Efter Ordre skrevet den 9de i Maanedeti, den anden Dschamadi, Aar 1174.

Da Forpagtningen af Tolden i Salee og Saffy var udløben den første Mai 1762, belavede Direktionen for Kompagniet sig paa at forpagte den paa ny i tre Aar, saasom den troede, at om den lod Tolden gaae fra sig, vilde det give Anledning til mange Skikaner og større Paalæg af Keiseren. Den bad derfor Bernstorff udvirke, at Kongen for de tre tilkommende Aar vilde paatage sig samme Forpligtelse, som for de første tre Aar, nemlig at betale det Tab, Kompagniet muligens kunde lide ved Forpagtningen, hvilket dog ikke formodedes at ville blive af Betydenhed,

*) Gartner Bibum, som havde været sendt til Keiseren, for at anlægge hans Hauger.

***) Keiseren seer man, har været bange for, at Ministrene holdt med Faktorerne, eller i al Fald ikke undersøgte Sagen nøiagtigen.

naar man skulde slutte fra de to forløbne Aar (1ste Mai 1759 til 1ste Mai 1761), i hvilke Tabet havde været ubetydeligt. Denne Begiaring tilstodes: under 28de Oktober 1761 meldte Overhofmarskalken Grev Moltke Bernstorff, at Kongen bevilgede, at Kompagniet tog Solden af Caffy og Salee i Forpagtning i nye tre Aar, og at der af Kongens Kasse skulde blive godtgiort, hvad det muligen derved kunde tabe. — Konsul Lucas beordredes altsaa at afslutte med Keiseren, naar Tiden kom, en ny Forpagtningskontrakt, og tillige gaves ham endeel Forholdsregler, som han ved den Underhandling skulde følge. Vi skulle siden see, hvorledes Omstændighederne gjorde, at hverken Ordren eller de givne Forholdsregler kunde følges.

Omtrent paa samme Tid (altsaa mod Enden af Aaret 1761) erholdt Interessenterne i den første Expedition til Marokko under Oberstlieutenant Longueville Erstatning for det derved lidte Tab. Toget havde i det hele kostet 137112 Rdlr. 1 Mk. 12 S., og var blevet fordeelt imellem Interessenterne paa følgende Maade:

Kongen	20000 Rd.
Bernstorff	10000 —
Adam Moltke	10000 —

Afdøde Grev Lerche . . .	10000 Rbd.	
Geheimer. i Konseilet Dehn	4000 —	
Demercieres	5000 —	
Geheimeraad Juul	2000 —	
Geheimeraad Gram	2000 —	
Statsraad v. Hemmert	15000 —	
Justitsraad Bauer	12000 —	
Statsraad Fabritius	47112 —	1 Mk. 12 f.

tilsammen 137112 Rbd. 1 Mk. 12 f.

hvilken oprindelige Sum med Renter og Renters Rente indtil ellefte Oktober 1761 var med Fra- drag af hvad der i Aarene 1759 og 1760 var for- deelt paa Interessenterne steget til den Sum 168514 Rbd. 2 Mk. 7 f. Da Regjeringen alt- saa havde besluttet at erstatte Interessenterne det lidte Tab, saa, for at dette kunde skee paa den for Staten mindst byrdefulde Maade, besluttede man at lade den deeltage i et af de tre aabnede Laan, nemlig i det paa 500000 Rbd., som var aabnet i Geneve, og som paa 140000 Rbd. nær blev komplet, imedens de andre to i Amsterdam og Genua bleve aldeles ukomplette.

Endnu førend vi forlode Aaret 1761, maae vi berøre, hvorledes Handelen gik i det Aar: Kompagniets Skib Fridericus Quintus, som i

Aaret 1760 var kommet med Ladning fra Barba-
riet, gik igien i dette Aar derhen, derfra til Mar-
seille, og igien samme Aar til Marokko, hvorfra
det kom tilbage 1762. Desforuden havde Di-
rektionen fragtet tre Skibe, som gik fra Mar-
seille og Cadix til Afrika, og igien retournerede
til Marseille, samt endnu et Skib, som kom fra
Afrika til Marseille 1762.

Begyndelsen af Aaret 1762 tegnede godt.¹⁷⁶²
Keiseren var de Danske meget gunstig, og ønskede
intet heller, end at Kompagniet vilde beholde
Tolden i Forpagtning, men førend nogen Kon-
trakt derom sluttedes, vilde han have udbetalt
alt, hvad Kompagniet skyldte ham. Mulei Edris,
Keiserens Fætter og Yndling, var og de Danske
bevaagen; derimod viste Samuel Sumbel, Kei-
serens Favorit og Keys uforanderlige Ven, sig
meget fiendsk imod dem: Hans Ondskab fremstik-
ner et Brev, han den 7de Januar i Keiserens
Navn skrev til Bernstorf, og leverte til Konsulen,
hvori han fortæller, at en Portugisisk Kapitain,
som godvillig var kommen til Marokko, for at
blive Muselman, havde berettet Keiseren, at da
han var i Altona, havde han ofte seet udstædes
danske Søpasse til Hamborgske Skibe, som paa
den Maade seilede uhindrede af de Marokkanke

Korsfarer: derfor havde Keiseren befalet, at naar hans Korsfarer mødte et saadant Skib, skulde det ei allene priisdømmes, men Freden og være brudt. I samme Brev havde han Ordre af Keiseren at erindre om tre for sex Maaneder siden bestilte Rakkeloerne, hvoraf een skulde være af Sølv, een af Kobber og een af Jern, samt om hundrede Kobberhaner, som i Oktober Maaned 1761 vare bestilte hos Lucas.

Den 1ste Mai var Terminen for Soldforpagtningen udløben, men ingen Penge til at afgjøre Gielden med til Keiseren vare ankomne. Den 27de Mai ankrede paa Salees Rede Kommandørkapitain Hogland, som med et Krigsskib havde gjort et Krydstog i Middelhavet, og nu paa Hjemreisen var kommen til Salee, for efter Ordre at afhente Justitsraad Lucas og Familie, og føre dem med sig til Kiøbenhavn; men af denne Leilighed kunde Lucas ikke benytte sig, saasom han, for at kunne komme derfra, maatte have et Brev fra Kongen til Keiseren, hvori han tilbagekaldtes, og Varisien indsattes som Konsul.

Først i Juli Maaned skrev Keiseren til Konsul Lucas, og forlangde et Kreditbrev paa 10000 Piastre for en Gesandt, han agtede at sende til

London. Herom skrev Lucas til den Danske Gesandt Grev Bothmar i London. Keiserens Gesandt afreiste i September 1762. Den 6te Juli ankom til Salee Skibet, Prinds Frederik, Kaptein Høsch af Altona, fragtet for Kompagniets Regning, for at gaae med en Ladning Uld og Vox til Marseille. Det kom fra Cadix og medbragde 25600 Piastre, thi flere tillodes ikke at udføres. Da Keiseren herom var bleven underrettet, befalede han Konsulen at holde disse Penge hos sig, indtil de andre kom; desuden forlangde han en Fortegnelse over de Varer, Skibet medbragde, med vedtagne Priser, for at han kunde vælge af dem, hvad han lystede. Han agtede nemlig, da han mistvøblede om at faae de Penge, som skyldtes ham, at gjøre sig selv betalt, en Maade, han i slige Tilfælde var vant til at bruge; men lykkeligviis havde Skibet ingen Ladning inde. I øvrigt holdt han det for en afgjort Sag, at Kompagniet vilde forpagte Tolden paa ny, og lod derfor Faktorerne i Saffy og Salee oppebære Tolden paa samme Maade, som før den første Mai, til hvilken Tid Forpagtningen var udløben; Faktorerne paa deres Side modtog og optegnede efter første Mai alle Toldintra-derne i Vidners Overværelse, for at kunne give

dem til Keiseren, i Tilfælde ingen ny Forpagt-
ningskontrakt sluttedes; denne Forsigtighed
brugde man Sommeren igiennem, men den nyt-
tede til intet, thi da Oktober Maaned kom, og
Keiseren saae, at ingen flere Skibe sendtes af
Kompagniet det Aar, og altsaa ingen Penge kom,
förgik al Laalmodighed ham. Han skrev den niende
Oktober til Lucas et Brev fuldt af Trudsler og
Grovheder, og gav ham to Maaneders Opsæt-
telse, men naar de vare udløbne, vilde han have
tusinde Piastre for hver Maaned, at Pengene ude-
bleve. Desuden sendte han Sumbel til Salee,
for at sige Lucas nogle haarde Ord, og befale,
at Faktorerne skulde modtage Solden som sæd-
vanlig, efterdi begge Havnene stode for de Dan-
skes Regning, indtil alle Pengene, som skyldtes,
vare betalte. Samme Ordre sendtes til Faktor
Schüz i Saffy. Keiseren var vred, fordi Kom-
pagniet handlede saa lidet, og ei forsynede Hav-
nene med flere og bedre Varer. Heri havde han
Ret: siden første Mai 1762 vare kun faae eller
ingen Varer ankomne, og i det hele ikkun
fire Skibe af middelmaadig Størrelse*); uagtet

*) Et Skib fragtedes nemlig fra Marseille to Gange,
og et fra Cadix eengang til Salee, som igjen retour-
nerte til Marseille med Ladninger. Desforuden ind-

det alleneſte ved tilſtrækkelig og betids Indførelſe af ſøgte Varer og ved hyppig Udførsel af Retourvarer var muligt for Kompagniet at fortiene den ſvære Sold. Men ei allene ankom der kun faae Varer, men diſſe faae ankom ſædvanlig ikke, førend de fremmede Kiøbmænd i Caffy alt havde ſolgt deres med ſtor Profit; derfor var det ſvært for Faktorerne at bringe deres Retourladninger tilveie; i Stedet for, at derſom engang Kompagniet vilde handle for Alvor, kunde det let trække al Handelen til ſig, da de andre Kiøbmænd næſten ingen Forretninger gjorde. Keiſeren ſaa alſaa tydelig, at en ſlig Handel aldrig vilde være tilſtrækkelig til Soldforpagtningens Betaling, og var bange for, at han ei fik ſine Penge. Derfor var han ſaa beſtemt paa at ville giøre endelig Afregning, og have alt, hvad Kompagniet ſkyldte ham, betalt, førend han indlod ſig videre med

tog endnu et Skib en Ladning i Caffy af 50000 Rdlr. Wærdi, men ved Indſeilingen til Marſeille forliſte Skibet, og endſkiøndt noget af Ladningen biergedes, beløb dog Tabet ſig til henimod 40000 Rdlr. efterſom Kompagniet i Generalforſamling 1758 havde beſluttet, at Varerne ei ſkulde affureres. Hvorledes det gif Skibene Veſuvius og Fridericus Quintus, ſom ogſaa i dette Aar ſendtes til Marokko, ſkulle vi ſee nedenfor.

det. Sumbel udrettede sit Erinde at sige Konsulen Grovheder meget usiagtig, ja sagde endog flere, end han skulde. Marsagen til sin Brede sagde han reent ud: baade Lühau og Kaas havde nemlig lovet ham en god Gratifikation, men endnu havde han intet faaet. Da Keiseren brugde ham i de Danstes Sager, og han var et snu og ondskabsfuldt Menneske, var det farligt at have ham til Fiende, og den eneste Maade at erhverve hans Venskab paa var den, at betale ham godt, thi han solgde sig hvergang til den Høistbydende.

Disse Ubehageligheder frembragde det Rygte i Marokko, som siden udsprede sig til Middelhavets Havne, at Keiseren havde brudt Freden med de Danske, hvoraf fulgde, at ingen vilde fragte Danske Skibe, indtil der strax efter erfaredes, at Rygtet var falsk. Men omendskiøndt Freden ikke brødes, vare Følgerne af Pengenes Udeblivelse dog i alle Tilfælde betydelige: Kompagniets Kredit var for Djebliket tabt, Konsulen satte man ingen Tillid til mere, han havde mistet al sin Autoritet, og med ham Nationen sin Anseelse: desuden forarsagede Sumbels Senselse Konsulen mange Udgifter til Socra eller Presenter.

Tvende Tildragelser indtraf omtrent paa
 samme Tid, nemlig i Oktober Maaned 1762,
 hvilke til enhver anden Tid vilde have havt me-
 gen Indflydelse paa Keiserens Stemning for
 Kompagniet, men nu, da han mistvilede om
 at faae de Penge, som skyldtes ham, ikkun siden:
 De tre Marokkaniske Kjøbmænd, som havde frag-
 tet et Dansk Skib, der opbragdes af Spanierne,
 vare nu komne tilbage fra Kjøbenhavn, hvorhen
 de reiste i August Maaned 1761, og vare
 meget glade over den gode Behandling, de der
 havde nydt, og den rigelige Erstatning, samt de
 Foræringer, de havde faaet: ligeledes ankom
 Keiserens Gesandt til Porten paa et Dansk Skib
 fra Constantinopel, og berettede Keiseren selv,
 hvor megen Artighed der var viist ham af den
 Danske Gesandt Konferentsraad Gähler, af, hvem
 han desuden havde faaet 10000 Piastre i Følge
 det af Konsul Lucas udstædte Kreditbrev.

Saaledes gik dette Aar tilende. Sommeren
 var gaaet unyttet hen; næsten ingen Varer vare
 ankomne, og Tolden havde hartad intet indbragt.
 Keiseren stræbte saa godt, hans Pengelyst tillod
 ham det, at væbne sig med Taalmodighed, for-
 saavidt han ikke ligefrem krævede Pengene, idet
 han vel vidste, at ingen Skibe kom før Foraaret;

men søgde derimod efter hans sædvanlige Maade at gjøre sig selv betalt, ved idelig at udstøde Penge- og Bæeanviisninger paa Faktorerne. Det bedste var, at alle Korsfarerne vare løbne i Havn i November Maaned, og ikke løb ud før Foraaret, saa at der for dem intet var at frygte Vinteren over.

Hvad Aarsagen var til Direktionens ubegribelige Seendragtighed, hvorfor den ikke sendte Pengene, — thi denne Gang havde dog dens Rølen en ret antagelig Grund — lære vi af et Brev fra den til Bernstorff, dateret ellefte November 1762: "Et Dansk Skib fragtedes i Cadix, med hvilket man vilde sende Pengene til Marokko, men der tillodes ikke at udføres mere, end 25600 Piaastre, som ankom til Salee den siette Juli; derfor fragtedes Skibet Vesuvius, for at gaae til Amsterdam, og der indtage Cargaison. Man besørgede 39400 Piaastre indkøbte i Amsterdam. Skibet expedertes fra Kiøbenhavn i Mai, men kom formedelsf Modvind ikke til Amsterdam før sidst i Juli. Noget efter indløb det Nygte over Amsterdam og Lissabon, at Keiseren havde brudt Freden med Danmark; dette Nygte bestemte Direktionen til at standse det fragtede Skib Vesuvius's, ligesom og Kompagniets eget Skib

Fridericus Quintus's Expedition, indtil nærmere Bished beholdtes. Da Rygtet bortfaldt, beordredes Skibenes Udrustning, men da man havde ventet Vesuvius's Afseiling fra Amsterdam, indberettedes der, at Afseilingen Lid efter anden ved Skipperens flette Opførsel var forhalet, og endelig indtraf det Uheld, at Skibet ved Texel kom paa Grund og blev læt; til Lykke vare Piastrerne ikke komne ombord. Direktionen befalede derfor Kompagniets Kommissionær i London at indkøbe der 39400 Piastre, for af Skibet Fridericus Quintus, som er bestemt at anløbe Londons Revier, at indtages. Dette Skib er afgaaet fra Kiøbenhavn sidst i Oktober Maa- ned, og Efterretning om Aarsagen til det store Ophold med Pengenes Afsendelse, og at de nu snart skulle komme, er sendt til Konsulen i Salee. Foruden de 39400 og forhen sendte 25600 Piastre, i alt 65000, hvortil kommer de 10000 Piastre, som ere betalte til Keiserens Ambassadør i London, har Direktionen end videre anvist Faktorerne Kredit i Marseille paa 20000 Piastre, om de nødvendig skulle behøves, for at komme til Afregning med Keiseren".

Med disse Grunde, som Direktionen her ^{1763.} anfører, hvorfor Pengene ei i rette Tid ankom

til Marokko, var imidlertid Bernstorff ikke tilfreds: det sees tydelig af et Brev til ham fra Direktørerne, dateret 25de Februar 1763, hvori disse bede Bernstorff undskyldte, om de have begaaet nogle Feil i Bestyrelsen af den Affære med Pengenes Sendelse, "da de i saa mange Aar have nu været beskæftigede med det saa besværlige Arbeide at bestyre Kompagniets Handel, hvilket Arbeide blot patriotisk Jver har gjort dem udholdeligt, endskjøndt de have seet, at denne Handel var til ingen Baade for Kompagniet*) og kunde end nogen Fordeel opnaaes, kunde den dog aldrig veie op mod de Verationer, som Keiseren idelig paaførte dem". Af samme Direktions Brev lære vi at kiende Kompagniets særgelige Forfatning. Vi ville høre Direktionens egne Ord: "Direktionen har ladet Bøgerne opgiøre indtil Udgangen af Aaret 1762, hvoraf sees, at om endog de i Barbariet udestaaende 115589 Rdlr. i Mk. 13ß. blive gode, og paa de i Marseille endnu usolgte Varer af Værdi

*) Disse deres Ord forklare tydeligen, hvorfor de vare lunkne og skisbesløse i Handelens Bestyrelse, og betragtede den som en Bisag.

136564 Rdlr. 5 Mk. 9ß. ikke for meget tabes, mangler der i Kompagniets staaende Fond af 250000 Rdlr., foruden de 150000 Rdlr., som Kongen for to Aar siden skænkede Kompagniet, en Sum af 86908 Rdlr. 2 Mk. 12 ß., som ere gangne forlorne, og i Tilfælde Keiseren vil have Soldforpagtningen for Aaret fra Mai 1762 til Mai 1763, saa gaae endnu dertil saa godt, som forlorne (efterdi der i Aaret 1762 næsten intet handlede, og ikke megen Sold indkom af fremmede Skibe) 50000 Piastre. Om Handelen under saadanne Omstændigheder længer kan drives af Kompagniet, bede vi Deres Excellence overveie, især da nu ved den almindelige Fred" (imellem Frankrige, Spanien og England, som sluttedes den femte Novbr. 1762) "alle andre Nationer ville gjøre Kompagniet den stridig". Endelig lægge de til: "vi haabe, at Skibet Fredericus Quintus, som i England har indtaget Piastre, nu er paa Reisen til Barbariet, eller endog alt ankommen der. I Amsterdam ere desuden to Skibe i Ladning, som næste Maaned" (Marts 1763) "derfra afgaae. Naar vi ikke vil forstørre Risqven, maa det i dette Aar (1763) ogsaa blive stille med Kompagniets Handel, efterdi

dets Fonds ved disse Expeditioner er stærkt medtagne" *).

Dette var just ingen trøstelig Tale at høre for Bernstorff, for ham, som havde været een af de vigtigste og meest virkende Drivesiedre til Kompagniets Stiftelse, og havde gjort saa overordentlig meget for dets Vedligeholdelse. I hans Breve til Lucas mærker man tydelig, hvormeget Kompagniets slette Forfatning har smertet ham, og hvor misfornøiet han var med Direktionen, og dens Bestyrelse af Handelen. Han skriver **) i et Brev til Lucas, dateret første Marts 1763: "Jeg vil hverken anklage, eller forsvare Direktionen og dens Medsurer, men havde ønsket, at den kunde have betalt sin Skyld i rette Tid, og forøget Kompagniets Handel, istedet for at formindste den. Da

*) I Kassen havde Direktionen den 31te Decbr. 1762 ikke mere, end 808 Rdlr. 4 Mk.

**) Ved denne Leilighed kan bemærkes: at han skrev alle sine Breve sædvanlig paa tydsk, sieldnere paa fransk, og saae ikke gierne, at nogen skrev til ham paa Dansk; derfor finder jeg, at alle Konsulerne i Marokko i Kompagniets Tid skrev ham til paa tydsk, eller, som Lucas paa fransk, undtagen Ureboe, som skrev paa dansk. Bernstorff conciperede sædvanlig alle sine Breve selv; ikkun sielden finder jeg dem conciperede af Statsraad Wasserschlebe.

skulde Interessenterne have havt deres Fordeel, Keiseren være fornøiet og baade De og Jeg skaa-
 net for mange Ubehageligheder. De maae for-
 sikkre Keiseren, at Kongens Ministre ikke have
 nogen Deel i de Feil og Ubehageligheder, som
 ere indtrufne, men derimod gjøre sig Umage for
 at bringe de forfaldne Sager igien i Stand, og
 give Kompagniet Fasthed". Bernstorfs Misfor-
 nøielse med Direktionen seer man og af et andet
 Brev til Lucas, dateret 23de April 1763, af
 hvilket man tillige lærer: at Direktionen sam-
 menkaldte en Generalforsamling af Kompagniets
 Interessentere den 30te Marts 1763, i hvilken
 den bekiendtgjorde dem Kompagniets slette For-
 fatning, hvorefter Interessenterne toge den Be-
 slutning at antage en vis Rishmand Munch til
 herefter at ordne og bestyre Handelen. I dette
 Brev siger han: "Det Tab, som Direktionen for
 Kompagniet i Generalforsamlingen den 30te
 Marts bekiendtgjorde for Interessenterne, at
 Kompagniet havde lidt, har naturligtviis gjort et
 stærkt Indtryk paa disse. Man ventede aldrig,
 at det havde været saa stort. Interessenterne
 mærkede strax, at disse onde Hændelser havde
 bragt en vis Langueur ind i Handelen, som for-
 enet med den slette Forvaltning af endeel af Sak-

torerne og Uorden i deres Regninger og Ballancer, fordrede hurtig Hielp. Derfor billigede Interessenterne det, Direktionen foreslog, at give en eneste kyndig og redelig Handelsmand alle Kompagniets Affærer i Hænderne, som under Direktionens Veiledning kunde paatage sig Bestyrelsen af Expeditionerne, Korrespondencen og Bøgerne, kort sagt: ordne og bestyre Handelen. En saadan Mand troer man at have fundet i en vis Munch, som, efterat have været i flere Comptoirer i Marseille og Italienske Stæder, samt levet fem Aar i Constantinopel og forskiellige Havne i Levanten, har nyligen nedsat sig i Kiøbenhavn. Skulde denne Foranstaltning imod Formodning ikke hielpes, Uordenerne ikke derved afhielpes, og Krediten ikke hæves, da vil Kongen heller hæve Kompagniet, tilbagefalde Detroyen og det udelukkende Privilegium, som er givet det paa 40 Aar, og give Handelen paa Marokko fri for alle Undersaatter, end taale, at de Baand, som ere knyttede med Keiseren, skulde opløses. — Kongen vil aldrig lade Handelen paa Marokko i saadanne Hænder, som ei forstaae at vinde ved den".

Imidlertid var ved Begyndelsen af Aaret 1763 Konsulernes og Faktorernes Stilling lige-

faa mislig, og deres Forhold til Keiseren ligesaa spændt, som ved Enden af Aaret 1762, ja endog værre, efterdi, jo længere det varede, inden Pengene kom, desto utaalmodigere blev Keiseren, for hvem Penge var alt, og desto mere aftog hans Tillid til Kompagniet, som han troede, var ødelagt.

Den syvende Februar dræbtes i sit Huus Jøden Ben Grimo, som vi ovenfor have berettet, havde til de Danstes Skade af Keiseren faaet i Forpagtning Provindsen Ben-Hassan; dette Dødsfald havde den ubehagelige Følge, at et Korst Skib fra Bergen, som af nogle Kiøbmænd i Gibraltar var ladet med Uld og bestemt til Marseille, belagdes med Arrest, just da det vilde affeile, efterdi Maurerne troede, at Ben Grimo, som havde Kommissionen, og hvis Gods Keiseren agtede at bemægtige sig, var den egentlige Keder. Endelig lykkedes det Barisien at faae Skibet frigivet; det affeilede den 21de Marts til sit Bestemmelsessted.

Endelig ankom Kompagniets Skib Fridericus Quintus (Kapitain Kaarsgaard) den 22 Marts 1763 til Salee. Det var, som vi ovenfor have seet, afgaaet fra Kiøbenhavn sidst i Oktober 1762, men kom formedelst Modvind ikke til Lon-

dons Reede, førend i Januar 1763, hvor det
 atter opholdtes ved Frosten. Det bragde 39400
 Piastre, og desuden til Keiseren, et Barometer
 og hundrede Kobberhaner, som han havde bestilt,
 samt en Sølvthemaschine tilligemed et Antal Viel-
 fer; tillige fulgde med Skibet en ny Faktor, Jo-
 han Peter Schaltenbrandt, som i de Kongs Sted,
 der havde begiært sin Afsted, ansattes ved Comp-
 toiret i Salee, med den Forpligtelse tillige at
 fortsætte den afdøde Passavants Forretninger,
 og bringe Orden i Comptoirerne. Først den 30
 Marts tillod Barren at faae Pengene og den ny
 Faktor i Land, hvorpaa Skibet strax seilede med
 Ladningen til Saffy, hvorfra det skulde gaae med
 Retourladning til Marseille, og derfra igien over
 Salee og Saffy tilbage til Kiøbenhavn, men paa
 Hiemreisen strandede det i November Maaned
 1763 paa Kysten af Picardie, dog saaledes, at
 Mandskabet og Ladningen biergedes. — Saa-
 snart Skibet var ankommet, meldte Lucas og
 Barissen Keiseren dets Ankomst; i April Maaned
 reiste de begge til Marokko, hvor Keiseren den-
 gang residerede, og kom først tilbage derfra den
 22de Juni. Endnu førend de kom til Marokko,
 fik de at vide, at Keiseren, deels af Mistro til
 Kompagniet, deels ogsaa for at fremme sine Ind-

tægter, eftersom Havnen St. Cruz havde i Maret 1762 allene indbragt 60000 Piastre i Gold, selv vilde beholde sine Havne og ikke mere bortforpagte dem. Konsulerne modtoges med Kulde: Keiseren lod dem vide, at han var fortornet over Kompagniets Opførsel, og vilde nu gjøre fuldkommen Afregning, til hvilken Ende han sendte dem fem af sine Folk, iblandt dem Havnegouvernøren i Saffy og den franske Kiøbmand Killiet, begge de Danstes svorne Fiender. Da Keiseren i mange Aar havde erholdt Varer og Penge fra Faktorierne, var det høist nødvendigt at have Regningerne herpaa, for at kunne trække dem fra det, som skyldtes; men ingen af Faktorerne vare istand til at give dem fuldstændig, saasom den største Deel var fra de forrige Faktoreres Tid, og ved Direktionens og de forrige Faktoreres Forsømmelse ingen fuldstændig Afregning var giort med Keiseren, saalænge Kompagniet havde staaet. Under disse Omstændigheder kunde Lucas og Barisien ikke gjøre andet, end samle alle de Lapper af Regninger, som Comptoirerne havde leveret dem, uagtet de ei vidste, om nogle maaske alt vare afgiorte, og las disse danne en Generalregning, idet de vel vidste, at Keiseren ikke tog mere af den, end hvad han lystede. Killiet erklærede

i Keiserens Navn, at denne havde Ret til at tage Renter af de Summer, som ikke vare betalte i rette Tid, men at han ei vilde handle saa haardt imod Kompagniet, "naar han paa anden Maade fik omtrent Equivalent derfor", med andre Ord: naar han fik Lov til at stryge ud af Regningerne, hvad han vilde. Det gjorde han, og lod, for ydermere at bevise sin Ret dertil, forelægge Konsulerne et Gavebrev paa fransk og arabisk, efter hvilket Butler havde til Bederlag for Renterne af Soldforpagningsafgiften skænket Keiseren alt, hvad Comptoirerne havde forstrakt ham med af Varer og Penge indtil tiende Oktober 1760. Efterat endeel Poster vare blevne udstrøgne, og flere Uretfærdigheder begangne, som det ei nyttede Konsulerne at paatale, kom Afregningen istand, paa den Maade, at Keiseren fik endnu 63000 Piaastre tilgode hos Kompagniet. Konsulerne havde to Audientser hos Keiseren, men han var, eller lod, som han var, alt for beskæftiget til at høre dem. Ved den anden Audients, som han gav til Hest paa fri Mark udenfor Slottet, saasom han just skulde ride bort med sit Rydteri til Jes, for at gjøre et Tog imod Breberne, kunde de ei komme til at tale et Ord. — Det var i al Fald, omendstjændt med Tab, opnaaet, at

Direktionen for Kompagniet befriedes for Soldforpagtningen, ved hvilken Kompagniet havde tabt i alt 130000 Rdlr., og fik at vide, det den ei i mange Aar havde vidst, hvorledes Kompagniets Forsatning og Forhold til Keiseren var. Nu kunde Kompagniet atter drive Handelen paa den gamle Fod, dersom Faktorerne dertil havde havt Penge, men disse manglede i den Grad, at de neppe kunde betale Solden for de udgaaende Varer, og havde ingen Penge til at k sbe Retourladninger for, saa at f. Ex. Skibet Fridericus Quintus, som i September Maaned 1763 kom fra Marseille til Salee, maatte seile uden Ladning til Kiøbenhavn; paa den Maade skulde der ikke komme meget ud af Handelen. I alle Tilfælde vare de Danske altid i en kritisk Stilling, og deres Handel udsat for mange Farer og Tab, da de ikke, som Engl nderne, havde et Gibraltar i Nærheden at tye til, naar der opkom Uenighed med Keiseren, eller naar denne gjorde for store Fordringer: ei heller leverte de, som Hollænderne og de Svenske, med hvilke sidste Keiseren i dette Aar (1763) sluttede Fred, Ammunition, ikkun Penge og nogle Varer, men i de sidste tre Aar, siden Kaas var der 1760, intet af Betydning.

Skibet Vesuvius, hvis forsømmelige Skipper havde, som vi ovenfor have seet, forarsaget Kompagniet stort Tab, ankom, da man omsider satte en anden Skipper paa det, til Salee den første Juli 1763 med den Ladning, det skulde have bragt forrige Aar. Noget før, nemlig den syvende Juni, ankom Skibet Kronborg Slot med en Ladning fra Amsterdam til Salee, hvorfra det skulde gaae til Marseille, og derpaa over Salee og Saffy tilbage til Kiøbenhavn. Disse Skibes Ankomst gjorde, at Keiseren begyndte at faae gode Tanker om Kompagniet, som man i Marokko havde anseet for ødelagt; men et endnu langt større Indtryk gjorde Efterretningen om, at den Danske Regiering agtede at sende en Ambassadør paa et Krigsskib til Marokko, som skulde betale Keiseren reent ud.

Til at gjøre denne Reise udnævnedes Sockapitain Frederik Kristian Kaas, Fætter til Kammerherre Kaas, som saa ofte havde været sendt til Marokko. Hans Instrux er dateret 13de Juni 1763. I den befales han at stræbe at hæmme og afhielpe de mange Misbrug og Uordener, som ved Faktorernes Skibdesløshed og Uredelighed vare indsnegne i Kompagniets Affærer, ved hvilke ikke allene dettes Handel

og Søfart, men endog Nationens stod i Fare, befordre Kompagniets Kredit, samt i Almindelighed Nationens Ære: Liquidationen med Keiseren skulde han bringe istand, og erholde en Generalqvittering fra Keiseren: For at naae dette Reizens vigtigste Viemed medgaves ham 60000 Piaastre, som Kongen endnu forstrakte Kompagniet med, saasom Direktionen havde brugt alle sine Fonds til de tre sidste Expeditioner, og det efter Generalforsamlingens Bestemmelse af 30te Marts 1763 var den forbudt at optage eller negociere flere Penge: endelig skulde Kaas i alle Henseender følge Konsulernes Raad, og dersom de fandt det passende og nyttigt, skulde han selv reise til Keiseren med Kongens Brev til ham. Ved samme Leilighed indskræpedes Barisien, at have nøie Tilsyn med Faktorerne, og saasnart han mærkede den mindste Uorden, Forsømmelse eller Underfløb af dem, da strax at melde det. Disse Foranstaltninger meente Bernstorff skulde virke saaledes, at Kompagniet herefter kunde rolig uden videre umiddelbar Kongelig Hielp fortsætte sin Handel og opretholde sin Credit, men heri tog den store Mand, som det følgende vil vise, mærkelig Feil.

Kaas gik tilseils fra Kiøbenhavn paa Fre-
 gatten Havfruen den 21de Juni 1763, og ankom
 efter en lang og mœisommelig Reise den første
 September til Salee. Foruden de 60000 Piastre
 bragde han, som Present til Keiseren, Varer af
 Værdi omtrent et tusinde Rdlr. I Slutningen
 af September Maaned reiste Kaas, Lucas og
 Barisien til Fes, hvor Keiseren da opholdt sig.
 Kaas var saa lykkelig at erholde af Keiseren en
 Generalqvittering, uagtet der i den Sum, denne
 endnu skulde have, manglede 3000 Piastre,
 hvilke Barisien siden i December Maaned 1763
 betalte; desuden vilde Keiseren ikke lade gaae
 med i Regningen de 7600 Piastre for endeel
 Svenske Fanger, Butler havde paataget sig at
 løskøbe, hvilke Penge vare regnede med til den
 af Butler 1759 udstødte Obligation paa 60000
 Piastre (see Side 105), men bleve nogen Tid
 efter af den Svenske Konsul i Cadix Logier, da
 alle de i Marokko værende Svenske Slaver løs-
 købtes, umiddelbar til Keiseren betalte; men
 denne erklærede nu, at han ei kunde erindre
 dette, og forlangde desaaarsag et Beviis fra den
 svenske Konsul, for at de vare betalte. (Dette
 Beviis skaffedes i Maret 1764, men da Sum-
 men 7600 Piastre ei udtryffeligt var nævnt i det,

brugde Keiseren det til Paaskud, for at forlange et andet, saa at Enden blev den, at Kompagniet, som vi nærmere skulle see, maatte betale dem). Keiseren var meget fornøiet med de Falke, Kaas bragde; derimod med de øvrige Præsenter var han ei vel tilfreds, og to Kasser Thee, som han sagde, ikke var god, sendte han endog tilbage til Salee. Iøvrigt var han meget galant imod Kaas, og afskedigede Justitsraad Lucas paa den bedste Maade. Den anden November kom Kaas, Lucas og Barisien tilbage til Salee.

Faktorernes havde imidlertid opgiort deres Regninger, og hvad der endnu stod tilbage, kunde Direktionen selv afgjøre med Faktoren de Ron, som reiste til Kiøbenhavn med Kaas*). Den femtende November gik Kaas, Lucas og Faktoren de Ron ombord, og afseilede Dagen efter til Lissabon, hvor de ankom den anden December, og nødtes til at overvintre, saa at de ei kom til Kiøbenhavn før Foraaret 1764, da Lucas strax ansattes af Bernstorff, som Kommitteret i General-Lands-Oekonomi- og Kommers-Kollegium, og i Aaret 1765 tillige som femte

*) Denne Ambassade kostede (foruden hvad der gik til Fregattens Udrustning o. s. v.) til Præsenter og Reisesomkostninger omtrent 11000 Rdlr.

Meddirektør i Kompagniets Direktion, hvilken sidste Post han beholdt indtil Kompagniets Op-
 løsning. Kaas fik tilbage med sig fra Keiseren
 til Kong Frederik den femte et Brev, hvis Ind-
 hold gif ud paa, at Keiseren bad om, at et Dansk
 Skib maatte hente i Konstantinopel noget Skibs-
 tømmer og endeel Ammunition, som Porten
 havde foræret ham, da hans Gesandt var i Kon-
 stantinopel, og føre det til Marokko; end videre:
 at han maatte have nogle bedre Presenter. De
 Danske gav nemlig ikke saa mange eller saa kost-
 bare og udsøgte Presenter, som de andre Euro-
 pæiske Nationer, med hvilke Keiseren Tid efter
 anden sluttede Fred. Derfor blev han lunken
 imod sine ældste Venner, de Danske. Han vilde
 nu neppe modtage i Present simple Kjøbmands-
 varer, som Sukker, Thee, Klæde o. a. d., men
 ikkun kostbare Ting og Sieldenheder, eller bety-
 delige Pengesummer. Ingen havde i den Hen-
 seende fordærvet og forvendt ham mere, end den
 svenske Konsul Wulf, som ved Fredsslutningen
 med Marokko Aar 1763 øste Piastre ud med
 begge Hænder, og var derfor i stor Gunst hos
 Keiseren og hans Ministre. Desuden købte han
 Freden dyrt, og gav Keiseren meget mere for
 den, end de Danske, i det han forpligtede sig til

hvert tredie Aar at levere, foruden en stor Sum Piaſtre i Natura, en betydelig Mængde Skibs-materialier og Ammunitionsfager, af hvilke den første Transport ankom til Salee i September Maaned 1764 paa et Skib fra Stokholm.

Mod Enden af Aaret 1763 var de Danſkes Forfatning i Marokko ret god: Keiſeren var betalt: de nye Faktorer Schaltenbrandt og Schühvare ganske andre Folk, end de forrige, passede Handelen nøiagtig, og holdt ordentligt Regnekab: endog ſelve Direktionen for Kompagniet tog ſig nu alvorligere af Sagerne, og gjorde Anſtalter for, at Faktorerne forsynedes med Penge, hvilke havde manglet dem den første Part af Aaret. Da Direktionen havde bifaldet, at Kommiſſerne ved de to Faktorer i Saffy og Salee byttede Plads, ansattes den hidtilværende Kommiſ i Salee Ebbesen i ſamme Egenſkab ved Comptoiret i Saffy, og Kommiſſen i Saffy Georg Hoſt kom igien til Salee. Til denne Ombytning var Barriſten Marſag, eſterdi han med Rette anſaae det for nyttigt og vigtigt, at Konſulen havde en Mand hos ſig, ſom forſtod det Arabiſke Sprog, eſterdi, — ſom han ſkriver til Bernſtorf — ”man i Marokko er med Henſyn til Tolke i dobbelt Forlegenhed, idet man enten maa overlade ſig

til en Maurers farlige Discretion, eller til en uvidende, frygtfom, ofte forræderisk og af andre underkjøbt Jødes usikre Veiledning; derfor var det nyttigt, om der ved Konsulatet opdroges et ungt Menneske, som blev holdt, som enfant de langue*), og med Tiden kunde blive ansat, som ordentlig Konsulatsskriver, thi endstisndt det just ikke er raadeligt eller giørligt at bruge ved Audiēntser en Kristen til Tolk, saa er dog en saadan Person uundgaelig nødvendig, for at passe paa, om Jøden oversætter det, Konsulen siger, tro og nøiagtigen paa Arabisk, og for at læse de Breve, som Konsulen faaer eller maa skrive til Keiseren: tillige og for at underrette den nyankomne Konsul om Ceremonierne, som skulle iagttages, om dem, som skulle have Presenter, og ere Tolk af Indflydelse o. s. v. endelig, for at besørge Konsulatsforretningerne, om Konsulen blev syg eller døde**). En saadan Mand havde Barissen fun-

*) Den Indretning have de Francke brugt, saavel i Barbariet, som i Konstantinopel og Levanten, og den kan de for en Deel takke for den Ansæelse og Indflydelse, de altid have havt paa disse Steder.

***) Skulde der ikke være noget i dette anførte, som for-
tiente endnu i vore Tider at tages til Eftertanke?
Mon og hvorvidt passe de ved de Danske Konsulater
i Barbariet siden ansatte Konsulatssekretærer til denne,
her givne, Beskrivelse?

det i Høst; han var — det er Barisiens Ord til Bernstorff — ”en uheldig Literatus*), som under sit Ophold, som Kommiss, i Marokko, har lagt sig efter det Arabiske Sprog med saadant Held, at han ikke allene kan læse og skrive det, men og temmelig tale det**). Han har megen Lyst til at blive Konsulatssekretær, men med spe succedendi, som Konsul, da han, som rimeligt er, maa sørge for Fremtiden, er over tredive Aar gammel, og kan haabe, hvis han vedbliver at være Kommiss, at blive Faktor”. Barisien tog altsaa Høst i sit Huus, for at han kunde gaae ham tilhaande, som Oversætter og Tolk, men ikke destomindre vedblev han sine Forretninger, som Kommiss ved Faktoret i Salee. At Høst i sin nye Bestilling gjorde mange vigtige Tjenester, skulde vi i det følgende see.

Begyndelsen af Aaret 1764 tegnede ikke 1764. godt for Kompagniets Handel. Af de Penge, Direktionen mod Enden af Aaret 1763 havde

*) Heri ligner en stor Deel af hans Efterfølgere, de senere ansatte Konsulatssekretærer, ham.

***) Hvormange af hans Efterfølgere ligne ham heri? Skulde der ikke have været de iblandt dem, som ei engang ret forstode at skrive et fransk, spansk eller italiensk Brev?

skiffet Faktorerne, var der i Marts Maaned
 1764, saasom endeel vare anvendte til at betale
 gammel Gield, ikkun 8000 Marokkanſke Dukater
 tilbage, hvilke neppe ſtraakte til to maadelige
 Skibsladninger, og uden rede Penge kunde ingen
 Marokkanſke Varer indkøibes, ſaasom Mauren,
 der fra Landet bragde ſine Varer ind til Kiøbman-
 den, vilde have Penge, ſaa at Luſthandel ikke
 fandt Sted. End videre var Ulden, den vigtigſte
 Udførselsartikel, meget dyr: i Saffy koſtede Cent-
 neret 27 Mk. og i Salee 30 Mk.; derfor maatte
 Faktorerne lægge ſig efter andre Retourvarer, der
 af deres Formænd vare forſømte, ſom: Olie og
 tørrede Dyrhuder, og inidlertid ſee paa, at de
 private Kiøbmænd, hvoraf flere og flere efter-
 haanden nedſatte ſig i Salee, ligesom og de to
 ſtore Huſe i Saffy Counciler og Salva & Paul
 fik Pengeremiffer i Overflod, til at opkøibe Re-
 tourladninger. Endelig den 19de April ankom
 til Salee Skibet Birgitte Catharina af Kiøben-
 havn, ført af Kapitain Jansen, og expederet fra
 Amſterdam for Kompagniets Regning. Dernæſt
 ankom den 29de April det hollandske Skib, Jom-
 fru Maria, ført af Kapitain Koſter, og fragtet
 af Direktionen for Kompagniet; det bragde for-
 uden lidet Jern 8000 Piaſtre til Faktorerne,

hvorved disse fattes istand til at indkøbe Retourvarer. Endelig ankom den siette Juni til Saffy det tredie Skib den hvide Falk, fragtet fra Amsterdam, som igien den siette Juli expedertes til Marseille med Uld, Bøx, tørrede Drexhuder, Olie og gammelt Kobber.

Den 27de Mai. reiste Barisien tilligemed Høst, som Tolk, til Marokko, for at betale Tolden for de til Faktorerne ankomne og af dem afsendte Varer, saasom Direktionen Aar 1760 havde forbudt Faktorerne, for at de ei skulde forstyrres i deres Forretninger, eller faae Leilighed til at begaae Underslæb, at reise til Keiseren; endskiondt det paa den anden Side formerede Udgifterne, naar Konsulen selv skulde reise, efterdi han maatte give langt større Presenter, end der fordredes af Faktorerne. — Barisien kom til Marokko den trettende Juni, og fik sin første Audients den sextende Juni, ved hvilken han meget naadig modtoges, saa at han havde Marsag til at haabe det bedste, men endnu samme Aften var den Glæde forbi, da Keiseren lod ham sige, at hans Presenter, eftersom de bestode i Lærreder, Klæde, og deslige Kjøbmandsvare, men ei i Silkesier, Gulduhre, Damask og andre kjærkomne Sieldenheder, ikke duede; derfor maatte han

vente i Marokko i tre Uger, førend han kunde faae Toldregningen afgjort, hvilket dog ikke gik af uden Tab, efterdi Keiseren satte en meget forlav Priis paa nogle Varer, han havde ladet sig udlevere af Kompagniets Magaziner.

For at tilfredsstille Keiserens Kræsenhed med Hensyn til Presenter, bestilte Barisien strax efter Tilbagekomsten til Salee den ottende Juli, i Marseille en Portechaise til tusinde Franker, og for Mulei Edris et Speil. Denne Present til Mulei Edris var meget nødvendig, thi det var i Almindelighed en Feil af Barisien, at han ikke gik denne hos Keiseren alt formaaende Mand nok under Dinene, og meget uforsigtigt var det, at man ei søgde ved tilstrækkelige Presenter eller ved en aarlig Pension at bevare hans Venskab. Han beklagede sig reent ud for Barisien over, at hans Venskab ei betaltes, som det burde, men der lagdes ikke Mærke dertil, førend de onde Følger af denne Forsømmelse alt havde viist sig. Ligeledes var man utidig sparsom med Hensyn til Jøden Samuel Sumbel, som formaaede endeel hos Keiseren, i det mindste formaaede at skade, om ei at gavne; han havde endnu intet faaet af hvad Lügau og Kammerherre Kaas havde lovt ham. Keiseren paa sin Side var utaalmodig

over, at det Skibstømmer og Ammunition, den tyrkiske Keiser havde foræret ham, som han forrige Aar (1763) havde forlangt, at et Dansk Skib skulde føre fra Konstantinopel til Marokko, endnu ei var ankommen. Den danske Gesandt i Konstantinopel Konferentsraad Gähler gjorde sig al mulig Umage for at opfylde Keiserens Ønske, men det var saa vanskeligt at faae et Skib, som kunde og vilde indtage Tømmeret og de lange Master, at nærværende Aar gif hen, inden han endelig fik et Skib, som dertil lod sig fragte.

I Juni Maaned blev et Dansk Skib, Juliane Maria fra Drammen, fragtet fra Lissabon til een af de Njoriske Øer, for der at indtage en Ladning Korn, som var bestemt til Mazagan, opbragt af en Marokkanisk Kaper, under det Paaskud, at det bragde Portugiserne, Keiserens Tiender, Levnetsmidler, og indbragt til Salee. Det lykkedes Barisien at faae det frigivet, under den Betingelse, at hverken det, eller andre Danske Skibe for Eftertiden maatte seile paa Mazagan. Ti Portugiser, som vare Passagerer paa det tagne Skib, sattes i Land i St. Cruz; Keiseren lovte vel i Førstningen, at de skulde være frie, men ikke desto mindre førtes de, til Skade for Tiltroen til det Danske Flag, strax efter til

Marokko, hvor de maatte arbejde, som Slaver. Høst reiste mod Enden af Naret til Marokko, for at faae dem frigitte, men udrettede intet.

Den forttnde August ankom Skibet Birgitte Catharina igien fra Marseille til Salee, og expederedes den ottende September sammesteds hen med 394 Baller Uld, nogle Drexhuder o. s. v. Den 18de September ankom Skibet Vesuvius, Capitain Hammer, fra Marseille, og expederedes fra Salee den 27de September med Olivenolie til Saffy, og derfra til Marseille. Dette Skib havde Keiseren, da det forrige Aar var i Marokko, tvunget til at transportere Ankere til Saffy, og denne Gang nødte han det til at tage med fra Salee til Saffy nogle Kanonlavetter; disse vilde han at Skibet skulde føre videre fra Saffy til Mogador, men Kapitainen, eftersom Vinteren var for Døren, og Skibets Expedition til Marseille maatte paastryndes, satte sig derimod med en saadan Haardnakkethed, at Keiseren derved og ved Parisiens Forestillinger bevægedes til at tilståde, at Sagerne lossedes i Saffy. Foruden de nævnte Skibe, havde Faktorerne endnu ventet eet, men da det ikke kom, fragtede de eet fra Cadix, for endnu, før Vinteren kom, at udfikbe en god Deel Uld.

I Salee var Kompagniet endnu det stærkeste, men i Saffy gjorde det ifkun en ringe Figur, i Sammenligning med de to Huse Salva & Paul og Counciler. I St. Crux havde Kompagniet aldrig alvorlig handlet, og i de sidste fire Aar aldeles ikke, uagtet andre Kiøbmænd godt fandt deres Regning ved at handle paa den Plads: fra Februar til Juni Maaned 1764 f. Ex. var der til de fremmede Kiøbmænd i St. Crux ankommet ikke mindre, end otte Skibe med Ladninger, og de samme igien affeilede med gode Retourladninger, bestaaende af Kobber, Vox, Mandler, Gummi, hvide Strudsfiere og andre Produkter, som for det meste vare egne for St. Crux allene. Derimod havde Kompagniet fra Aar 1754 til 1760 ikke havt flere, end syv Skibe i St. Crux; Huset, som Kompagniet der havde, stod til ingen Nytte; dog turde man ikke forlade det, thi da vilde sikkert Keiseren fordre Leie af det for den Tid, Kompagniet havde benyttet det. Derfor holdt Kompagniet en Kommiss i St. Crux ved Navn Ripert, som boede i Huset, og nød aarlig 700 Dukater i Løn og Kostpenge, uden at have det mindste at bestille.

Direktionen for Kompagniet havde unægtelig i Aaret 1764 gjort alt, hvad den kunde, for at fremme Handelen. Aarsagen til denne usædvanlige Driftighed maa alligevel ikke søges hos Direktionen selv, thi den havde, som Bernstorff i et Brev til Parisen tilstaaer, en stor Ulyst og Modbydelighed for den Marokkaniske Handel, ved hvilken Kompagniet to Gange havde tabt sine Fonds, men hos Bernstorff, som endnu haabede, at Handelen kunde fortsættes, og Kompagniet reddes, og derfor søgte at anspore Direktionen til nye Anstrængelser, — men det hjalp ikke: I Generalforsamlingen den 30te Marts 1763 havde Kompagniets Interessenter tilladt, at Direktionen endnu maatte anvende 30 til 40000 Rdlr. til Expeditioner paa Marokko, for derefter bestemt at kunne underrette Interessenterne, om Handelen, efterat Freden var sluttet imellem de krigførende Magter, kunde længere være til Fordeel, eller ei. Da Faktorerne forlangde at blive tilstrækkelig forsynet med Varer og altid at have en Fonds af 10000 Rdlr., udvidede Direktionen Forretningerne indtil 70000 Rdlr., men Handelen saaes ingen Fordeel at afgive, deels fordi de Marokkaniske Produkter, især Ulden, stod i saa høi Indkjøbspriis, at Gevin-

sten blev ringe, deels ved de idelige Kvanier og Uretfærdigheder, Keiseren begik; hvortil kom, at Konsulen tog jævnlige af Faktorernes Kasser til Præsenter, Keiser og deslige, mange Penge, som saaledes gik ud af Handelen; af denne Marsag manglede Faktorerne, uagtet der i Maret 1764 var sendt dem 29000 Rdlr., endog før Marets Udgang saa aldeles Penge til Handelsforretningerne, at de endog maatte laane til syv pCt. Rente maanedlig, for at kunne betale 2000 Dukater i Afdrag paa Tolden for 1764, som Keiseren fordrede strax udbetalte, og de ei vovede at nægte ham, saaledes som Sagerne stode. De Forstkud, Kompagniets Kasse fra Mar 1756 af indtil November 1764 havde gjort til Præsenter, givne Keiseren, enten umiddelbar af Kompagniets Faktorer, eller af Konsulerne, eller af Kaas'erne paa deres Ambassadereiser, (hvortil regnedes Tabet ved Toldforpagtningerne, stort 130000 Rdlr., som Kongen havde lovt at betale, Kiøbet af to Priisfibe 1759, som strax efter satte til, hvorved tabtes henved 11000 Rdlr., samt andre Udgifter, som unægtelig kom Kompagniet langt mere ved, end Staten) beløbe til ligemed Renter til den Sum 258272 Rdlr. Heraf var allerede betalt af Kongens Kasse i

Følge Resolution af 22de Juni 1763, 83406 Rdlr. Der var altsaa endnu tilbage at betale 1765. 174866 Rdlr. Under ellefte Januar 1765 ansøgte Direktionen for Kompagniet Bernstorf, om han vilde udvirke af Kongen, at disse Penge betales af Statskassen, idet den bemærkede, at den ellers ei kunde længere fortsætte den til Fredens Bedligholdelse med Marokko nødvendige Handel, da den ingen Penge eiede i Kassen, og Faktorerne havde forlangt til Handelens Drixt 70 til 80000 Rdlr. i Kontanter og Varer. End videre, da for Tiden Handelen paa Marokko, især hvad den vigtigste Handelsartikkel, Ulden, angik, ingen Gevinst kastede af sig, søgte Direktionen desuden om, 1) at Kongen vilde tilstaae Kompagniet i fire Aar for det første 15000 Rdlr. aarlig, for dermed at dække de Tab, som Handelen uundgaaelig maatte føre med sig, 2) at Konsulen maatte befales, ei længere af Faktorerne Kasser at udtage Penge til Presenter, eller til nogensom helst anden Udgiwt, som ei umiddelbar angik Kompagniet, efterdi Pengene derved tabtes for Handelen, og Faktorerne siden maatte laane til ublye Renter. Ved Kongelig Resolution af 28de Februar 1765 bevilgedes den første og vig-

sigste Punkt, nemlig Udbetalingen af de 174866 Rdlr. *) af Kongens Kasse, ved Bernstorfs og Adam Moltkes, samt andre "høie Kompagniets Interessenteres" Forestillinger. Den nævnte Sum skulde af Extraskatsskassen efter dennes Leilighed udbetales, hvorimod Direktionen for Kompagniet maatte forpligte sig til ingen videre Fordring for Eftertiden at gjøre paa Kongens Kasse, og indlevere dette Afkald skriftlig til Rentekammeret. Angaaende de tvende andre Punkter tilstodes Kompagniet af Kongens Kasse aarlig fra Begyndelsen af Aaret 1765 12000 Rdlr., udbetalt hvert Tierdingaar med 3000 Rdlr. Til Bazarisen sendtes Ordre, at han ei maatte tage Penge til Presenter o. s. v. af Faktorernes Kasser, men skulde opgiøre, hvormange Penge han dertil aarlig behøvede, indsende den Beregning til Kommersekollegiet, og bestemme, hvad Tid paa Aaret Pengene skulde være i Salee; da vilde Kollegiet sende ham dem, og for at han altid

*) Af denne Sum oversendtes strax til Faktorerne 18000 Piastre, hvoraf dog ikkun 5000, efterat Gielden var betalt, bleve tilbage til Retourvarers Indkiøb..

Kunde have noget i Kassen, sendtes ham strax i Marts Maaned 1765 2000 Piastre *).

Imidlertid var de Danstes Forfatning i Marokko med Begyndelsen af Aaret 1765 endnu bleven slettere, end den var ved Enden af Aaret 1764. Keiseren, hvis Yndlingsplan det var at formere sit Søvesen og sine Korsfarer, og derved at forsøge sine Indtægter, havde i Aaret 1764 faaet den Idee at anlægge en Handelsstad og Hovedstation for Korsfarerne i Mogador, et Sted imellem Saffy og St. Cruz**), som hidtil havde været saa godt, som ubeboet, aldeles ufrugtbart, og omringet paa en heel Miils Brede af Flyvesand. Keiseren havde i Aaret 1764 begyndt at anlægge der en Havn og et Kastel, samt af de Danske Mestere ladet bygge de nødvendige Magaziner, og strax i Aaret 1765 vilde han, at de Kristne Kjøbmænd skulde flytte derhen og handle. At han først stræbte at iværksætte denne Beslut-

*) Ved Kongelig Resolution af 19de April 1765 bestemtes til Marokkanske Presenter, aarlig at udredes af Kongens Kasse, den Sum 8000 Rdlr., men i de Aar, denne Bestemmelse stød ved Magt, nemlig i Aarene 1765, 1766 og 1767 brugdes der til Presenter meget mere.

**) See Høst, S. 68.

ning med de Danske, var rimeligt, efterdi han vidste, at de mindst af alle kunde undslaae sig derfor, saasom Fredens Vedligeholdelse beroede paa, at Handelen vedblev at føres; desuden var han fortrydelig over, at Ammunitionen fra Konstantinopel endnu ei var kommen, og at Kompagniets Handel, især i Saffy, var saa ringe, hvortil kom, at Barisien ei stod i Yndest, hverken hos Keiseren, eller hos Mulei Edris.

For altsaa at naae sin Hensigt at forflytte de Danske til Mogador, sendte Keiseren sidst i Januar Maaned 1765 et Brev til Barisien i Salee, hvori han befalede, at han og alle Danske skulde begive sig bort af hans Land inden første Mai s. A. Overbringeren af Brevet lagde til som fra sig selv, men uden Tvivl efter Keiserens hemmelige Ordre, at det eneste Middel til at tilfredsstille Keiseren var, at Regieringen i Kjøbenhavn sendte en Ambassadør med angennemte Præsenter, thi de, Raas bragde 1763, behagede ikke, og ligesom de Svenske og Hollænderne, leverte Ammunition: angaaende det at flytte bort fra Landet, da kunde de vel faae Tilladelse til at blive der, naar de vilde forlade Salee og Saffy og gaae til Mogador, og der anlægge en Handel. Barisien reiste strax tilligemed Høst, som Tolk,

til Marokko til Keiseren, hvor han opnaaede Fred og Sikkerhed paa de to Vilkaar: at de forlagde Handelen i Saffy til Mogador, og at den Danske Regiering sendte en Ambassadør til Marokko (med gode Presenter), for at høre Keiserens Forslag, og sætte Freden paa en bedre Fod. Saaledes havde Keiseren naaet sit Diemed. Alligevel maatte Barisien, som ei indsaae Keiserens egentlige Plan, betale ham i Present over tusinde Dukater, og Mulei Edris, som til Ulykke var de Danskes og Barisiens Uven, 500 Piastre, foruden hvad Sumbel fik. Kompagniets Handel i Salee vilde Keiseren ogsaa skulde ophæves, men tillod dog endelig, at den maatte fortsættes indtil første Mai 1765: derimod maatte Faktoren i Saffy Schüs strax reise til Mogador, for der at begynde at handle: Barisien befaltes at reise fra Marokko lige til Mogador, hvor strax et Huus og Varemagazin skulde bygges under den Danske Bygmester Schrøders Bestyrelse: Rypert i St. Crux skulde ogsaa flytte til Mogador, hvorved Kompagniet befriedes fra Byrden af Huset (see Side 167): de ti forhen omtalte Portugisere frigaves, og fulgde med Barisien til Mogador. Saa snart disse Punkter vare bestemte, skyndte Keiseren, uden at ville høre nogen videre Fore-

stilling, saa stærkt paa Barisiens Afreise, at denne ikke engang fik anden Audients, ei heller fik afgjort, hvorledes der skulde forholdes med Varerne i Saffys Magazin, hvilke ei uden overordentlig Beføstning kunde føres til Mogador.

I Marts Maaned 1765 kom Barisien til Mogador, hvor han maatte, da der ingen Huse vare at boe i, førend han fik bygget et, Kampere i Sandet i et Telt, udsat for Vind og Veir, manglende alle Livets Bequemmeligheder, tildeels ogsaa Livets Nødvendigheder, og dertil plaget og skikaneret af Keiseren, som hadede ham personlig. Dette kostede ham hans Liv, som vi siden skulle see.

Den niende April kom Skibet Birgitte Catharina, Kapitain Jansen efter Barisiens Ordre til Mogador, for at tage de ti Portugisere ombord og føre dem til Gibraltar; disses Frigivelse gav igien det danske Flag sin forrige Kredit, og tjente til offentligent at kuldkaaste de falske Rygter, som paa den Tid vare i Omløb, om snart udbrydende Krig imellem Danmark og Marokko, hvilke let kunde skade den Danske Fragthandel i Middelhavet. Den 19de April seilede Skibet bort med Portugiserne til Saffy, for efter erholdt Keiserlig Tilladelse at indtage de der

i Magazine liggende Retourvarer, og føre dem til Marseille. Den 18de April anviste Mulei Edris, hvem Keiseren havde sendt til Mogador, saavel for at paaskynde Anlægget af den nye Stad og Havn, hvorpaa der nu ivrigt arbejdedes, som og for at drive paa et Dansk Huses Opbyggelse, Barisien en Byggeplads; den 24de April lagde denne Grundstenen til Bygningen, men da der var Mangel paa dulige Arbejdere og paa de nødvendige Byggematerialier, gik det kun langsomt med Bygningen, uagtet Keiseren, for at det kunde gaa hurtigere, af sit eget Forraad laante noget Lømmer samt Bræder, imod at erholde noget længere og bedre fra Danmark. I Juni Maaned underrettedes Barisien af den Danske Gesandt i Konstantinopel om, at Ammunitionen fra Konstantinopel var afsendt paa et Dansk Skib, som snart maatte ankomme til Marokko; men da der vrimlede af Franske Krigsskibe, som krydsede ved de Marokkaniske Kyster *), og Skibet, da det havde kontrabande

*) De Franske vare nemlig paa den Tid i aabenbar Feide med Marokko, og vilde paa den Maade tilvinge sig Freden, som Keiseren holdt for dyr, hvilket dog ikke lykkedes. En fransk Eskadre paa elleve Krigsskibe ankrede paa Salees Reede, og bestod den anden April 1765 Byen heftig med Kugler og Bomber, dog

Varer inde, stod Fare for at blive opbragt af disse, skrev Barisien strax til den Engelske Konsul i Tetuan, Popham, og til den Danske Konsul i Gibraltar Lynch, og bad dem sende Skibet til Gibraltar, og lade det der for det første blive liggende. Denne Foranstaltning underrettedes Keiseren om af Høst, som i al den Tid, da Barisien maatte blive i Mogador som en Art Fange, opholdt sig i Marokko, hvor han formedelst sin Kundskab i det Arabiske Sprog gjorde megen Nytte. — Det Danske Huus i Saffy skienkede Keiseren den derværende Moskee, af hvilken det franske Handelshuus Salva og Paul fik det til Leie for en ringe Sum.

uden at gjøre Bygningerne synderlig Skade; men en fuldkommen Standsning i Handelen foranledigedes derved. Fra Salee gik de til Larache (Laraisch), hvilken By de bombarderte, og satte derpaa 600 Mand i Land, for at brænde nogle Korsarer; de opbrændte eet Skib, men da de angrebes af en stor Mængde Maurer, og ei kunde komme bort, saasom Vandet var saldet, dræbtes de alle paa 60 Mand nær, som gjordes til Slaver, og af disse døde sytten paa Veien til Marokko; denne Tildragelse var ubehagelig for de Kristne i Almindelighed, da den gjorde Keiseren mere fiendsk imod dem, og forøgede hans Overmod og Tillid til egen Magt.

Saasnart Regieringen i Kiøbenhavn i
 Marts Maaned 1765 fik at vide, hvilke Vold-
 somheder Keiseren havde begaaet imod de Danske,
 besluttede man, hvorom ogsaa Parisien havde bedt,
 at sende en Gesandt til Marokko, hvortil ud-
 nævnedes Kapitain Kaas, den samme, som i
 Maret 1763 var sendt derhen. Hans Instrux er
 dateret Fredensborg, den 15de Mai 1765; dens
 Indhold er fortelig dette: Kongen, uagtet sin
 billige Misfornøielse med Keiserens Opførsel,
 vilde dog endnu engang, for at vedligeholde Kom-
 pagniets Handel, og den med samme nsie for-
 bundne Fred, svie Keiserens Begiering, og sende
 en Befuldmægtiget til ham: Kaas skulde, efterat
 have modtaget Instruxen og et Brev fra Kongen
 til Sultanen af Marokko, samt de Presenter,
 Kongen havde bestemt ham, strax reise tilligemed
 den ham ledsagende Officeer, Premierlieutenant
 Stibolt, i muligste Hast overland til Amsterdam
 og der foranstalte det videre til Reisen fornødne,
 samt modtage endnu nogle Presenter og Fornøden-
 heder: Ved Texelen skulde han finde det af Kom-
 pagniet fragtede Skib, hvilket han skulde forsyne
 med Kanoner, og heise Kongeflag paa (esterdi,
 som Bernstorff skriver under 15de Mai til Parisien,
 Kongen ei vilde lade Gesandten afgaae paa et

Krigsskib, uagtet det forskaffede Kaas mere Anseelse i Keiserens Dine, saasom Kongen ikke vilde gjøre Opsigt ved saa ofte at sende Linieskibe eller Fregatter for Kompagniets Skyld, og desuden Udruftningen af et Krigsskib kostede over 40000 Rdlr., ja endog efter Skibets Størrelse og Reises Langvarighed indtil 100000 Rdlr.): Kourserne skulde han styre lige til Gibraltar, og der indløbe: Derfra skulde han sende et Tilbud til Keiseren, for at faae at vide, hvor han skulde gaae i Land, samt af Varsien faae Underretning om, hvorledes Forfatningen var o. s. v. det specielle overlodes til hans egen Klogskab og Erfarenhed: Han maatte gjøre Keiseren vel venkelige og beskedne, men dog tillige grundige og eftertryffelige Forestillinger i Kongens Navn, og alvorlig erindre ham om de ofte gientagne Forsikringer om Fred og Venkab, han havde givet Kongen, der var den første Kristne Monark, som havde sluttet Fred med ham: Ved disse alvorlige Forestillinger og ved de medgivne Presenter haabede man, at Venkabet befæstedes, og at Kompagniet igien fik Lov til at handle paa Salee og Saffi: Naar dette var bragt istand, skulde han seile tilbage til Gibraltar, og derfra gaae med Leilighed til Kiøbenhavn: Skibet skulde han,

naar han var kommen til Gibraltar, sende tilbage til Faktorerne, eller overlade til deres Ordre.

Med denne Instrux afreiste Kaas fra Kjøbenhavn og ankom den 19de Juli til Gibraltar, hvorfra han lod Barisien vide sin Ankomst, og bad ham melde Keiseren samme. I Gibraltar erholdt Kaas den sørgelige Efterretning, at Skibet, som den Danske Gesandt i Konstantinopel med megen Bekostning havde fragtet med Ammunitionen til Keiseren af Marokko, var taget af de Franske og opbragt til Brest (hvorfra det, efterat den kontrebande Ladning var udloffet, mod Slutningen af Maret fik Tilladelse til at seile hjem til Danmark); ved dette Uheld vakttes ikke allene Fortrydelse hos Keiseren af Marokko, men og hos det Franske, og Spaniske Hof. — Kaas foreslog Barisien, om det ikke var bedst, at han, for ei at blive taget af de franske Krydsere, lod Skibet blive i Gibraltar, og selv med Præsenterne gik i Land i Letuan; men Barisien raadte ham at seile til Salee, saafremt Ladningen intet kontreband indeholdt, efterdi det var til stor Skade for Kompagniet, om Skibet opholdtes i Gibraltar. Faktoren i Salee Schaltenbrand var af samme Mening, og troede ei, at der var

noget at befrygte af de franske Krydsere, eftersom de nylig havde ladet et Svenskt Skib, ladet med Jern og andre Varer, efterat have visiteret det, frit passere til Salee og der losse. Derfor besluttede Raas at seile til Salee, hvorhen Barisien, efter erholdt Tilladelse af Keiseren, begav sig fra Mogador, og ankom der den 22de August, ventende, at Raas alt havde været ankommen; men nogle Dage efter Barisiens Ankomst til Salee indløb den skrækkelige Efterretning, at Raas, da han den siette August var seilet fra Gibraltar, underveis til Salee var anholdt af den Franske Fregat la Topase, og opbragt til Toulon, hvor Ladningen skulde undersøges. Keiseren blev herover yderst opbragt; hverken Høst, eller de Danske Mestere, som han dog gjorde meget af, vovede at forebringe ham noget. Hans Mistænkelighed bragde ham paa den taabelige Idee, at Raas havde godvillig ladet sig tage af de Franske, da disse lode andre Nationers Skibe seile med Fred. For altsaa nogenlunde at forebygge Følgerne af Keiserens Bredde, maatte Barisien tilbyde Mulei Edris, den eneste, som formaaede noget, et tusinde Piastre, naar han skaffede de Danske Ro indtil Raas's Ankomst, samt Tilladelse til at blive i Salee, eftersom der

var mange Retourladninger i Magazinet, som ikke uden stort Tab kunde forlades, og megen udestaaende Giæld, som skulde inddrives. Men disse tusinde Piaastre hjalp ikke meget: den 27de September 1765 fik Barisien et Brev fra Keiseren, som foruden endeel Grovheder indeholdt den Befaling, at han tilligemed Faktorerne og alle de Danske inden femten Dage skulde reise fra Salee til Mogador, og der allene handle: den 26de September fik Barisien nok et Brev fra Sumbel i Keiserens Navn, hvori efter Mulej Edris's Forbøn gaves Konsulen og de Danske i Salee nogle Dages længere Frist, og Tilladelse til, om der kom et af deres Skibe i det Tidrum, at udfikbe deres Retourvarer paa det. Ikke desto mindre reiste Barisien den første Oktober til Mogador, uden at oppebie Enden af den givne Frist, da han haabede ved denne Lydighed at bevæge Keiseren til mindre Strængighed mod Faktoren og Varerne i Salee; men hverken denne Føielighed, eller Mulej Edris's dyrkjøbte Forbønner kunde bevæge Keiseren: Faktor Schaltenbrand med hans Kommiss maatte forlade Salee, og ankom til Mogador den 28de Oktober. Retourvarerne, som laae i Salee, bestaaende af 3 til 4000 Centner Uld, maatte Faktoren før hans

Afreise overgive til en vis Francois Rossignol for Keiserlig Regning. Høst havde Keiseren imidlertid sendt fra Marokko til Salee, for med Guvernørens Hielp at inddrive de Penge, som skyldtes Kompagniet. Den tiende Oktober bragdes Barisien et af Høst paa Keiserens Befaling skrevet Brev, hvori tillodes, at det til Saffy fra Marseille ankomne Skib Birgitte Catharina, Kapitain Jansen, maatte udføre Retourvarerne i Salee, under den Betingelse, at det først i Mogador lossede de fra Marseille bragte Varer; men da disse vare udlossede, forbød atter Keiseren at udføre Retourerne fra Salee. Den 26de Oktober ankom Keiseren fra Marokko til Mogador, for at besee Stedet. Nogle Dage efter Ankomsten tog han det nye Danske Huus, som stod under Bygning, i Diesyn, og var meget fornøiet dermed, sigende, at "det bedste, man havde sendt ham fra Danmark, var Mesterne", thi Bygmester Schrøder, og da han maatte reise tilbage til Marokko, Steenhugger Lambrechts foreskøde Bygningen. Den 18de November besaa Keiseren atter Huset, lod Barisien og Schaltenbrand, hvilken sidste begyndte stærkt at sætte sig i Yndest hos ham, kalde for sig, og viste sig imod Sædvane sær naadig imod dem, noget, de

Kunde takke Bygningen for. Endelig den 22de December reiste Keiseren bort fra Mogador til Marokko, efterat have paaenødt Faktorerne en Mængde Barer, meest bestaaende af Vox, som de igien næste Foraar (1766) skulde betale, og derved paa en Maade tvunget dem til at handle i Mogador. I en Audients, som Barisien tilligemed Schaltenbrand (thi denne gjorde Keiseren mere af, end af Konsulen) et Dieblik før Afreisen havde, tillod Keiseren den sidste at vende tilbage til Salee, for at udføre de der liggende Retourvarer: Barisien skulde derimod blive i Mogador, indtil det underste Stokværk af Huset, hvilket hidindtil havde kostet at bygge over 4000 Piastre, var færdigt, men Konsulathuset i Salee skulde gives Konsulen tilbage: end videre befalte Keiseren, at, naar Kaas kom, skulde han gaae i Land i Salee, og opholde sig i Konsulathuset, indtil han fik Befaling at komme til Keiseren i Mequines, hvor Sagerne igien skulde sættes paa en god Fod.

Tvende Skibe, nemlig Birgitte Catharina, og die Sonne, Kapitain Biørn Knudsen Dviff, ankom i Enden af Maret 1765 til Faktorerne i Mogador; derfra expedertes de med nogen Olie, Uld og Vox til Salee, hvor de indtog de der

liggende Retourbarer, og gif derpaa til Mar-
 seille; det sidste Skib bragde Faktorerne 8000
 Piaastre, og paa det første gif Kommiss Rixert,
 som saa længe havde levet i aldeles Uvirksohmhed
 i St. Cruz, ombord, for at vende tilbage til
 Danmark. I øvrigt fik Kompagniet i Aaret
 1765 sit sidste Stød: den voldsomme Forflyttelse
 fra Salee og Caffy til Mogador kunde ikke an-
 det, end aldeles ødelægge det. Hovedseilen,
 som vi oftere have bemærket, laae deri, at dets
 Handel stod i nyeste Forbindelse med Freden og
 dens Vedligeholdelse; havde det ikke været Tilfæl-
 det, kunde de Danske let have undgaaet Keiserens
 Uretfærdigheder, i al Fald, ved at flytte bort fra
 Landet, men da havde ogsaa Keiseren aldrig prøvet
 paa at behandle dem paa den Maade, dersom de
 havde været private Kjøbmænd. Vel vilde han, at
 ogsaa disse skulde Tid efter anden flytte til Moga-
 dor, men for at bringe dem dertil, anvendte
 han langt lemfældigere Midler. Barisien havde
 aldeles mistet Keiserens og Mulei Edris's Gunst
 og Tiltro, og længtes meget efter at komme
 hjem, da saavel hans langvarige Kamperen i
 Selt i Mogador, som og de idelige Skikaner af
 Keiseren, og de hyppige Ulykker, hans Konsu-
 latstid udmærkede sig ved, nedbrøde hans Sund-

hed, og gjorde ham Livet suurt. Mulei Edris, som pensioneredes af alle de Regieringer, som vare i Fred med Marokko, og havde f. Ex. ved Fredsslutningen imellem Marokko og Sverrig erholdt en Present af 6000 Dukater, og desuden aarlig af de Svenske 600 Piastre, var fortrydelig paa de Danske, fordi han siden Passavants Ankomst til Marokko havde mistet alt, hvad han oppebar af de forrige Faktorer Butler og Balthar. De nuværende Faktorer, Schaltenbrand og Schütz havde hidindtil ingen Uredelighed viist, hvortil der da ei heller havde været stor Leilighed; men at de med Tiden, om Leilighed gaves, lettelig kunde komme til at ligne de forrige Faktorer, er ikke usandsynligt, og af det følgende Mars Tildragelser endog høist rimeligt; alt mod Enden af dette Aar (1765) begyndte de, som Baristen klager over, "at blive noget hemmelighedsfulde imod ham, og vilde nødig give ham Oplysninger Handelen angaaende", og, "da Keiseren var i Mogador, indløde Faktorerne, fornemmelig Schaltenbrand, sig i Underhandling med Mulei Edris uden Konsulens Vidende og Deeltagelse", formodentlig bevæget dertil ved den Ugunst, denne stod i hos Keiseren, uagtet det var dem forbudt at un-

berhandle umiddelbar med det Maroffkanste Hof;
 "de stræbte saaledes at gjøre sig uafhængige af
 Konsulen og at afgjøre alle Sager paa egen Haand".

Vi forlode Kapitain Kaas i Toulon, hvor-
 hen han paa sin Reise til Marokko var opbragt.
 I November Maaned 1765 frigaves hans Skib
 tillige med Ladningen, saa at han atter kunde
 begive sig paa Reisen. Den ottende Januar 1766.
 1766 ankom han til Gibraltar og den attende til
 Salee; efter erholdt Tilladelse af Keiseren reiste
 Barisien fra Mogador til Salee, for at begive
 sig med Kaas til Keiseren, som paa den Tid boede
 i Meqvines. Den fjerde Marts kom Kaas, Ba-
 risien og Høst, som efter Barisiens Raad var
 taget med, som Tolk, samt Faktor Schalten-
 brand, hvilken Mulei Edris, af Marsager, vi
 snart skulle see, havde befalet at reise med, til
 Meqvines. Den syvende Marts havde Kaas sin
 første Audients, men modtoges med Kulde; han
 giettede sig let til Marsagen, og ved Hielp af hen-
 ved 3000 Piastre strax foruden adskillige andre
 Presenter, og Løfte om 600 Piastre i aarlig
 Pension vandtes Mulei Edris, saa at Sagerne
 fik et ganske andet Udseende. Den første Post,
 Keiseren forlangde, var, at Kompagniet skulde
 forpagte Havnene igien. Kaas erklærede, at han

dertil ingen Ordre havde, og at Kompagniet havde lidt stort Tab, da det sidste Gang forpagtede Solden, men dertil svarede Keiseren, at det var Kompagniets egen Skyld, efterdi det ei havde handlet; Enden blev, at, da denne Post gjordes til Betingelse for Freden, og Korsarcherne vare i Meqvines, og gjorde sig al Umage for at bevæge Keiseren til at bryde Freden med de Danske, maatte Kaas give efter, og slutte en Kontrakt, ved hvilken Kompagniet paa eet Aar for den Sum 50000 Piastre forpagtede Soldindtraderne af Havnene Salee og Saffy, omtrent paa samme Vilkaar, hvorpaa den forrige Forpagtningskontrakt var sluttet. At Keiseren var saa ivrig for at Kompagniet atter skulde tage Solden i Forpagtning, dertil var sikkert Grunden den, at han frygtede for at, om Freden med Frankerig ei kom istand, Soldindkomsterne da atter skulde aftage, som Tilfældet var i Aaret 1765 formedelt de Franskes Expedition mod Salee; men den egentlige Aarsag til at Soldforpagtningen atter paasødtes Kompagniet, maa søges ikke hos Keiseren, men hos Mulei Edris og Faktorerne*). Disse sidste, som begyndte at

*) See Muhammed ben Abballahs Historie af Høst, S. 40 og 41.

træde i de forriges Fodspor, ønskede intet heller, end at Kompagniet forpagtede Toldintraderne, da de derved, som Oppebærere af Tolden af de fremmede Kjøbmænds Skibe, kunde gjøre sig en reen Gevinst; det er endog i den høieste Grad rimeligt, at Schaltenbrand selv havde underhaanden anmodet Mulei Edris om at bringe en saadan Kontrakt istand. Denne, som af de forrige Faktorer havde faaet store Presenter, men siden den Tid intet af Faktorerne, stræbte nu at faae i Schaltenbrand en ny Butler, og viste sig derfor meget gunstig imod ham, i Forventning af at han deelte Gevinsten med ham, ligesom hans Formænd havde gjort. Mulei Edris havde saaledes selv umiddelbar Fordeel af, at Kompagniet forpagtede Tolden. Naaden, hvorpaa man gif frem ved at slutte Kontrakten, beviser Rigtigheden af det her sagte: Mulei Edris forbød af let begribelige Aarsager Barisien at følge med, naar han lod Kaas og Schaltenbrand falde, for at underhandle om denne Punkt; endogsaa Høst, hvis Urlighed var ham ligesaa forhadet, som Barisiens, vilde han af samme Grund have udelukket fra disse Forhandlinger, og ikkun paa Barisiens Forestillinger til Kaas om de farlige Følger, Mangelen af en tro Volk kunde have ved

faa vigtig en Leilighed, fik Kaas udvirket, at han maatte blive nærværende. Schaltenbrand og hans Tolk, en snu og listig Jøde, bragde Forpagtningen istand; og Kaas gav sit Bifald, uagtet han i Begyndelsen havde meget derimod, men Schaltenbrand vidste saa godt at omvende ham, at han til Slutning var overbevist om, at Kompagniet umulig kunde tabe ved den. Schaltenbrand selv var inderlig fornøiet over, at denne Kontrakt var sluttet, som sees af et Brev fra ham til Direktionen for Kompagniet, dateret Mequines den 6te April 1766, hvori han melder den denne glædelige Tildragelse, og lægger til: "nun sind unsere Sachen wieder auf guten Fuß, und mit Göttlichen Hülfe wird es uns künstlig gut gehen". Alligevel kunde der neppe være Tvivl om, at jo Kompagniet nu mere, end nogenfinde før, nødvendig maatte tabe ved Forpagtningen: Udførselen af Uld tog aarlig af, fordi der forbrugdes mere i Landet nu, end før, og Prisen paa den var meget høi: da der saaledes snarere tabtes, end vandtes ved Ulden, maatte Faktorerne i dens Sted kobe Vox, men dette var ogsaa dyrt, og gjaldt ikke meget i Marseille, saasom det forfalskedes, saavel af Jøder, som af Maurer: da Varerne vare dyrere nu,

end før, og Konkurrenterne flere, udfordredes nu en langt større Fond til at drive Handelen med.

Som en Følge af den sluttede Toldkontrakt, tilbagegaves Huset i Caffy til de Danske, og toges igien i Besiddelse af Faktor Schüz: Kaas skaffede Faktorerne fra Cadix 20000 Piastre, for at de strax kunde have Penge imellem Hænder til at sætte i Handelen: Barisien erholdt, endskiøndt med nogen Vanskelighed, efterdi han var hadet saavel af Keiseren, som af Mulei Edris, Tilladelse til at boe i Salee, paa det Vilkaar, at Høst skulde boe i Mogador, som Vicekonsul: Handelen i Mogador vilde Keiseren ei maatte aldeles ophæves, men kunde drives efter Bequemmelighed: Bygningen i Mogador skulde ogsaa fortsættes, men maatte i et heelt Aar blive staaende i den Stand, den nu var, indtil der kom Byggematerialier fra Danmark til dens Fuldbendelse: Ammunitionen fra Konstantinopel skulde den Danske Regiering være ansvarlig for: Endelig forlangde Keiseren at faae fra Danmark nitten Mestere af forskiellige Professioner.

Endnu medens Kaas var i Meqvines, fik han fra Bernstorff Efterretning om, at Kong Frederik 5 var død, samt et Brev fra Kong Kristian

7 til Keiseren, hvilket han leverte til Mulei Edris, for at undgaae de sædvanlige Præsenter, om han selv skulde have overleveret det til Keiseren. I Svaret paa dette Brev, som Kaas fik med sig, lovede Keiseren at holde Freden med den nye Konge, som han havde holdt den med den afdøde, roste Kaas og Schaltenbrand, men omtalte ikke med et eneste Ord Barisien.

Den 21de April kom Kaas igien tilbage fra Mequines til Salee, hvorfra han reiste til Gibraltar og derfra til Sæes til Marseille, hvor han ankom den 31te Mai. Hans Ambassade havde kostet mange Penge: Foruden 3000 Rdlr. til Reiseomkostninger, og 1400 Rdlr. til forskellige Præsenter til Keiseren (nemlig et Gulduhr, en Gulddaase, en Sølothemaskine, to Par Sølvlysestager, et Sølvskrivertøj og et Sølvfyrtøj) medgaves ham 20000 Rdlr., af hvilke han udredte følgende Udgifter: I Amsterdam købte han endeel Tømmer og Jern til Præsenter til Keiseren: 3000 Piastre gav han Mulei Edris (og lovede ham desuden 600 Piastre i aarlig Pension): Samuel Cumbel gav han 300 Dukater (hver til ti Mark Dansk), og fik af ham et skriftligt Beviis for, at han nu var tilfredsstillet for de Fordringer, han havde at gjøre i Anledning af Lugaus

og Kammerherre Kaas's Løfter: Malermesteren Dendas og Gartneren Küster fik tilsammen 173 Rdlr., som de havde udlagt til Materialier, de behøvede i deres Professioner til Keiserens Tjeneste og selv maatte anskaffe; desforuden tilskodes begge, saavel som Bygmester Schröder (thi den fjerde Lambrechts gav Keiseren Lov at reise hiem) en Mark mere daglig, saa at de i Stedet for to Mark herefter fik tre Mark om Dagen til Underholdning: Endelig gav Kaas Barisien 600 Pia- stre, men da disse ikkun lidet forsløge, maatte denne optage i Cadix 2000 Pia- stre, for at betale nogle nye Presenter, han havde bestilt i Mar- seille, som omtrent vilde koste saameget.

Den niende Mai ankom til Salee Skibet Birgitte Catharina fra Gibraltar og Fregatsti- bet Morgenstiernen fra Cadix, og affeilede igien med Retourladninger fra Salee til Marseille. Med det førstnævnte Skib reiste Steenhuggerme- ster Lambrechts, efter given Tilladelse af Keise- ren, til Marseille, og derfra over Land til Kis- benhavn; denne Reise kostede i alt 200 Rdlr., som betaltes af den Danske Regiering.

I Juli Maaned forlangde Keiseren af Ba- risien et Kreditbrev paa 10000 Pia- stre for en Ge- sandt, han agtede at sende til London, og i

August Maaned forlangde han atter eet paa
 6000 Piaastre for en Gesandt, han vilde sende
 til Konstantinopel. I samme Maaned lod Kei-
 seren Barisien vide, at da han havde skienket
 det Danske Huus i Saffy til den derværende Ho-
 vedmostee, og ei kunde tage sit Ord tilbage, saa
 maatte de Danske betale i Leie af Huset til Mo-
 steen 60 Dukater eller 100 Rdlr. Dansk aarlig,
 og kunde ellers udsøge dem et andet af hans
 Huse i Saffy; Huset var altsaa saa godt, som
 tabt for Kompagniet. De øvrige fire Maaneder,
 som vare tilbage af Maret 1766 henrandt, uden
 at noget mærkeligt tildrog sig i Marokko: den
 tolvte November bragdes Barisien et Brev fra
 Keiseren, hvori Faktor Schaltenbrand befaledes
 at reise til Marokko, og Barisien vovede ikke at
 holde ham tilbage, da han selv havde tabt al sin
 Anseelse, og Schaltenbrand, som var fortrinlig
 yndet, alt eengang havde deeltaget i Underhand-
 linger med Keiseren. Faktoren kom snart igien
 tilbage fra Keiseren, som ikkun vilde høre af
 ham, om der var kommet Svar fra Kjøbenhavn
 paa den af Kaas sluttede Forpagtningskontrakt,
 og om de forlangte nye Mestere snart kom, da
 han længdes efter begge Dele. Iøvrigt stræbte
 Faktorerne, endskiøndt det aldeles stred mod

deres Instrux, at holde alt, hvad der angik Handelen, hemmeligt for Konsulen, for at denne saameget mindre skulde kunne have Tilsyn og holde Regnskab med dem. Schaltenbrand skulde være bleven den anden Butler, dersom der ikke i den sidste Halvdeel af Aaret 1766 var indtruffen Begivenheder i Kiøbenhavn, som gjorde ham dette umuligt.

Direktionen for Kompagniet vovede nemlig ikke paa egen Haand at antage den af Raas sluttede nye Forpagtningskontrakt af Tolden i Stæderne Salee og Saffy, da dette vilde stride imod den sidste Generalforsamlings Resolution; af den Aarsag, og "efter endeel anseelige Participanter's Forlangende" sammenskaldte Direktionen *) den attende September en Generalforsam-

*) Direktionen bestod dengang af Desmercieres, som Præsæs, og af Direktørerne: Etatsraad v. Hemmert, Kammerherre Raas, Etatsraad Reinhardt Iselin og Justitsraad Lucas. Just Fabritius døde i Aaret 1766. Iselin blev Grosserer 1749, Justitsraad 1760, og var Direktør ved det Asiatiske Kompagni foruden ved det Afrikanske. Da de Kongelige Gods, eller de saakaldte Rytterdistrikter i det sydlige Siælland, paa Møen og Falster solgdes, købte Iselin A. 1774 Bordingborg Slot med tilhørende Gods, og byggede der en ny Hovedgaard Iselinge strax uden for Bordingborg. Han blev baroniseret førend han døde.

ling, i hvilken toges den Beslutning (som man neppe havde sovet at tage, dersom ei Frederik 5 var død): "at da Participanterne paa ingen Maade kunde indlade sig udi Toldforpagtninger, Kompagniet nu, da noget var i Behold, maatte ophæves paa den bedste Maade, og jo før, jo heller, paa det at, saameget muligt var, det meste af Kompagniets Kapital kunde salveres".

Saaledes var altsaa Kompagniet ophævet; men der stod tilbage at afgjøre, hvorledes det paa bedste Maade kunde ophæves, og hvorledes Freden med Marokko, som hidindtil havde været paa det nøieste forbunden med Kompagniets Handel, ikke desto mindre kunde vedligeholdes. Bernstorff indleverte desaaarsag under 18de September en Promemoria til Konseilet, som dengang bestod af følgende Medlemmer: Prinds Karl til Hessen, Oversekretær i det tydske Cancelli og i det med samme forbundne udenlandske Departement Baron Bernstorff, Oversekretær i det danske Cancelli Otto Thott, Overkammerherre Ditlev Reventlau og General - Amiral - Lieutenant og Oversekretær i Amiralitetet Grev Danne-

skiold *). Denne Skrivelse, hvori Bernstorff havde fremstillet de Marokkaniske Sagers Forfatning, levertes først til Dannefskiold. Dennes under 16de Oktober til Bernstorff indgivne og paa Dansk skrevne Notum er i denne Sag af megen Vigtighed, og i flere Henseender særdeles interessant, da det er bekiendt, at Dannefskiold var ingen Ven af Bernstorff, men søgte strax efter Frederik den femtes Død at styrte ham**), og at eet af de vigtigste Punkter i hans Anklage var det, at det Afrikanske Kompagni, som Bernstorff havde været Hovedmand for at stifte, og iøvrig beskyttet, havde kostet Staten mange Penge***). Dannefskiolds Notum lyder altsaa saaledes i Udtog: Den første Deel af Bernstorffs

*) I Statskalenderen for 1768 findes Dannefskiold ei mere iblandt Konsejlets Medlemmer.

**) Man see mere herom i Denkwürdigkeiten aus dem Leben des Grafen von Bernstorff, af v. Eggers, S. 32, 35, 36.

***) See herom lidet i: Apologie de M. le comte de Bernstorff, p. 70. Statsgjelden var fra Aar 1758 til 1768 steget fra fire til nitten Millioner, men den fornemste Aarsag dertil var Krigsunderstøtningerne i Holsteen imod Peter 3. See: Ueber das Leben und d. Charakter des Gr. J. H. C. Bernstorff. S. 64 og følg.

H. M. betræffer Kompagniets flette Tilstand: — denne er noksom bekiendt, og man kunde i Forveien slutte sig til, at den vilde blive saaledes. Den anden Post tilkiendegiver, "at Kompagniets Handel med Keiserens Undersatter er saa noie forbunden med Handelens Sikkerhed i det Midlandste Hav, at den ene ei kan tænkes uden den anden". — Det er ilde, svarer Dannelskiold, at i Begyndelsen ei er tænkt herpaa, og at der ikke strax efter Longuevilles Ulykke, i Stedet for at stifte dette Kompagni, var bleven sluttet Fred med Marokko paa samme Maade, som der forhen var sluttet med Algier; det havde ikke blevet saa kostbart for Landet, NB. om ellers nogen sikker Fred kan slutes med Marokko, som D. ikke troer, thi tilstodes end Keiseren aarlig 30000 Rdlr., vilde han dog jævnlig kræve nye Præsenter. Erfaringen har noksom viist, hvor umættelig og uretfærdig han er; altsaa i Stedet for idelig at udgive saa store Summer til Præsenter, hvilke Penge ganske gaae ud af Landet, var det bedre, at udruste een Fregat og tre Hufferter, som kunde blokere Havnene Saffy og Salee, og imellem tage Skibene under Konvoi. Disse Skibe maatte afgaae først i Marts, og blive der til Midten af September; de vilde ikke koste saa-

meget, som en usikker Fred, ei heller saameget, som Handelen har kostet, eller som det endnu vil koste, om Fred skal sluttes. Dette Raad (at udruste de omtalte Skibe) er paalideligt, man kan gjøre sikker Beregning over Udgiøterne: det bringer ei Pengene ud af Landet, thi hvad dertil behøves, tages i Landet selv: det giver Kongen duelige Officerer og Matroser: det er anstændigere, end at betale Tribut — Han ender med følgende (som jeg fremsætter i hans egen slette Dansk): ”Jeg maa undskylde, at jeg der inte er saa bevandret i fremmede Sprog eller saa syndig fandt skrive deri, har brugt mit moderne Maal, hvori jeg best kan forklare mine Tanker”.

Paa dette Dannefskiolds Botum fulgde Bernstorfs paa tydsk skrevne Svar, som indleveredes i Konseilet den 23de Oktober. Hovedindholdet af det er følgende: Bernstorf vilde meget gjerne tiltræde Dannefskiolds Botum, da det vilde være en Lyksalighed for ham selv, og for dem, som, saalænge der var Fred, maatte i de Marokkaniske Sager føre Korrespondencen, om disse ubehagelige Sager ei længere skulde besørges af Civildepartementet. Som ukyndig i Søvæsenet, veed han ei, hvormeget Krigsskibenes Udrustning vilde koste, ei heller, om de vore istand til saa-

ledes at blokere Havnene, at Korsarerne aldeles ikke kunde udløbe, endskiøndt man ikke har noget Exempel paa en langvarig lykkelig Søblokade, men det veed Grev Danneffiold bedre, som Chef for Søvesenet. B. skulde altsaa tiltræde Danneffiolds Votum, hvis han ikke havde at forestille Hans Durchlaughtighed og Excellencerne: 1) at Uffendelsen af disse Krigsskibe, for at blokere Havnene, vil gjøre Keiseren saa forbittret, at Kompagniets Effekter, og, hvad vigtigere er, Kongens Undersaatter, som ere i Marokko, ville blive et Offer — Følgelig maae disse først sættes i Sikkerhed: 2) da de fleste Europæiske Nationer, især England, Holland og Sverrig, og uden Tvivl snart Spanien og Frankerig, handle meer eller mindre med Marokko, vil den bestandige Blokade af Havnene vække deres største Fortrydelse: 3) at med første Udbrud af Krigen vil hele den Danske Skibsfart i Middelhavet gaae under, fordi ingen Kiøbmand betroer sit Gods til et Flag, som ikke er sikkert: 4) at der nu ikke er nogen retfærdig Marsag for Kongen til at bryde Freden: Kapitain Raas sendtes til Marokko, som befuldmægtiget Minister, for at sætte Sagerne paa en bedre Fod; Han har og i Følge sin Fuldmagt sluttet en Traktat, som Keiseren

hidtil ikke har handlet imod. Kongen kan da ei begynde Krig, uden at bryde sit Ord, og giøre al Fred i den tilkommende Tid umulig. Hertil kommer, at Soldforpagtningen er i og for sig selv ingen Byrde, men kunde skaffe Kompagniet Fordeel, naar det havde Lyst til at handle, og er en Gienstand for andre Nationers Kjøbmænds Misundelse. Uagtet Keiseren af Marokko ofte har gjort urimelige Fordringer, kan han dog ikke beskyldes for at have brudt sit Ord (?), eller Freden, "sondern vielmehr die Longuevillische Unternehmung mit mehrerer Gedult und Kaltfinnigkeit, wie vielleicht ein Christlicher Potentat gethan haben würde, ertragen und verziehen habe". B. troer altsaa, at Kongens og Nationens Ere fordrer, at Parisien, som ei behager Keiseren, kaldes, saasnart muligt, tilbage, og at en ny Konsul affendes, som gives Fuldmagt til at tilfredsstille Keiseren for hans Fordringer paa den fra Konstantinopel sendte Ammunition, som er taget og priisdømt af de Franske, som og for Soldforpagtningen fra første Mai 1766 til første Mai 1767, dernæst lade ham vide, at det hidtilværende Afrikanske Kompagni vil høre Handelen, fordi det ikke har fundet sin Regning ved den, men at denne dets Beslutning ei skal have

nogen Indflydelse paa Venstabet imellem begge Nationer, og at Kongen til Beviis herpaa har besluttet at tilsende Keiseren aarlig nu fastsættendes Presenter. Disse Presenter skulde ei bestaae i rede Penge, eller i udenlandste Kostbarheder, men i indenlandste Produkter, og naar Freden imellem Marokko og Spanien kommer i Stand, helst i Ammunition, som Keiseren af alt meest ynder. Traktaten bør sluttes paa samme Fod, som den med Algier. Mislykkes denne Underhandling og det kommer til Krig, da har Kongen den Fordeel og Beroligelse, at Fredsbrudet ikke kommer fra ham, og da kan Grev Danneskiolds Forslag med mindre Betænkelse udføres. Saavidt Bernstorff.

Thott og Reventlau gave under eet deres Votum, som aldeles stemmer overens med Bernstorffs.

Prinds Karl af Hessens Votum er meget kort: "han vil, at man gjør Fred med Keiseren paa bedste Maade, man kan, og giver ham aarlige Presenter, ligesom Algier, samt sender en ny Konsul".

Direktionen for Kompagniet spurgdes ogsaa af Bernstorff om dens Tanker; den svarede under tolvte November: "Hverken kan noget Kom-

pagni føre Handel med Marokko med Fordeel, ei heller neppe noget enkelt Handelshuus. Der maa desaaarsag ei ved den ny Traktat tales om nogensomhelst Handel, da Keiseren ellers i Fremtiden kunde bringe en saadan Tilladelse i Regning*).

Da Danneskiold ikke var bekiendt med de Marokkanste Kyster, spurgde han, formodentlig efter Bernstorfs Begiering, begge Raas'erne

*) Kommerkollegiet var derimod af en anden Mening, som sees af et Brev fra det til Bernstorf, dateret syvende Februar 1767, og underskrevet: Desmercieres, Bierregaard, Andreas Petrus Bernstorf. De bevidne deri Bernstorf deres Sorg over, at man nu, i Stedet for at tænke paa at udvide denne efter deres Mening vigtige Handel, maae beskæftige sig med at tilintetgjøre den. De yttre, "at de endnu havde Lust til at see denne Handel fortsat, og ønske derfor, at den nye Traktat med Keiseren saaledes indrettedes, at nogen Anledning dertil blev tilbage, saa at Handelen paa Marokko igien kunde i bedre Tider begynde, naar Frygten havde sat sig", (thi de fleste Interessentere i Kompagniet vare nu bortdøde, og Pengene trukne ud af Handelen, uden at nogen havde Lust at træde ind igien, som Interessent). Ved den nye Traktat, som sluttedes med Keiseren 1767, toges ogsaa Hensyn til disse Kommerkollegiets Ytringer, som vare saa aldeles overensstemmende med Bernstorfs Mening og Ønske, og skrevne ganske i hans Hand.

Kammerherren og Kapiteinen om deres Mening angaaende at blokere de Marokkanſke Havne og Konvojere Skibene; men begge vare af de Tanker, at ingen af Havnene, dog allermindſt Tetuan og Tanger, kunde ſpærres, ſamt at det endnu mindre gif an at konvojere Skibene, da det vilde fordre et ſtort Antal Krigsskibe, og opholde Koſtardiffibene ſaaledes, at ingen Kiøbmand kunde være tiend med at benytte ſig af Flaget.

Under nittende November indgav Danneſkiold i Konſeilet en ny Erklæring, hvori Han bliver faſt ved ſin Mening, "at ingen ſikker Fred nogensinde kan ſluttet med Marokko". For Reſten indeholder Erklæringen mange (indirekt ſagte) Bitterheder til Bernſtorf, idet den næſten udelukkende aſhandler den viſt nok rigtige Sætning: "at ingen Regiering enten bør eller med Fordeel kan blande ſig i nogen Negoce, enten til at dirigere den, eller drive den ſelv, thi falder den ilde ud, lider ei allene de handlende, men og den øvrige Deel af Landet. Regieringen ſkal allene beſkytte de handlende og Handelen".

Efter alle diſſe Raadslagninger fulgde: "Vortrag an Ihre Königlichet Majestet wegen der Africanische Compagnie, im Conſeil 29 Novbr. 1766", ſkrevet af Bernſtorf. Heri

gjøres de samme Forslag, som vi alt have hørt i Bernstorfs paa Danneberg's Botum indgivne Svar, hvorfor de ei behøve her at fremsættes. Dette Forslag approberedes af Kongen den første December 1766.

En ny Konsul skulde altsaa sendes til Marokko, med Fuldmagt der at ophæve Kompagniets Handel og Etablissementer, samt at slutte en ny Fredstraktat med Keiseren. Til denne vigtige og vanskelige Post udnævnedes Kommerceraad Jens Koustrup, hidtil Konsul i Stokholm, hvorfra han i Februar Maaned 1767 reiste til 1767. Kiøbenhavn; derpaa begav han sig, efterat have modtaget af Bernstorf sin Instrux og de fornødne Fuldmagter, i Marts Maaned paa Reisen over Land til Marokko, eftersom hans Nærværelse der var nødvendig, saasnart muligt, og han desaaarsag ikke kunde vente, indtil Fregaten Havfruen, som under Kapitain Jens Kornelius Kriegers Kommando skulde gaae til Marokko, var færdig til Afseiling. Direktionen for Kompagniet medgav Koustrup en Ordre til Faktorerne*), at disse i alle Stykker skulde følge hans

*) Kompagniet havde paa den Tid i alt fem Betiente i Marokko, nemlig: Faktorerne Schaltenbrand og Schütz, og tre Kommissær Høst, Ebbesen og Holst.

Befalinger, staae ham bi med Raad og Daad, og afflutte deres Handelsaffærer, saaledes, at de kunde være færdige til at seile hjem med Fregaten Havfruen. Desuden fik Koustrup med sig Kongens Skrivelse til Sultanen af Marokko, dateret Kristiansborg den niende Marts 1767, hvori Barisien tilbagekaldes (Originalen er skreven paa Dansk, med en vedlagt fransk Oversættelse), samt et samme Dag udfærdiget Brev fra Kongen til Barisien, hvori denne tilbagekaldes, og bemyndiges til at reise hjem med Fregaten. Koustrup reiste, som sagt, fra Kjøbenhavn i Marts Maaned, kom den anden April til Paris, og den ellefte April til Bajonne, men herfra over Pyrenæerne og igiennem Spanien gik Reisen formedelst de flette Foraarsveie saa langsom, at han ei kom til Cadix før den ottende Mai, og til Gibraltar den tolvte Mai. Der blev han til den attende Mai, og fik imidlertid at høre, at Barisien den niende Mai var ved Døden afgangen i Salee.

Vi have ovenfor seet, at Barisien, da han af Keiseren forvistes til Mogador, maatte i lang Tid opholde sig i et Telt, manglende alle Livets Bequemmeligheder. Følgerne af denne Bivuaferen meldte sig i December Maaned forrige Aar

(1766), da han faldt i en Sygdom, som en noget efter indtræffende Omstændighed meget forværrede. Den første Januar 1767 kom nemlig Keiseren med Mulei Edris paa et Tog imod Berberne til Egnen af Salee: Barisien anstrængede alle sine Kræfter, for at kunne gjøre Keiseren sin Opvartning i hans Leir, men denne alt for tidlige Udgang havde den Følge, at Sygdommen betydelig tiltog, og gik over til en stærk rheematisk Feber. Hertil kom nogle Fortredeligheder og Uregreiser, han maatte taale af Faktorerne, over hvilke han beklager sig i et Brev til Bernstorff af nittende Marts 1767: de havde uagtet hans titgientagne Naamindelser ingen Maanedsextrakter leveret ham i et heelt Aar, saa at han var aldeles uvidende om, hvorledes Faktoriernes Tilstand var, og intet Opsyn kunde have med Faktorerne, da de ei vilde give ham de Oplysninger, han forlangde; de nægtede endog at udbetale Vicekonsul Høst i Mogador den ham af Kompagniets Direktion i Følge Kapitain Kaas's Bestemmelse tilstaaede Løn af 500 Rdlr. aarligen: Høst var nemlig yndet af Barisien, og opfyldte redeligen sine Pligter. Tillige var Barisien i idelig Forlegenhed for Penge til Præsenter og andre Udgifter, da han i meer, end eet

Nar ikkun havde faaet 2600 Piaſtre, og Udgi-
 terne, iberegnet de Penge, ſom gaves i Preſent
 til Keiſeren og hans Følge, da han i Januar
 1767 var i Egnen af Salee, overſtege betydeli-
 gen denne Sum. Dog havde Bariſien ſin hele
 Sygdom igiennem uſædvanlig Ro for Keiſerens
 ellers hyppige Skifaner og ubillige Fordringer; en
 vigtig Indflydſe paa dennes Stemning for Na-
 tionen havde den Omſtændighed, at den Danſke
 Konſul Philip Walſh i Cadix lod i Januar Maa-
 ned 1767 de hiergede Effekter af to Marokkanſke
 Korsarer, ſom vare ſtrandede paa den ſpanſke
 Kyſt, for ſin Regning føre over til Marokko.
 I April Maaned 1767 var Bariſiens Sygdom
 meget tiltaget, ſom man ſeer af et Brev, det
 ſidſte, fra ham til Bernſtorf, dateret 16de April:
 "Lægen har forbudt mig at ſkrive, men her hiel-
 per intet Forbud, ikke fra det hele Fakultet.
 Jeg har faaet to Depescher fra D. Ex., hvoraf
 jeg med den inderligſte Fornoiſſe ſeer, at jeg
 bliver tilbagekaldt, at en ny Konſul kommer,
 og at en Kongelig Fregat ſkal bringe Forpagt-
 ningsſummen. Alt dette har jeg ladet Keiſeren
 vide" o. ſ. v. Bariſiens Sygdom endtes med en
 Bryſtvattersot, hvoraf han døde den niende Mai,
 efterat have været ſyg i det hele i fem Maaneder.

Den tiende Mai om Morgenen begravedes han og fulgdes til Jorden af alle Kristne, som vare i Salee.

Den 18de Mai reiste Koustrup fra Gibraltar og ankom den 19de til Tetuan, hvilken Byes Gubernør viste sig meget galant imod ham, og gav ham en Bedækning af fire Ryttere til Salee. Den 27de Mai holdt han sit Indtog i Salee, ledsaget af den svenske Konsul Bulf, Faktor Schaltenbrand, og de øvrige i Salee værende Kristne, samt Stadsgubernøren og en Hob Maurer, alle til Hest, som vare komne ham imøde omtrent to Mile fra Staden. Da han kom til Salee, løsnedes Kanonerne, og i Konsulathuset beformedes han med Gratulationer af Maurer, Kristne og Jøder. Fregaten Havfruent var alt ankommen paa Salees Rebe den 26de Mai; den bragde ikkun 40000 Piastre, saa at der manglede omtrent 23000 Piastre i den Sum, som Keiseren i alt skulde have. — Koustrup forefandt ved sin Ankomst til Salee Sagerne i en temmelig slet Forsatning: Barisien, den eneste, for hvem han kunde opdage den egentlige Hensigt af hans Reise, nemlig Kompagniets Ophævelse (som maatte holdes hemmelig, for at ei Schaltenbrand eller andre skulde arbeide ham imod),

vår død, saa at der aldeles ingen var, hos hvem han kunde hente Raad. Penge manglede ham i den Grad, at han maatte tage 4000 Piastre af de 40000, som Fregatten bragde*): I Faktorerne var der efter Schaltenbrands Forsikring ingen Penge, da alle Soldintraderne vare anvendte til Retourvarers Indkøb: Det, som skyldtes Faktorerne, var ikke af Betydenhed: I Magazine i Salee var der omtrent for 10000 Piastre Varer: til Salee var der ved Koustrups Ankomst kommen to Breve, skrevne efter Keiserens Befaling, det ene af Sumbel, hvori befaledes, at begge Havnene Saffy og Salee skulde staae for Kompagniets Regning, indtil Toldforpagtningsafgiften var betalt; det andet af Gartneren Küster, hvori Keiseren forbød alle Danske at afreise eller Danske Skibe at afseile, før Tolden var betalt: Ambassadørerne, som Frankrig og Spanien havde sendt til Keiseren, for at slutte Fred, havde udført deres Erinde, men vare endnu ikke ved Koustrups Ankomst til Salee afreiste fra Marokko, thi saasom de endnu havde nogle Penge tilovers, vilde Keiseren, at de skulde

*) Hvorfore Vedkommende ved denne vigtige Leilighed vilde spare paa Pengene, just da de meest behøvedes, da man ellers ei var saa sparsom, indseer man ikke let.

reise til Mequines og Fez, for at besee disse Stæder. "De have" — skriver Koustrup i et Brev til Bernstorff af 30te Mai — "ved Fredsslutningen øst saamange Penge ud, at Keiseren er bleven saa indbildsk og hovmodig, at han ei troer, hans Lige i Magt og Høihed findes i Verden".

De 40000 Piastre, som Fregaten bragde, kunde formedelst den stærke Brænding ikke komme i Land før den 17de Juni, da de paa 4000 nær, som Koustrup maatte holde til sine Udgieters Bestridelse, modtoges af tre af Keiseren dertil bestykkede Mænd.

Den 21de Juni reiste Koustrup til Marokko, ledsaget af Kommiss Ebbesen, saasom hans Tolk foruden arabisk bedst forstod spansk, og det derfor var nødvendigt at have een med sig, som forstod dette Sprog. Schaltenbrand forstod vel ogsaa spansk, men da han hørte, at Koustrup ikke vilde slutte en ny Toldforpagtning, vegrede han sig ved at tage med til Keiseren, idet han forsikrede, at denne havde fast besluttet, at de Danske skulde beholde Tolden i Forpagtning endnu i to Aar, og at Underhandlingerne fik et slet Udfald, hvis man ikke deri søiede Keiseren. Men Koustrup, som indsaae den egentlige Grund til denne Forsikring, beriente sig snildt af Schal-

tenbrands Begring, til paa en god Maade at befries for at tage ham med til Marokko; og uagtet, uden Tvivl efter Schaltenbrands Anmodning, dennes bedste Ven, den svenske Konsul Wulfstray efter kom til Koustrup, for at raade ham at tage Schaltenbrand med, da han vidste saa god Bested, og havde saa stor Anseelse i Marokko, at han havde været meer Konsul, end Parisien, blev Koustrup ved sin Beslutning, svarende, at han ei vilde bebyrde ham med en Reise, som han selv havde erklæret, var ham meget imod.

Den 21de Juni begav, som sagt, Koustrup sig paa Reisen til Marokko, hvor han ankom den 27de om Eftermiddagen. Den 29de Juni havde han sin første Audients hos Mulei Edris, hvis Beskyttelse han udbad sig, forsikkrende, at Kongen satte fortrinlig Priis paa hans Venskab, som Keiserens betydeligste og meest formaaende Mand, og derfor vilde i Gierningen bevise sin Erkiendtlighed og betale ham hans Umage tilstræffeligen. Denne Audients gjorde god Virkning paa Mulei Edris, men alligevel gif den første Audients, han fik hos Keiseren den tredie Juli ikke godt, saasom han vel bragde en Fortegnelse over endeel Presenter, som skulde komme til Søes (nemlig Planker, Jern o. s. v), men

havde nu intet hos sig, uden nogle Penge, hvor-
 med Keiseren ei var fornøiet, sigende, at han
 havde Penge nok, men vilde have andre Sager,
 som ei kunde faaes i Landet, og som han kunde
 opvise for hele Verden. Dog blev Keiseren snart
 god igien, da han, efterat Audientsen var forbi,
 fik at høre af de Danske Mestere og af Sumbel,
 at Koustrup var reist hele Veien til Lands, og at
 Skibet med Presenterne endnu ikke var kommet.
 For hver af Audientserne, Konsulen havde hos
 Mulei Edris, maatte han give 300 Piastre i
 Present, hvilke denne hvergang, naar Audient-
 sen var forbi, hemmelig lod afhente ved sin Se-
 kretær, for at Sumbel ei skulde faae at see,
 hvor store Presenter han fik. Desuden lofte
 Koustrup Mulei Edris en betydelig Douceur,
 naar Sagerne vare bragte i Rigtighed, foruden
 en Kasse Thee og fire Sølgirandoler, som Pre-
 sentskibet skulde bringe. Der var især tvende
 Poster, som det holdt haardt at faae afgiorte paa
 taalelige Vilkaar: Keiseren vilde nemlig have
 Erstatning for den af de Franske tagne Ammuni-
 tion, og at Kompagniet skulde beholde Solden i
 Forpagtning indtil første Mai 1768. Der var
 endog mange, især Korsarkapitainerne, som
 raadte Keiseren til at bryde Freden med Dan-

mark: en saadan fornem hemmelig Uben maatte Koustrup fiobe med 500 Piastre: Keiserens Søn Mulei Abderrahman forlangde 300 Piastre, som ogsaa maatte betales. Den 18de Juli havde Keiseren besluttet at drage i Feldten imod Breberne, men Mulei Edris udvirkede, at Reisen udsattes, thi det var især for Toldforpagtningens Skyld af største Vigtighed, at Sagerne afgjordes før Keiserens Bortreise. Endelig efter megen Anstrængelse og mange Bønner fra Mulei Edris's Side bevilgede Keiseren, at de Danske fra Juli Maanedes Udgang af befriedes fra Toldforpagtningen, imod at betale for Maanederne Mai, Juni og Juli 12500 Piastre. Denne Bevilling kostede til Mulei Edris 5000 Piastre*) og til Sumbel et tusinde. Den 22de Juli var endelig det hele afgjort, og den 23de om Eftermiddagen havde Konsulen Riffedsaudients hos Keiseren; Presenterne ved denne Audients maatte være anseelige, især da de, som gaves ved første Audients ei vare af Betydning: elleve Jøder vare dem; kun nogle Guldstænger havde Koustrup af sine Marsager selv i sin Lomme. Ved

*) Derimod maatte den Franste Ambassador ved Freds slutningen imellem Frankrig og Marokko give Mulei Edris 16000 Piastre.

Audientsfen havde han endnu noget Bryderi med Keiseren angaaende Huset i Mogador, som denne vilde, at de Danske skulde bygge færdigt, og at Høst saalænge skulde blive boende i det. Endelig for at slippe, skienkede Koustrup Keiseren Huset, som han sikkert selv havde taget, naar det engang var blevet bygget færdigt. Den 24de Juli begyndte man at skrive paa Traktaten i Mulei Edris's Huus og i hans Overværelse: Koustrup, Ebbesen og Sumbel skreve den paa Fransk: Keiserens og Mulei Edris's Sekretærer skreve den derimod paa Arabisk, desuden skreve disse sidstnævnte: en Generalquittering for Kompagniet: Ordre til Guvernørerne i Mogador og Saffy om Høsts, Schühs og Holsts ubehindrede Afreise derfra: Passer for disse, samt for Schaltenbrand, Ebbesen, Malermesteren Dendas (som Keiseren havde givet Forlov at reise hjem), og Barisiens Tienere og Løssere: Ordre til Guvernørerne om Kompagniets Gields Inddrivelse o. s. v. De fortsatte Arbeidet hele næste Dag, skreve og disputerte til Klokken ti om Aftenen; for at faae Sumbel til at afstaae fra nogle ubillige Fordringer, maatte Koustrup endnu give ham en Bexel paa Amsterdam, stor 200 Gylde. Den 26de Juli bleve de færdige, saa at Koustrup samme

Dag havde sin Afskedsaudients hos Prindsen Mulei Edris: Denne lovede at sikkre ham for alle videre Ubehageligheder med Keiseren, og at han kun kunde skrive ham til, naar han fattedes noget: derpaa overleverte han Koustrup Keiserens Brev til Kongen af Danmark, Traktaten, Passerne samt øvrige Ordre og Dokumenter; og gik derpaa strax bort, og satte sig til Hest, for med sit Følge at reise bort med Keiseren, som nu drog i Feldten mod Treberne. Koustrup gik hjem i sin Bolig, bærende med stor Respekt Keiserens Brev i Haanden, hvilket meget behagede Mulei Edris, som holdt paa Veien og lod Konsulen passere sig forbi. Koustrup ønskede ham da en lykkelig Reise, og [han] tilkiendegav sit Bifald og Tilfredshed, ved at raabe: bono. Denne Afskedsaudients samt de fire sidste Audientser, Koustrup havde hos Mulei Edris, kostede ikke mere, end 600 Piastre samt et Sølvuhr, en meget moderat Betaling efter Mulei Edris's Formening, da han ellers tog to til trehundrede Piastre for hver Audients. Til Slutning sendte han sin Sekretær hjem med Koustrup, og lod sige, at ingen Maurer eller Jøde maatte vide noget af de Presenter, han havde faaet, men at det derimod ei hindrede, at de Kristne fik det at

vide (for at nemlig disse, naar Keilighed gaves, kunde følge et saa godt Exempel), og saasom Mulei Edris havde Fortrolighed til Jøden Butara, saa bad han, at Koustrup vilde til Bevis paa sit Venstreb tage denne Jøde i sin Tjeneste, og at denne altid maatte modtage de Presenter, som skulde bringes ham, samt hans aarlige Pension af 600 Piastre.

Traktaten er dateret den 28de i Maanedens Safar, Aar 1181, som svarer til den 25de Juli, A. 1767. Den bestaaer af tyve Artikler, som vi her i Udtog meddele *): Art. 1: Kompagniet, som ikke eksisterer mere, skal befries for Eiertiden fra Toldforpagtningen af Havnene Salee og Saffy, men betale 12500 Piastre for den fra første Mai 1767 til første August forløbne Tid. Art. 2: Det er Konsulen tilladt at træffe, hvilke Foranstaltninger ham synes, Kompagniets Gods angaaende, som endnu maatte findes i Marokko, uden nogen Forhindring eller Forhøielse i Afgifterne. Art. 3: De Keiserlige Betiente og Guvernører skulde være Konsulen eller, hvem han dertil bestikker, behjelpelig i at inddrive det, der skyl-

*) See Muhammed ben Abdallahs Historie af Høst, S. 55 o. f., hvor Traktaten er anført uden synderlig Affortning.

des Kompagniet. Art. 4: Det tillades de Danske Kjøbmænd i Kompagniets Tjeneste, saavel som Barisiens Domestiker at forlade Landet og gaae ombord paa det paa Salees Rede liggende Krigsskib, efterdi Kompagniet ei er længer forbunden til at handle paa Marokko; derimod om nogen Dansk kommer frivillig, for at handle, skal det ei forhindres ham. Art. 5: De Danske Kjøbmænd kunne frit og uhindret handle i Marokko, hvor og som de ville; de skulle ei betale mere Ind- og Udførselstold, end andre Kristne Kjøbmænd, og skulle ei tvinges til at bygge Huse eller nedsætte sig, hvor de ikke ville. Art. 6: Freden skal herske, ligesom før, imellem begge Stater; det Danske Flag skal respekteres til Lands og til Vands, naar det mødes af Marokkaniske Krydsere, efterdi de Danske have været de første af alle Kristne, som have sluttet Fred med Keiseren, og derfor have Forrangen for dem alle. (Art. 7 og følgende indtil den femtende indeholde blot Gientagelse af nogle Punkter, som alt ved den Lugauske Fredsslutning vare afgjorte). Art. 15: Konsulen skal boe i det Danske Konsulathuus i Salee, har Lov til at udnævne Vicekonsuler, og Tilladelse til at holde Gudstjeneste i sit Huus o. s. v. Art. 17: I Tilfælde af Fredsbrud skulle

alle Danske i Marokko have et Tidsrum af sex Maaneder, til at kunne begive sig bort fra Landet. Art. 19: Denne Fred er sluttet paa det Vilkaar, at Kongen af Danmark betaler Reiseren aarlig: tolv fireogtyvepundige Jernkanoner: tretten attenpundige Jernkanoner: tredive Louge, nemlig ti sexten Tommer tykke, ti tretten Tommer og ti ti Tommer tykke: to tusende Egeplanker og 6500 Piastre i Stedet for Seil og smaat Lougværk. Kongen af Danmark skal have Valget, enten han vil sende disse Ting i Natura, eller betale aarlig for det hele 25000 Piastre*). Den første Betalingstermin skal være den sidste April 1768, og saa fremdeles til samme Aarstid. Art. 20: Høveds der Skibet, som bringer Presenter, nogen Ulykke, er det paa Kongen af Danmarks Regning, efterdi Keiseren ei anseer Presenterne for at være modtagne, førend de ere komne i Land i Marokko. Skulde altsaa formedels et ulykkelig Tilfælde Presenterne eet Aar udeblive, vil Keiseren modtage dem tilligemed det næste Aar.

Ammunitionen fra Konstantinopel, som de Franske havde taget, skulde paa følgende Maade

*) Man kan ikke nægte, at jo disse Presenter vare meget billige i Sammenligning med, hvad andre Nationer, navnlig den Svenske, maatte betale for Freden.

erstattes: Keiseren skulde have: ti Jernkanoner for de ti Metalkanoner, som toges: 625 Kugler til Kanonerne i Stedet for de 1500 tagne: 500 Centner Krud i Natura eller tyve Piastre for hvert Centner, i Stedet for de 500 Centner, som toges: 350 Marer og tredive Mæster til Bederlag for det samme Antal, som konfiskeredes. Alle disse Artikler skulde bringes til en Marokkanisk Havn, hvilkensomhelst Keiseren ønskede, inden Mai 1768, med Undtagelse af Mæsterne, som det var tidsnok at levere næste Mars Oktober. De 7600 Piastre skulde betales uden nogen Afkortning. Endelig skulde Koustrup skrive til Kiøbenhavn, om de af Keiseren forlangte nitten Mæstere af forskiellige Professioner snart kunde komme.

Efter den Generalafregning, som Koustrup gjorde med Keiseren, skyldte Kompagniet ham:

for Forpagtningen af Havnene Salee og Saffy fra Mai 1766 til Mai 1767	50000 Piastre
for Tiden fra første Mai 1767 til 31de Juli 1767	12500 —
for de Svenske Fanger, som Butler løskøbte, i Følge Raas's Obligation	7600 —
tilsammen	<hr/> 70100 Piastre

Herpaa betalt: af Koustrup i Juni Maaned 1767	36000 Piastre
ved et Kreditbrev, udstædt af Faktorerne til den Ambassa- dør, Keiseren sendte til London	10000 —
ved et Kreditbrev, udstædt af Konsul Barisien i August Maaned 1766 til den Am- bassadør, Keiseren sendte til Konstantinopel	6000 —
<hr/>	
i alt	52000 Piastre.

Altsaa var der foruden 2000 Blanqvilduka-
ter (eller 2352 Piastre) for de to Negere, som
toges paa et Dansk Skib af Spanierne, endnu
tilbage at betale 18100 Piastre, som Koustrup
strax efterat Traktaten var sluttet, betalte, saa
som han i August Maaned 1767 erholdt 23000
Piastre, som Bernstorff efter hans Begiering
havde anvist ham i Cadix.

Det arabiske Brev, som Keiseren skrev til
Kongen af Danmark, da Fredstraktaten af Kou-
strup var sluttet, lyder i en Dansk Oversættelse
saaledes:

I den forbarmende, barmhiertige Guds Navn!
 Der er ikke Magt, ikke Styrke, uden hos
 Gud, den høie, den store!

Til Danmarks Thaghjah*), Kristian, den syvende af hans Navn**). Fred over den, som følger Styrelsen, og troer paa den! Derefter: imellem os og imellem Dig er der den samme Fred og Stilstand, som der var imellem os og din Fader, efterdi han viste Kierlighed imod os, som er høi i Gud, og Trostaa i vor Tieneste. Bisselig have vi vandret samme Wei med Dig, som vi tilforn have vandret med din Fader uden nogen Forandring eller Omstiftelse. Send Du os Messerne, som jeg har sendt dig Opsskrift paa. Konsul Koustrup af Danmark, som Du har sendt til os, som er høi i Gud, have vi fundet at være en snild og forstandig Mand, een af de bedste Kristne, vi have seet; vi have bevilget ham uden Undtagelse alt, hvad han har begieret af mig. Fred! Den sidste Dag i Maaneden Safar, den gode, Aar 1181 (3: 26 Juli 1767).

Efter saaledes at have lykkeligen udført sit Erinde, reiste Koustrup den 27de Juli tilbage

*) See ovenfor Side 128.

***) D. e. den syvende, som har hedt Kristian.

fra Marokko til Salee, hvor han ankom den anden August. Den tiende September kom Vicekonsulen i Mogador Høst, Faktoren i Saffy Schüz med hans Kommiss Holst, Malermesteren Dendas*), og Kommissen i Salee Ebbesen ombord paa Fregaten, som affeilede fra Salee Natten efter. Schaltenbrand havde Koustrup ladet bringe ombord i Forveien, endnu førend hans Collega Schüz var kommen fra Saffy, saasom der var gode Grunde for, at han skaffedes fra Landet, saasnart muligt; han vilde imidlertid meget nødig bort, og klagede ynkelig over Bøld og Uret, da Koustrup befalede ham at gaae ombord. — I de første Dage af November Maaned kom Fregaten lykkelig tilbage til Kiøbenhavn. Direktionen for Kompagniet befalede strax Faktorerne at opgiøre deres Regninger, og da dette var skeet, deeldes Kompagniets Fond, som for det meste var reddet, imellem Actiehaberne; hvorefter Kompagniet ved et Proclama af 20de Mai 1768 opløstes, og Handelen paa Marokko frigaves**).

*) Bygmester Schrøder kom derimod ikke hjem før Aaret 1769, da Keiseren gav ham ved Afskeden, som et stort Tegn paa hans særdeles Tilfredshed, 400 Piaastre, og et Unbefalingsbrev med til Kongen.

***) Schytte Danmarks og Norges naturlige og politiske Forfatning, 1ste Deel, S. 486.

A n h a n g.

I.

Da nogle Patroner og Benner have behaget at begiere, jeg Dem vilde meddeele et Udtog af hvis jeg Dem haver fortalt, at være mødt mig i min Charge, som første Consul i Marocco, saa har jeg ikke villet undlade, i Korthed her samme at anføre:

1753 den 18 Febr. gik herfra til Cadix med et Kongl. Defensions Skib, ført af Capitaine Fischer, med hvem var i yderste Livs Fare i Canalen, da Strøm og Vind førte os imod de Flamste Banker. Fra denne Fare hialp den Allerhøjesten os; Reisen blev fortsat Norden om Hetland, hvor vi udstod den haardeste Kulde, der kan udtænkes.

Først i Mai Maaned arriverede til Cadix, hvor den Kongl. Escadre laae. commanderet af sal. Commandeur Lügau, paa hvis Skib jeg efter Hans Majestæts Ordre begav mig, for med ham at gaae til Saffy, hvor ulykkeligviis opkom

Gld i den Kongl. Fregat Falster, hvorfra 23 Matroser og Soldater ræddede Livet ved at svømme i Land paa en skarp Klippe. Disse elendige nøgne og blesserede bleve strax tagne og som Slaver indsluttet. Den følgende Dag kom en Conrier fra daværende Prins, nu afgangne Keiser med et Brev til forbemeldte Chef for Escadren, hvori blev paastaet, at Consulen skulde komme i Land, og strax derefter begive sig til Marokko med bemeldte 23 Folk, i andet Fald blev ingen Fred sluttet.

Denne Skrivelses Indhold bekiendtgjorde bemeldte sal. Løstau mig med Befaling i Kongens Navn, at jeg maatte gjøre mig færdig at gaae i Land, som jeg i Kraft af min Kongl. Instrux imodsatte mig, af Marsag, at deri expres stod, at jeg ikke skulde gaae i Land, førend Freden ombord var sluttet, indseende den Fare jeg løb at vorde et Offer for Nationen, i Besynderlighed da mig blev sagt, at man ikke kunde give een Mand at følge mig uden Halb-Beyen, hvor et Mohrist Fahrtsi skulde imodtage mig, og jeg forud var underrettet, at 23 Mænd fra det opbrændte Skib vare paa nye arresterede som Slaver. Men efter lang Samtale og mange bevægende Forsikringer, især denne, at Chefen hellig

i Kongens Navn forsikrede, at naar jeg efterkom denne Befaling, som dog nu de ulykkelig indtrufne Omstændigheder bød mig estertænke, og var agtpaagivende i mine Forretninger ved Freds= Slutningen, tilsagde han mig i Kongens Navn for min øvrige Tid min Lykke at være gjort, isvrigt bad mig estertænke, at hans Expedition med den Kongelige Escadre beroede paa et godt Udslag i denne min Commisſion, sigende: De, haver hverken Kone eller Børn, tag den Allerhøieste med dem, og vær ferm, gjør Deres Sag saadan, at De kan blive en lykkelig Mand, værdig til Kongens stedsevarende Raade. Paa disse bevægende Marsager og Løfter befalede min Sag i Guds Haand, gjorde mig færdig, og efter nogle Timers Forløb toeg Afſteed med bemeldte Chef, som igientog sine Erindringer geleidet med Taarer i Dinene; thi han var desuden min Ven. Hvordan jeg var tilmode ved denne Afſteed med alle mine Landsmænd, kan mine Læsere forestille sig; imidlertid gif jeg og Tiener med en Kongl. Chaloupe Halv=Veyen, hvor blev imodtaget af et Mohrist Fahrtsøi, hvormed fulgde Havne Capitainen i Saffy, medbringende endeel af de Kongl. Presenter. Ved min Ankomst til forbemeldte Bye, blev geleidet af nogle

Hundrede Mohrer, som omringede mig med en bestandig Skyden om Ornene fra alle Sider, saa jeg troede hvert Øyeblik at daane til Jorden; thi hvert Skud var som fra en Canon, som ei endtes førend jeg ankom til mit Logis hos en Fransk Ribmand ved Navn Key; men neppe fik jeg Tiid til at drikke et Glas Vand efter ommeldte udfandne Skræk, førend der kom en stor Mængde Mohrer, slæbende med endeel døde Mennisker, som de havde revet Klæderne af, som de vilde have Betaling for, fordi de bragde dem i Land til Begravelse. Gysende saae og kiendte mine Venner, jeg 2 Dage tilforn havde talt med, nemlig: en Oberst-Lieutenant Dittardt, Søe-Capitaine Suhm, Land-Capitaine Dunklan, Lieutenant Hirsena af min Familie, Søe-Cadet Bruun, som paa Reisen var her bleven Lieutenant, min nuværende Kones Broder og mange andre Matroser og Soldater, hvem jeg strax bestilte Kiister til, og klædede i Kattun, og strax forsøiede mig uden for Byen ud til Søen, hvor jeg udsøgde en Plads paa en høi Jord, hvor jeg loed grave endeel Grave til bemeldte Legemer, indstillende at betænke, det var mine første Forretninger, item at besørge forpfleget og forbunden de forommeldte 23 nøgne Mænd, der strax

ved deres Livs Bierging var bleven arresterede. Efter disse ommeldte Forretninger, kom en Courier fra Pringen i Marocco med Ordre, at jeg ufortøvet skulde begive mig paa Reisen til Marocco, og medtage bemeldte 23 Soldater og Matroser, hvoraf nogle vare syge og andre jammerlig blesserede, i det de fra det brændende Brag havde ræddet Livet paa en skarp Klippe, som forhen er meldt. Men uagtet al min Forbøn og Forestilling til Gouverneuren, at de ikke kunde udholde denne Tour, skulle og maatte de begive sig med mig fra Saffy, til Marocco, som er 30 Mile. Jeg maatte da i Hast forsee mig saa godt mueligt med Provision og nødvendige Medicamenter; til min Lykke havde en god Medicament-Kiiste fra Kiøbenhavn, saaledes afgik. Den første Dag var mig overmaade suur, da Heeden i Juny er der paa Stedet overmaade streng; desuagtet tvang vores Alkey med Folk mine elendige Folk med Hug og Slag, at de skulde fortsætte deres Reise hver paa en Steen-Vesel over deres Kræfter, det jeg den anden Dag forekom, i det jeg om Aftenen havde Alkeyen i min Telt, og beværetede ham med Caffee og Thee tilligemed Present af mit Guld Lomme-Uhr; det frugtede, at de ikke bleve overiilede den følgende Dag; her hialp

det mig, at jeg havde gjort tvende Reiser til Algier med de Kongl. Presenter, hvorved jeg havde lært noget Arabisk, som kom mig til Nytte.

Den fjerde Dag efter Afreisen ankom til Marocco, hvor mig blev anvist en stoer gammel forfalden Gaard; min Vært var en Stierne-Kigger, der boede næst ved mig, hvor jeg, Tiener og 23 Landsmænd sad i civil Arrest, uden Tiladelse at komme videre eller at komme til Printzen, hvorom jeg strax ved Ankomsten erkyndigede mig. I saadan Forsatning forblev i daglig Angest og Gremmelse; i løbende Tiid fik hver Dag et Sendebud efter det andet fra Hoffet, geleidet med de haardeste Trudsel, ifald jeg ikke vilde accordere deres overdrevne Begiering for bemeldte 23 Mand og et nyt Fartoi med adskillige Ammunitions Sorter, det jeg med et kief Mod rundt affloeg, svarede, at jeg ikke kunde accordere, da det streed imod Tractaterne med alle Europæiske Magter. Denne Qual varede i 14 Dage, i hvilken Tiid havde ingen Natte-Roe, da den mig anviste Gaard i mange Aar ei havde været beboet, var fuld af Slangar, Skorpioner og store Rotter, der krøb om paa Gulvet og paa mig, hvor jeg laae; det gav mig saa me-

get meere Anledning at udtænke Middel, da jeg ei kunde sove, hvorved jeg kunde anbringe et Budskab til bemeldte Prins, der kunde røre og bevæge hans Hierte til Medlidenhed. Efterat denne Resolution var taget, faldt det mig ind, at een af de ommeldte adskillige Bud fra Hoffet, var en Christen-Slave ved Navn Jaume Arbone, den meest paaliidelige af alle, til hvem jeg kunde fortroe mig i mit foresatte Forslag. Denne foremeldte Slave fik til min Fortroelige, og efter 2de Natte-Sammenkomster blev enig med ham om, at han skulde paa mine Begne forestille sin Herre, at jeg ikke kunde entrere med ham, at slutte paa Kongen min Herres Begne nogen Fred og Handels Tractat, førend han forud havde givet de 23 Mænd sin Frihed, der havde ræddet Livet fra Ilden i Havet, og derfra paa hans Land. Igiennem at viise disse elendige blefferede Folk Barmhiertighed, blev han som en stor Herre endnu større i alle Potentaters Dyne; sliq mild Behandling gjorde ham Ære i heele Verden, som især Kongen min Herre aldrig vilde glemme. Dette Forslag blev ham forebragt, og rorde ham strax, svarende: Consulen har Ret, løb strax til ham, og siig ham, han har talt som en Mand, bør for sin Nation, jeg vil behandle disse Folk

med Medlidenhed, klæde dem, og derefter give dem til Consulen; i Morgen skal du i mit Navn give Jøde-Skeeken (Chefen) Ordre til deres Klæder fra Hoved til Fodder, som inden 8te Dage maae være færdige, om han vil beholde sit Hoved. Dette glædelige Budskab fik imellem 1 og 2 Slet om Natten; hvorigiennem fik et nyt Liv, som let indsees; thi den 8de Dag derefter loed jeg alle mine Folk isøre deres Klæder, og strax derpaa blev jeg kaldet til Audience med Ordre at tage bemeldte Folk med. Jeg forefandt ved denne ceremonielle Audience en Samling af nogle Hundrede. Ved min Ankomst i første Gaard i det Maroccanse Hof, kom tvende Hof-Betientere mig imøde, for at tage min Kaarde, som altererede mig, i det jeg troede, at Prinsgen havde forandret sine Tanker, men i det samme fattede mig, og gav een af mine Tienere min Kaarde. Strax derefter kom der tvende andre Betientere i Die-synet af Prinsgens Sæde, disse toeg mig meget alvorlig hver med een Haand i Skulder-Bladene, betydende, at jeg skulde løbe med hastige Skridt deres Herre imøde; men da jeg ikke forstoed denne Hoff Mode, lagde jeg een Haand paa hver Bryst af disse mine Følgere med en leende Mine, hvoraf de mærkede, at jeg ikke var vandt til de-

res Ceremonier, hvilket bragde Pringen i Latter. Men strax ved min Ankomst toeg han en alvorlig Mine, sigende: Er du den danske Consul. Efter aflagde Complimenter besvarede: Ja. Sagde han: Hermed overgiver jeg dine medbragte Folk, jeg tilholder dig, om det skal gaae ig vel i mit Land, at du bliver din Herre og mig troe; thi i andet Fald gaaer det dig som Longeville. Han fortalte mig hans Forseelser, dem han begierte, jeg skulde tilmelde Kongen min Herre, og begierte, at han derfor burde straffes. Da denne Tiltale var til Ende, sagde han atter: Saa taeg nu dine Folk med, jeg vil siden tilsende dig mine Ministre og Skrivere, for at afhandle Freden, om vi kan blive eenige. I det samme blev af alle Munde udfreget: Gud velsigne Stor-Herren, han giver den danske Consul 23 Slaver. Jeg istemmede da med Folket: Ley bak Jammer Sidy*), og retournerede til mit Logis, geleidet af nogle Tusinde Mennisker, som alt imellem skreeg: Ley bak jammer Sidy, jeg maatte da paa Gaden istemme deres Velsignelser.

*) Skal være: Allah ibark amer Sidi.

الله يبارك عمر سيدى see Høst Efterretninger om Marokos, S. 145.

Dagen derefter kom rigtig tvende af Prinsens Ministre og een Skriver, som jeg opgav Conditionerne, paa hvilken Freden kunde vorde sluttet, hvorved foresaldt atter mange Pretensioner, som jeg i nogle Dage maatte udholde, og lige saa venlig som omstændelig loed forklare, at det ikke stoed i min Magt at accordere det ringeste af begierte Ammunition, meget mindre det begierte Fehrtøi, som strax efter min Ankomst var begiert, hvilket var imod vores Tractater med andre Potentater. Endelig efter mange Forsamlinger var jeg saa lykkelig at bringe ommeldte Freds-Tractat til Endelighed ved 2de Skrivere, hvoraf een skrev Concepten, og løb dermed til Slottet; den anden forblev hos mig, indtil den af Prinzen blev biesaldet, kom tilbage, og gav sin Cammerat Ordre at kunne reenskrive den. Efter Begiering løste for Pungen med Glæde til rødt og Guld-Blik etc., thi nu brændte jeg af Længsel for at kunne retournere, især da jeg daglig fik en Courier paa den anden fra bemeldte sal. Lühau, der længtes efter at kunne afgaae med sin Escadre til Dannemark, hvorfor jeg og usfortøvet gjorde Anstalt til min Reises Fortsettelse, begierte og blev accorderet en Escorte af Ryttere, som geleidede mig til Saffy, hvorfra

jeg uden Ophold strax blev afhentet af de Kongl. Chalouper, og med mine Folk *) bragt ombord til Flagskibet, hvorfra jeg ikke alleene blev saluteret, men omarmet af den sal. Mand, hvorved vi begge vædede vores Dyne, af Glæde over et lykkeligt Udfald af min Expedition, i det jeg overleverede ham Freds-Tractaten. Efter indtagen Maaltid gik i Land, for at gjøre min Rapport færdig til sal. Grev Bernstorff, som skulde være færdig den følgende Dag, da bemeldte sal. Lüzau havde foresat sig at seile; til den Ende bad mig indstændig, ei at være vidtløftig i min Rapport **) igientagende sit ved Afreisen fra Skibet givne Løfte, selv at forestille Hans Majestæt alt det passerende, da Tiden ikke tilloed ham at afvarte en vidtløftig Rapport fra min Haand til Kongen, som han dog fik ***).

*) Næmlig de 23 Mand af Fregatten Falsters Besætning. Creboe maa altsaa være kommen tilbage til Caffy før den 11te Juni, thi paa den Dag affeilede Skibet Frederik og Lovise, paa hvilket de fra Falster hiergebde Folk vare indskibede, see Side 39. Fredstractaten sluttedes ikke før den attende Juni, see Side 40.

*) Man seer, at Lüzau har kiendt den gode Creboe.

***) Her hialp ingen Bøn. Vidtløftig maatte den være.

Efter oftbemeldte Escadres Afgang troede jeg i min flette Boepæl at leve i Roee efter alle udstandne Farligheder; men efter nogen Tids Forløb fik een Tidende efter den anden fra Marocco, at jeg skulde afhentes i Jern, og føres paa en Cameel for at brændes, da de Christne Kiøbmænd, især de Franske, havde forebragt Pringen, at jeg ikke var ret Consul, men med de Ord en Figurant, andre kaldte mig en Tørflæde-Kiøbmand *), i det jeg hændelsesviis havde overladt en Ben et Stykke Ostindiske Tørflæder. For nu at bestyrke denne Ondskab, havde man tillige berettet, at man i Danmark armerede en stor Escadre, for tilstundende Foraar at gjøre en Landgang i Marocco. Disse Opdigtelser plagede mig med næsten i et Aar, i hvilken Tid jeg sad som en Arrestant paa Livet; men nogen Tid derefter fik et Brev fra sal. Grev Bernstorff, hvori Hans Majestæt allernaadigst approberede alt, hvis jeg til den Tid havde foretaget mig, med Ordre at berette Pringen, saasnart Tiden tilloed det, skulde 2de Skibe afgaae til Handelens Begyndelse, hvormed fulgde Hans

*) See Side 45.

Majestæts Ratification paa den sluttede Fred. Bemeldte Skrivelse lettede en stor Steen af mit Hierte, og bevægede mig, strax at begive mig til Marocco, for efter Ordre at give min Rapport, og tillige at tilintetgiøre alle de forhen paa min Person giorte falske Relationer. Her igiennem var atter lykkelig at vinde Prinsens Gunst, lige til at han offentlig sagde med høi Stemme: Hvem der herefter taler ondt om den Danske Consul og Nation, skal miste sit Hoved, thi fra i Dag af tager jeg ham under min Kappe, som ved dette Hof betyder meget, og desuden tilbød mig, for de 2de danske Kiøbmænd at laane mig 20 à 30000 Piastr. til Retour: Vahres Indkiøb, som burde være der, naar vore Skibe ankou, det jeg dog ikke kunde eller vilde entrere i førend jeg havde talt med bemeldte Kiøbmænd desangaaende, men ved min Retour til Saffy forespurgte, om de kunde behøve 10 à 20000 Piastr., vilde Prinszen laane mig dem, imod at de ved vores Skibes Ankomst strax igien bleve betalte, det de med Glæde indgik, hvorpaa jeg af Gouverneuren i Saffy begierte de 10000de Piastr., da jeg forud vidste, at han havde Ordre dertil, at samme kunde worde mig udbetalte. Til denne Resolution

havde jeg tvende gyldige Marsager*); thi ved denne Capital kunde vores Skibe strax faae deres Ladninger, den anden Marsag var, at jeg herigennem satte mig saaledes i Credit, at denne Herre ikke meere kunde sette i Tvivl, at vores Nation jo vilde handle i hans Land, hvilket alt blev opfyldt efter mit Ønske. Skibene kom nogen Tiid derefter; de laante 10000de Piastr. bleve strax betalte, hvorved jeg fuldkommen vandt den meeronnede Herres Fortroelighed, saa at han adskillige Gange offentlig skielvede dem, der tilforn havde talt ilde om mig, og fra den Tiid af kunde jeg begiere af ham hvad jeg vilde til vores Handels Fremme.

Tvende Aar derefter fandt jeg Leilighed at slutte den anden Tractat med denne Herre, værende underrettet, at Salé, Arabat og Marmora**), som havde rebelleret, kom under hans Herredømme igien; i denne og ellers i Handelsbegivenheder gjorde tvende Reiser til Marokko.

*) Men Bernstorff havde ogsaa gyldige Marsager, hvorfor han ikke var tilfreds med dette Laan, og forbad at gjøre flige Laan oftere. See Side 52.

**) See Side 45 og 46.

1755 i April fik den Kongl. Ratification paa sidstbemeldte Freds-Traktat*), det jeg berettede Prinzen, som just stoed færdig at gaae til forbemeldte Salé med en Armee af 18000 Infanterie og Cavallerie, og derfor strax med samme Courier skrev et Brev, og befalede mig at møde ham i sin Leyr uden for Salé, og der medbringe ommeldte Ratification, hvorhen efter Ordre begav mig, og camperede med ham; og da han havde bragt Rebellerne til Lydighed, loed mig falde til en offentlig ceremoniel Audience, som satte mig i Bekostning for Overleverelsen af ommeldte Ratifikation; men derefter paastoed han, at jeg herefter maatte tage min Bopæl i Salé, som ikke behagede mig, da det var 60 Mile fra Saffy; men da ingen Undskyldning gialt, maatte finde mig deri**). Mig blev da anvist tvende ved hinanden liggende Huuse i Salé til Beboelse, som vare forfaldne; men nogle Maaneder efterat Prinzen var afreist til Mequinez, overkom den for mig og mange Tusinde Mennisker skrækkelige Jordstjælbelse, som begyndte samme Time som i Lissabon, da jeg sad i mit Contoir, for at ex-

*) See Side 62.

**) See Side 66.

pedere en Courier til Tetuan. Jeg maatte da nogen retirere mig ud af Huuset, efterat alle Døelker vare løsnede og alle Hjørner aabnede, det jeg i Førfningen troede at være af Kanon: Skud fra Fæfningen. Ved Udgangen faldt en huggen floer Steen, imellem mig og Gouverneuren af Byen, der vilde hente mig, for at rædde mig, der havde nær knuset mig paa Stedet; men uagtet at alle Huuse i Gaderne bevægede sig som et Skib i en Storm med utroelig stærk Bulder i Jorden, løb jeg for at finde en aaben Plads; men i et Øyeblik blev jeg omringet af en floer Mængde nøgne Fruentimmer *), som i Arabiff spurgede mig, om det var den yderfte Dag, som jeg dog ikke havde Tiid at besvare, i andet Fald var jeg med dem bleven ynkelig knuset, det Gouverneuren saae, som strax kom mig til Hielp, i at jage Fruentimmerne fra mig. Men da denne Angest **) var til Ende, begyndte Keiseret, som deler de tvende Byer Salé og Arabat fra hinanden, at kaage, og strax derefter stæeg Vandet saa høit, at det i Øyeblik borttoeg Menni-

*) See strax ovenfor: "Jeg maatte da nogen retirere mig ud af Huuset".

**) Neml. for de nøgne Fruentimmer.

fter og Dvæg, med alle der omkring staaende
 Huuse, og da jeg et Øyeblik havde betragtet
 dette mig ubekjendte gyselige Syn, løb med 5 à
 6000 Mennister, havende det indsettende Vand
 båglands 60 à 70 Alen høit med stærk Bulder,
 som gjorde, at alle løb af al Magt. Paa denne
 løbende Tour toeg et ondskabsfuld Menniste en
 stoer Broe-Steen, og sloeg mig i min Tinding,
 at jeg som død daanede ned til Jorden, ræbende:
 Lader os slaae de Hunde Siæle, Christine og Jo-
 der ihjel; thi det er for deres Skyld, Gud straf-
 fer os; men een ved mig gaaende skikkelig Moh-
 rist Kjøbmand kom mig til Hielp, i det han loed
 hente Vand, som han gav mig at drikke, og
 derefter badede mit Hoved, og for det meste slæ-
 bede mig op paa Bierget, hvor jeg atter blev
 badet. Imidlertid stoed jeg der, med et opsvul-
 den stoert Hoved, halvdeelen i Forvirrelse; dog
 havde jeg den Eftertanke at see, det fra Søen
 indstyrtende Vand kom 5 Minuter ind og i 5 Mi-
 nuter gif tilbage, og det fra Kloffen $10\frac{1}{2}$ til 12
 flet om Middagen; fra den Tiid toeg det af,
 hvergang det kom tilbage, indtil Kloffen 4 om
 Eftermiddagen, hvilket de omværende Mohrer
 ndlagde saaledes: At Gud og Mahomet gjorde
 det, fordi det var deres Andagt Time, hvortil

de behøvede Noe. Jeg derimod loed mine forløbne Folk opsøge, for at komme hjem til mit Boepæl, hvor jeg fandt alt ruineret, saa at jeg og mine Folk frygtede at blive knuset deri. Den paafølgende Nat Klokken 12 Slet, fik vi atter et stærk Jordstød, men til vores Lykke var strax forbi; derefter reynede det saadan, at vi troede at drukne, især da vi ikke kunde komme ud af Huuset, uden at svømme. Den syvende Dag derefter en Løverdag om Aftenen havde jeg nogle Franske Kiøbmænd hos mig, for at raadslaae, hvordan vi bedst kunde faae vores Huuse repareret, fik vi atter et forfærdeligt Jordstuelv, som kastede den eene over den anden med Mad-Fade og Tallerkener. Vi løb da alle ud af Huuset til en aaben Plads, hvor vi forblev en Tiid lang; da det var forbi, gik hjem igien; dette var det sidste Stød, hvormed denne Angest endtes. Nu ville alle have deres Huuse repareret, i en Tid, da Haandværks-Folk og Materialier vare næsten ikke at bekomme; mine tvende Huuse kostede mig 1000 Rdlr. i Reparation, hvoraf mig ved Hjemkomsten blev af Hans Majestæt gotgiordt 500 Rdlr.; men den Angest, jeg udstoed, glemmes aldrig, den jeg føler, ved hver Gang jeg hører en pludselig Bulder!

Dette forte Udtoꝝ af hviſ, der er mødt mig i Marocco, ſkulde have blevet meget vidtloſtig, naar jeg vilde have anført adſkillige andre, ſom paa mine Keiſer er mødt mig. Iblandt andet blev jeg engang anfaldet af 30 à 40ve Bierg-Mohrer alle til Hest, i det jeg, for at bringe min Carvane til at forcere deres Reife, reed langt forud. Paa denne Dei mødte mig en gammel Mohr, ſom berettede mig, at naar jeg kom til det første Bierg, maatte jeg tage mig i Agt, thi der opholdt ſig mange Haramier, Skielmer, det jeg af Ungdoms Driſtighed ikke troede; men i det jeg arriverede til Bierget, blev jeg omringet af bemeldte Mohrer, ſom med høi Stemme ſpurgde, hvem jeg var, det jeg ſagde. Hvorhen vil du? Svarede. Til Hoffet. Paa denne og alle Keiſer der i Landet førte jeg 2de Par Piſtoler, nemlig, et Par ſædvanlige og et Par ſmaae, dem de begierte at ſee. Svarede: de Chriſtne gav paa en Reife aldrig ſit Gevær ud af Hænderne. I det ſamme ſaae, at en anden huggede med ſin Sabel efter mit Bidſel; og i det ſamme kom mine Folk med Spahis i alt 50 à 60 Mand af egne og andre, der fulgde med mig, alle meget godt bevæbnede med Gevær og Sabel, alle raabende:

Hvad vil I Skielmer. Men i Steden for at
 svare gave de deres Heste Sporen, og fløi hver
 sin Wei. At jeg blev frelst, kan jeg eene til-
 skrive en Mohrist Tiener, som var mig meget
 hengiven ved alle Leiligheder, havende et skarpt
 Syn, og var Formand for de andre. Han saae
 mig omringet, raabte med høi Røst: Giv Hesten
 Sporen, da han fløi med sin Sabel i Haanden,
 hvilket blev mig berettet, da Faren var overstan-
 den, af een af mine Christne Tienere. Men
 skulde jeg her anføre, hvor ofte man ellers paa
 Jagt, som jeg og Tienere vare Elskere af, have
 skudt efter os, men især eengang blev forfulgt
 af en Mængde ridende Araber, der hvert Aar
 efter indbildte Religions Pligt, gaae imod Dran
 der tilhører Kongen af Spanien, staaende i det
 Begreb, at fortiene Himlen og glæde Maho-
 met, naar de have fuldendt saadan Tour, især
 naar de have dræbt nogle Christne, udenfor be-
 meldte Dran, men oftest kommer ikke de halve
 tilbage. Af disse Folk saae jeg og Tiener en
 Morgen en Skare til Hest at ankomme, imod
 Byen Saffy, da vi kom fra Jagt, hver med sin
 Blindt, hvorpaa vi toeg til at løbe, dem ud af
 Beyen, for at lade dem Beyen til Stads Por-
 ten. Desuagtet skød de fra Siden, men til

Lykke over vores Hoveder, da vi begge under Fæstningens Muure kastede os i en Vand-Botting, der ei var dyb, hvorigiennem bleve frelste.

Men det som jeg ikke har villet undlade, endnu at berette mine Læsere, er en lige saa besynderlig som opmærksom Tildragelse, nemlig: Nogle Dage efter, at være ankommen paa Saffy-Rehd med forommeldte sal. Commandeur Lûgau, da mig forud var bekiendt, at jeg, efter Fredens Slutning ombord, skulde gaae i Land, og derfor foresilte mig, at møde meere ondt end godt. Til den Ende, 4re Dage førend den forhemeldte ulykkelige Ild opkom paa Fregatten Falster, sagde til oftbemeldte sal. Commandeur Lûgau, at jeg vilde communicere, som svarede mig strax: De gjør vel at beredde Dem til alt, især Deres Salighed betreffende; Communionen vil jeg da lade tillyse i Escadre, som bliver efter sin Tour paa Falster, hvor Præsten er næstkommende Søndag, som var den ulykkelige Dag, da Ilden der opkom. I samme Øyeblik fik jeg det for mig og nogle og Tredsiendstyve Siæle lykkelige Indfald, at udbede som en Gødhed, om det var giørligt, at Communionen maatte tillyses og sees

paa Fregatten blaae-Heyren^{*)}, hos da værende Capt. Schindel, som endelig efter en liden Eftertanke blev mig lovet; og strax derefter berettet Præsten, der loed tillyse til den næstkommende Søndag paa blaae-Heyren; blev skriftet, holdt Prædiken og Communion. Ved denne Forandring blev Præsten fra Falster, nogle Officierer og alle de Folk fra samme Skib, der havde communiceret den Dag over til Middag paa bemeldte blaae Heyren, hvorigiennem de bleve frietagne fra den Jlds-Fare tilligemed mig; thi en Time efter at jeg var kommen fra min Andagt, begyndte Ilden. Jeg var da næst den Allerhøieste Biestand Marsag, at de bemeldte bleve frelste, hvori vist var en høiere Bestyrelse, som ikke her anføres, for at give mig Ære, men dog har jeg holdt denne Tildragelse værdig her at anføre, især da jeg efter mange Mars Forløb, haver hændelsesviis mødt een og anden af de Folk, som ved denne Leilighed have velsignet og takket mig, at de den Gang slap fra det opbrændte Skib.

^{*)} Hukommelsen flaaer her Treboe feil; her kan ingen anden Fregat menes, end Dokken, som Kapitain Schindel forte (see Side 5), og hvor Skibspræsten N. Gros var i Embedsforretninger den Søndag, da Falster brændte (see Side 39).

J øvrigt udbeder de høigunstige Læsere af dette korte Udtog, ei at troe om mig, at jeg her igiennem agter at søge nogen utiudig Vre for det, jeg i Hs. Mts. Tieneste har udstaaet, vel viddende, hvad enhver ærlig og troe Tiener er sin Konge og Fædrelandet skyldig; imidlertiid er jeg næsten overbevist at ikkun faae her i Landet have været udsat for saa mange Farligheder og Besværligheder som jeg i Kongl. Tieneste, desaar- sag jeg ofte selv undrer mig at have opnaaet en Alder af næsten 68 Aar, endog med mange her uanførte igiennemgangne 6 Aars Plager ved mit Consulat i Algier; thi naar jeg undtager det første Aar ved mit Consulat i Marocco efterat jeg blev kiendt af den afdøde Keiser, havde jeg dog Roe, men det har eller kan aldrig nogen Consul rose sig af i Algier.

Kjøbenhavn, d. 27de January, 1791.

insinueret af
N. Creboe.

II.

Den i Kompagniets Historie ofte omtalte Samuel Sumbel havde iblandt andre en Søn Josef Samuel Sumbel, med hvem vi saavel for hans Faders, som for hans egen Skyld bør gjøre lidt nærmere Bekiendtskab. Denne Søn opholdt sig omtrent fra Aar 1784 til 1788 i Kiøbenhavn, hvor han fik i Sinde at stifte en ny Religion, sammensat af den Jødiske, Kristelige og Muhammedanske, og skrev i den Hensigt en Piece ($\frac{1}{2}$ Ark, 4.) som er trykt hos Thiele, baade paa fransk og dansk, betitlet: "Bekiendtgjørelse ved Ifat den fuldkomne og tolerante af den kongelige Stamme Ifai (Almindeligen kaldet Tyrken), angaaende Dyds- og Tolerants-Religionen", med Motto: "Den største Strengthed Loven byder Som foreskriver Dyder, Og en fuldkommen Taalsomhed I alt hvad Skikke kommer ved";

i hvilken Piece han, efterat have anført de ti Bud paa dansk og hebraisk, beretter, at han "den ellefte Juni 1788 (den Dag, da Gud gav Israels Loven paa Sinai) agter at spadserere paa Fredsens Bierg, det er | at sige Frederiksberg", og "da man havde sagt om ham, at han var bleven en smule forrykt, vil han give Publikum Prøver paa det Modsatte". "Han helliger altsaa denne Høitidsdag til den Fornøielse at besvare alle de Personer, uden Stands Anseelse, som kunde behage at gjøre ham Spørgsmaale, i hvor vigtige de end maatte være, over de Punkter, som de maatte holde for de vanskeligste, for at vise dem, om hans Forstand er bleven en sund Forstand eller en forrykt Forstand". For Resten erklærer han, at han hverken er "Jøde, Christen eller Mahometaner", men derimod "en fornuftig Christen-Jøde-Mahometaner paa een gang, det er at sige: en fornuftig Israelit". Han underskriver sig: "det højeste Væsens allerunderdanigste og allerydmygste Tiener og Søn Isai den Fuldkomne, Tolerante, af den Kongelige Slægt Isai (almindeligen kaldet Tyrken)".

Den nye Profet maatte for denne Bekjendtgjørelse taale adskillig Forfølgelse: En Jøde skrev en Piece imod ham, under Titel: "Om Ismael-

litens Optrin paa Frederiksberg Onsdagen den 11te Juni 1788, eller Advarsel til den foregionne Tsai af Kong Davids Slægt, hvori hans Troe betragtes", ($\frac{1}{2}$ Ark, 4.) trykt hos S. Popp. End videre udkom: "En nye Vise om den forrykte ukhdfste Ismaelit Joseph af Jodkongens Slægt, vandrende i Kongens Hauge med Bibelen under Armen og giver sig ud for Messias", trykt hos Popp, med to udtryksfulde Titelvigneter i Træsmit. Paa sliq grov Tiltale var Sumbel alt for filosofisk til selv at svare, men Knud Rolf Beraning paatog sig Uskyldighedens Forsvar i en Piece: "Retfærdigheds Wederlag forestillet i Anledning af de pøbelagtige og dumme Beskyldninger, som offentlig ere udbasunede om Ismaeliten Joseph, i Almindelighed kaldet den tyrkiske Prinds, ved K. N. W. = g. Kjøbenhavn den 5te Julii 1788", $\frac{1}{2}$ Ark, trykt hos Svares Esterleverste. Dog dette Forsvar bekom dets Forfatter ikkun ilde, thi den 9de Juli s. A. udkom: "Til det patriotiske Rasphuus-Genie, i Anledning af den nye udfomne Piese Retfærdigheds Wederlag", $\frac{1}{2}$ Ark, trykt hos Morthorst, og den 19de Juli udkom: "Til Geniet i den graae Rankins Casseking, forhen værende Medlem af Selskabet Weisenstein, i Anledning af det nye udfomne Blad, Retfær-

digheds Bederlag", et Ark, trykt hos Mort-
 horst. Endelig skrev den saakaldte gale Soldin
 en lærd Piece paa sin Viis, kaldet: "En nye Hi-
 storie om Ismaeliten Isai, Prophet i Abenraae,
 og (S. L.) K. K. von Werning", ($\frac{1}{2}$ Ark, trykt
 hos Popp), i hvilken han bebreider Sumbel,
 foruden hans Rietteri, ogsaa hans Uredelighed,
 idet han i Synagogen havde lovet en Gave til
 Jødernes Fattige af 28 Rdlr., "hvorfore han er-
 holdt den Ære, at for ham især oplæstes en Lov-
 tale og Velsignelse af Forsangeren", men vegrede
 sig siden ved at betale.

I det Exemplar af Sumbels Bekiendtgjø-
 relse og de ved den foranledigede sex Piecer, som
 er paa det store Kongelige Bibliothek, har den
 forrige Eier Justitsraad Uldal skrevet følgende
 Notice, som vi her til nærmere Oplysning ville
 meddele: "Forfatteren af denne Bekiendtgjørelse
 var en Jøde, navnlig Joseph Samuel Sumbel,
 fød i Marokko, hvor hans Fader en Tid lang
 havde været i stor Naade hos Keiseren, og staaet i
 hans Tjeneste, som Secretair. Da Faderen i
 de med Keiseren havde Negotiationer havde giort
 det Danske Hof Rytte, havde dette udstædt en Ob-
 ligation til ham paa en betydelig Summa (om-
 trent 40000 Rd.); Men da den efter hans Død

ei fandtes, kom Sønnen her omtrent 1784, for at udvirke sig en nye Obligation meddelte, hvilket han dog ei opnaaede, men derimod erholdt Løfte om Rentens Betaling paa Livstid. I Begyndelsen da han kom her, gjorde han mange Depenser; og da han en Tiid lang havde opholdt sig i Marseille, altsaa var det franske Sprog mægtig, trængede han sig frem ei allene ved Assambleerne i Byen, men endog, naar der var Appartement ved Hoffet; bestandig klæd paa orientalsk og med Turban; Men da man var bleven fied af længere at beskue hans Dragt, og der desuden var blevet en Hat med Diamants Agraftiaalen ved Hoffet fra den ældste Prinds af Augustenborg ved en Højtidelighed, hvor Sumbel havde været tilstøde, saa blev han siden borte af fornemme Selskaber; hvorimod han fornøjede sig med at besøge liderlige Huuse, og at trække Pøbelens Opmærksomhed paa sig, der efter hans Dragt kaldede ham: Tyrken".

"Endelig lader det nok tilsidst som Forstanden ei har været ret rigtig hos ham, da han lod denne Bekjendtgjørelse trykke, i hvis Følge han rigtig nok indfandt sig i Kasangaardens Indlukker ved Friderichsberg for at fuldføre sin Disputat, havende et Par Karle for ved sig, som bare

nogle store Bøger i Solennitet; Men da han forefandt endeel Pøbel samlet, betænkte han sig, og sneeg sig bort; reisende fort derefter herfra og til Engeland. Han var i øvrigt en uanseelig Person, gandske guul af Ansigt, og yderst imper-
tinent".
